

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE
ALLAH İNANCI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Salih Kerem ÇABUK

**Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Recep KAYMAKCAN

MAYIS-2006

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE
ALLAH İNANCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Salih Kerem ÇABUK

Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi

Bu tez 26/06/2006 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir

Doç. Dr. Recep KAYMAKCAN
Jüri Başkanı

Doç. Dr. A. Vahit İMAMOĞLU
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Yunus EKİN
Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Salih Kerem ÇABUK

30 Mayıs 2006

ÖNSÖZ

Allah inancının öğretimi din eğitiminin temel meselelerinden biridir. Okullardaki din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri din eğitiminin bir parçasıdır. İlköğretim çağındaki çocuklarda dini duygular inanç ve tutumlar açıkça ortaya çıkmakta, bu çağda nasıl bir eğilim verilmişse çocuklar öyle biçimlenmektedirler. Bu çağdaki çocuklara verilecek din eğitiminin etkili olması, onlarda sağlam bir Allah inancının oluşması açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda mevcut DKAB ders kitaplarındaki Allah inancı öğretimi, Öğrencilerin Allah tasavvurları, DKAB dersini, kitaplarını ve öğretmenlerini Allah öğretimi noktasında nasıl buldukları ve Allah öğretimi ile ilgili beklentilerinin ortaya konması gerekli görülmektedir.

Bu konuyu seçmemde ve çalışmamda değerli görüş ve düşüncelerini benden esirgemeyen, danışman hocam değerli Doç. Dr. Recep KAYMAKCAN'a ve destekleriyle her zaman yanımda olan sevgili eşime şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	xvii
SUMMARY.....	xviii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: TEORİK ÇERÇEVE.....	3
1.1. Yaklaşımlar.....	3
1.1.1. Piaget ve Bilişsel Gelişim.....	3
1.1.1.1. Duyu Hareket Evresi.....	4
1.1.1.2. İşlem Öncesi Evre.....	5
1.1.1.3. Somut İşlemler Evresi.....	6
1.1.1.4. Soyut İşlemler Dönemi.....	7
1.1.2. Goldman ve Dini Gelişim.....	8
1.1.2.1. Dini Düşünce Öncesi	8
1.1.2.2. Birinci Geçiş Safhası.....	9
1.1.2.3. İkincil Dini Düşünce safhası.....	10
1.1.2.4. İkinci Geçiş Safhası.....	10
1.1.2.5. Dini Düşünce Safhası.....	11
1.1.3. Elkind ve Dini Gelişim	12
1.1.5. Pitts ve Tanrı Kavramı Gelişimi	13
1.1.7. Fowler ve İman Gelişimi.....	15
1.2. Tanrı Kavramının Gelişimiyle İlgili Batıda Yapılan Araştırmalar.....	17
1.3. Allah İnancı ve Tasavvuruyla İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar	27
1.3.1. Okul Öncesi Çağı Çocuklarıyla İlgili Araştırmalar.....	27
1.3.2. İlköğretim İlk Kademe Öğrencileri Üzerinde Yapılan Araştırmalar.....	29
1.3.3. Lise Öğrencileri Üzerinde Yapılan Araştırmalar.....	31
1.3.4. Yetişkinler Üzerinde Yapılan Araştırmalar.....	37

BÖLÜM 2 : DİN EĞİTİMİ VE ALLAH İNANCI	38
2.1. Allah İnancı Öğretimi.....	38
2.1.1. Allah İnancı Öğretiminin İlkeleri.....	41
2.1.1.1. Bağlanma Duygusu İyi Kullanılmalı.....	41
2.1.1.2. Allah Sevgisi Esas Alınmalı.....	42
2.1.1.3. Çocukların Dikkatleri Evrendeki İşleyişe Yöneltilmeli.....	43
2.1.1.4. Aşamalı Eğitime Özen Gösterilmeli.....	44
2.2. Allah İnancı Öğretiminde Kullanılabilecek Metodlar.....	45
2.2.1. Telkin.....	45
2.2.2. Çocuğa Model Sunma.....	46
2.2.3. Hikâye.....	47
2.2.4. Duâ.....	48
2.2.5. Oyun.....	49
2.2.6. Öğretimi Çocuğun Yaşantılarına Dayandırma.....	50
2.2.7. Buldurma Metodu.....	53
2.2.8. Zihni Eğitime Metodu.....	55
2.3. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programında Allah'a İman.....	56
2.3.1. İlkeler ve Genel Amaçlar.....	57
2.3.2. 4. ve 5.Sınıf Özel Amaçları.....	58
2.4. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitaplarında Allah İnancı.....	59
2.4.1. Allah Sevgisini Temel Alan Öğretim.....	60
2.4.1.1. Allah'ın Çocukları Çok Sevmesi.....	60
2.4.1.2. Allah'ın Nimetler Vermesi.....	61
2.4.1.3. Allah'ın Esirgemesi ve Bağışlaması.....	62
2.4.2. Allah'ın Varlığının Öğretimi.....	64
2.4.2.1. Kâinattaki Düzendan Allah'a Ulaşma.....	64
2.4.2.2. Allah'ın Yaratıcı Özelliği Vurgulanarak Öğretimi.....	66
2.4.2.3. İnsanın Yaratılışından Yola Çıkararak Allah'ın Öğretimi.....	67
2.4.2.4. Eserden Müessire Ulaşma.....	68
2.4.3. Allah'ın Sıfatlarının Öğretimi.....	69
2.4.3.1. Allah'ın Birliği.....	69
2.4.3.2. Allah'ın Yaratıcılığı.....	70

2.4.3.3. Allah'ın Her Şeyden Haberdar Olması.....	72
2.4.4. Allah'ın Merhameti ve Cezalandırması.....	73
BÖLÜM 3 : METODOLOJİ.....	76
3.1. Anketin Hazırlanması.....	76
3.2. Araştırmanın Evreni	77
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	77
3.4. Anketin Uygulanması.....	78
3.5. Anketin Değerlendirilmesi.....	78
3.6. Denekler ve Nitelikleri.....	78
BÖLÜM 4 : BULGULAR.....	85
4.1 Öğrencilerin Anne ve Babalarının Allaha İnanma Durumları ile ilgili Bulgular.....	85
4.2.Allah Varlığı ile İlgili Bulgular.....	88
4.3.Allah İncancının Duygulara Yansıması İle İlgili Bulgular.....	92
4.4. Allah'ın Sıfatları İle İlgili Bulgular.....	94
4.5. Allah'ın İnsanlara Yaklaşımı ile İlgili Bulgular.....	98
4.6. Allah'ın Merhameti ve Cezalandırması ile ilgili Bulgular.....	102
4.7. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah Öğretimi İle İlgili Düşüncelerine Ait Bulgular.....	106
4.8. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah İncancı Öğretiminden Beklentileri İle İlgili Bulgular.....	110
BÖLÜM 5: BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	115
5.1. Öğrencilerin Anne Babalarının Allah'a İnanma Durumları.....	115
5.2. Öğrencilerin Allah ile İlgili İlk Bilgileri Kimden Öğrendikleri.....	117
5.3. Öğrencilerin Allah'ın Varlığı ile İlgili Düşünceleri.....	119
5.4. Allah İncancının Duygulara Yansıması.....	133
5.5. Allah'ın Sıfatları.....	145
5.6. Allah'ın İnsanlara Yaklaşımı.....	153
5.7. Allah'ın Merhameti ve Cezalandırması	159

5.8. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah Öğretimi İle İlgili Düşünceleri.....	178
5.9. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah İnancı Öğretiminden Beklentileri.....	202
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	216
KAYNAKLAR.....	220
EKLER.....	224
ÖZGEÇMİŞ.....	226

KISALTMALAR

- AÜİF** : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Bkz. : Bakınız
Çev. : Çeviren
DİE : Devlet İstatistik Enstitüsü
DKAB : Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
Hz. : Hazreti
İFAV : İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
S. : Sayfa
SAÜ : Sakarya Üniversitesi
S.a.v : Sallâllahu aleyhi vesellem
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Öğrencilerin, Yaşlarına Göre Dağılımı	79
Tablo 2 : Öğrencilerin, Cinsiyete Göre Dağılımı	79
Tablo 3 : Göre Öğrencilerin, Okudukları Okullara Göre Dağılımı.....	80
Tablo 4 : Öğrencilerin, Devam Ettikleri Sınıflara Göre Dağılımı	80
Tablo 5 : Öğrencilerin, Okul Dışından Dini Bilgiler Öğrenip Öğrenmemelerine Göre Dağılımı	81
Tablo 6 : Öğrenciler, Okul Dışından Dini Bilgileri En Etkili Nereden Öğreniyorlar?.....	81
Tablo 7 : Öğrencilerin, Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı	82
Tablo 8 : Öğrencilerin, Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	83
Tablo 9 : Öğrencilerin, Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre Dağılımı.....	84
Tablo 10: Öğrencilerin, Annelerini Allah'a İnanma Konusunda Nasıl Gördüklerine Göre Dağılımı.....	85
Tablo 11: Öğrencilerin, Babalarını Allah'a İnanma Konusunda Nasıl Gördüklerine Göre Dağılımı.....	86
Tablo 12: Öğrencilerin, Allah İle İlgili İlk Bilgileri Kimden Öğrendiklerine Göre Dağılımı.....	87
Tablo 13: Öğrencilerin, Allah'a İnanmalarına Göre Dağılımları	88
Tablo 14: Öğrencilerin, “Allah'ın Var Olup Olmadığı Zor Bir Sorudur.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	88
Tablo 15: Öğrencilerin, “İnsan Allah'ın Varlığından Şüphelenemez.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	89
Tablo 16: Öğrencilerin, “İnsanın Bizzat Kendisi Allah'ın Varlığının En Önemli Delillerindendir” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	90
Tablo 17: Öğrencilerin, “Allah'ın Varlığına Aklımızı Kullanarak Ulaşmamız Mümkündür.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	90
Tablo 18: Öğrencilerin, “Evrende Olan Her Şey Allah'ın Varlığına İşaret Etmektedir” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	91
Tablo 19: Öğrencilerin, “Hayatta İnsanlar İçin En Değerli Şey Allah İnancıdır” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	92

Tablo 20: Öğrencilerin, “Allah İnancı İnsanı Kötülüklerden Uzaklaştırır” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	92
Tablo 21: Öğrencilerin, “Allah'a İnanmakla Kendimi Daha Güvende Hissediyorum” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	93
Tablo 22: Öğrencilerin, “İnandığım İçin Kendimi Allah'a Yakın Hissediyorum” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	93
Tablo 23: Öğrencilerin, “Allah'ın Bir Olduğunun En Önemli Delili Evrendeki Düzendir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	94
Tablo 24: Öğrencilerin, “Allah Görülemez Ama Her Şeyi Görür, Duyar Ve Bilir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	95
Tablo 25: Öğrencilerin, “Allah Yükseklerde Bir Yerde Değil Her Yerdedir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	96
Tablo 26: Öğrencilerin, “Allah'ın Her Şeye Gücü Yeter.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	96
Tablo 27: Öğrencilerin, “Tabiat Olaylarının Hepsini Allah'ın İsteğiyle Olur.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	97
Tablo 28: Öğrencilerin, “Allah Her An Bizimle Beraberdur.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	98
Tablo 29: Öğrencilerin, “Allah Yaptığımız Her Şeyle İlgilenir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	98
Tablo 30: Öğrencilerin, “Allah Dualarımızı İşitir Ve Bizlere Yardım Eder.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	99
Tablo 31: Öğrencilerin, “Allah Dünyada Bizi Çeşitli Olaylarla Sınavdan Geçirir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	99
Tablo 32: Öğrencilerin, “Allah'ın Yaptığı Her Şey Doğrudur.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	100
Tablo 33: Öğrencilerin, “Allah Bize Verdiği Nimetlerle Sevgisini Göstermektedir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	100
Tablo 34: Öğrencilerin, “Allah Hatasından Dönmek İsteyenlere Doğru Yolu Gösterir Ve Onları Affeder.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	101
Tablo 35: Öğrencilerin, “Yaptığımız İyiliklerin Karşılığını Allah Mutlaka Verecektir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	102

Tablo 36: Öğrencilerin, “Allah'ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	102
Tablo 37: Öğrencilerin, “Allah Kötülük Yapanları Sadece Ahirette Cezalandırır.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	103
Tablo 38: Öğrencilerin, “Allah'ın Kötüleri Cezalandırması Adaleti Gereğidir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	104
Tablo 39: Öğrencilerin, “Allah İyi Kulları İçin Cenneti Hazırlamıştır.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	104
Tablo 40: Öğrencilerin, “Allah İyilik Yapanları Dünyada Da Ödüllendirecektir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	105
Tablo 41: Öğrencilerin, “Din Dersinin En Merak Ettiğim Konusu Allah Ve Onun Özellikleridir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	106
Tablo 42: Öğrencilerin, “Din Dersi Allah'ın Sevilmesinde Etkili Rol Oynar.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	107
Tablo 43: Öğrencilerin, “Din Dersinde Allah İle İlgili Sorulara Yeterli Cevap Verilmektedir.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	107
Tablo 44: Öğrencilerin, “DKAB Dersi Kitaplarında Allah İnancına Dair Doyurucu Bilgiler Bulunmaktadır.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	108
Tablo 45: Öğrencilerin, “Allah İnancı İle İlgili Hiç Duyulmamış Bazı Örnekler Din Dersinde Sunulmaktadır.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	109
Tablo 46: Öğrencilerin, “Din Dersi Öğretmenlerinin Allah'ı Anlatışları Etkileyicidir.”Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	109
Tablo 47: Öğrencilerin, “Din Dersinde Allah İnancı Öğretiminde Teknolojik Araçların Daha Çok Kullanılmasını İsterim.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	110
Tablo 48: Öğrencilerin, “Din Dersinde Allah'ın Özelliklerinin Daha Anlaşılır İfade Ve Benzetmelerle Sunulmasını İsterim.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	111
Tablo 49: Öğrencilerin, “Din Dersinde Allah'ın Varlığı Ve Birliği Anlatılırken Güncel Örneklerin Kullanılmasını İsterim.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	112

Tablo 50: Öğrencilerin, “Din dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere Daha Fazla yer verilmesini isterim.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	112
Tablo 51: Öğrencilerin, “Din Dersinde Kuran-ı Kerimdeki Allah'ı Tanıtan Ayetlere Daha Fazla Yer Verilmesini İsterim.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı.....	113
Tablo 52: Öğrencilerin, “Allah İnancına Ait Bilgilerin Her Sene Değişik Örneklerle Tekrar Edilmesini İsterim.” Fikri İle İlgili Cevaplarının Dağılımı	114
Tablo 53: Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Allah'a İnanma Durumları.....	115
Tablo 54: Babaların Öğrenim Durumlarına Göre Allah'a İnanma Oranları.....	116
Tablo 55: Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Öğrencilerin Allah İle İlgili İlk Bilgileri Kimden Öğrendikleri.....	117
Tablo 56: Babaların Öğrenim Durumlarına Göre Öğrencilerin Allah İle İlgili İlk Bilgileri Kimden Öğrendikleri.....	118
Tablo 57: Öğrencilerin Ailelerin Ekonomik Durumlarına Göre Allah'a İnanma Oranları.....	119
Tablo 58: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah'ın Var Olup Olmadığı Zor Bir Sorudur” Fikrine Katılımları	120
Tablo 59: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Allah'ın Var Olup Olmadığı Zor Bir Sorudur” Fikrine Katılımları	121
Tablo 60: Öğrencilerin Okul Dışında Dini Bilgileri En Etkili Nereden Öğrendikleri İle Allah'ın Var Olup Olmadığı Zor Bir Sorudur Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	122
Tablo 61: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Allah'ın Var Olup Olmadığı Zor Bir Sorudur” Fikrine Katılımları.....	123
Tablo 62: Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Öğrencilerin Allah İle İlgili İlk Bilgileri Kimden Öğrendikleri.....	124
Tablo 63: Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Öğrencilerin Allah İle İlgili İlk Bilgileri Kimden Öğrendikleri.....	125
Tablo 64: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “İnsan Allah'ın Varlığından Şüphelenemez” Fikrine Katılımları.....	126

Tablo 65: Öğrencilerin “Allah’ın Var Olup Olmadığı Zor Bir Sorudur” Fikri İle “Allah’ın Varlığına Aklımızı Kullanarak Ulaşmamız Mümkündür” Fikrine Katılımları	127
Tablo 66: Öğrencilerin “Evrende Olan Her Şey Allah’ın Varlığına İşaret Etmektedir” Fikri İle “İnsanın Bizzat Kendisi Allah’ın Varlığının En Önemli Delillerindendir” Fikrine Katılımları Karşılaştırılması.....	128
Tablo 67: Öğrencilerin “Evrende Olan Her Şey Allah’ın Varlığına İşaret Etmektedir” Fikri İle “İnsanın Bizzat Kendisi Allah’ın Varlığının En Önemli Delillerindendir” Fikrine Katılımları Karşılaştırılması.....	129
Tablo 68: Öğrencilerin “Allah’ın Varlığına Aklımızı Kullanarak Ulaşmamız Mümkündür” Fikri İle “Evrende Olan Her Şey Allah’ın Varlığına İşaret Etmektedir” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	130
Tablo 69: Öğrencilerin “Allah’ın Varlığına Aklımızı Kullanarak Ulaşmamız Mümkündür” Fikri İle “İnsanın Bizzat Kendisi Allah’ın Varlığının En Önemli Delillerindendir” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	131
Tablo 70: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Hayatta İnsanlar İçin En Değerli Olan Şey Allah İnancıdır” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması	133
Tablo 71: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Hayatta İnsanlar İçin En Değerli Olan Şey Allah İnancıdır” Fikrine Katılımları.....	134
Tablo 72: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Hayatta İnsanlar İçin En Değerli Olan Şey Allah İnancıdır” Fikrine Katılımları	135
Tablo 73: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Hayatta İnsanlar İçin En Değerli Olan Şey Allah İnancıdır” Fikrine Katılımları	136
Tablo 74: Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre “Hayatta İnsanlar İçin Değerli Olan Şey Allah İnancıdır” Fikrine Katılımları.....	137
Tablo 75: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah’a İnanmakla Kendimi Daha Güvende Hissediyorum” Fikrine Katılımları.....	138
Tablo 76: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Allah’a İnanmakla Kendimi Daha Güvende Hissediyorum” Fikrine Katılımları	139
Tablo 77: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Allah’a İnanmakla Kendimi Daha Güvende Hissediyorum” Fikrine Katılımları.....	140

Tablo 78: Öğrencilerin “Allah'a İnanmakla Kendimi Daha Güvende Hissediyorum” Fikri İle “İnandığım İçin Kendimi Allah'a Yakın Hissediyorum” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	141
Tablo 79: Öğrencilerin “Allah İnancı İnsanı Kötülüklerden Uzaklaştırır” Fikri İle “Allah Her An Bizimle Beraberdir” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	142
Tablo 80: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah Her An Bizimle Beraberdir” Fikrine Katılımları	143
Tablo 81: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah'ın Bir Olduğunun En Önemli Delili Evrendeki Düzendir” Fikrine Katılımları.....	145
Tablo 82: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah Yükseklerde Bir Yerde Değil Her Yerededir” Fikrine Katılımları.....	146
Tablo 83: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Allah Yükseklerde Bir Yerde Değil Her Yerededir” Fikrine Katılımları.....	147
Tablo 84: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Allah Yükseklerde Bir Yerde Değil Her Yerededir” Fikrine Katılımları.....	148
Tablo 85: Öğrencilerin “Allah Her Zaman Bizimle Beraberdir” Fikri İle “Allah Yükseklerde Bir Yerde Değil Her Yerededir” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması	149
Tablo 86: Öğrencilerin “Allah Görülemez Ama Her Şeyi Görür, Duyar Ve Bilir” Fikri İle “Allah Yükseklerde Bir Yerde Değil Her Yerededir” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	150
Tablo 87: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah Görülemez Ama Her Şeyi Görür, Duyar ve Bilir” Fikri İle “Allah Yükseklerde Bir Yerde Değil Her Yerededir” Fikrine Katılımları.....	151
Tablo 88: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah Dualarımızı İşitir Ve Bize Yardım Eder” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	153
Tablo 89: Öğrencilerin “Allah Her An Bizimle Beraberdir” Fikri İle “Allah Yaptığımız Her Şey İle İlgilenir” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	154
Tablo 90: Öğrencilerin “Allah'ın Yaptığı Her Şey Doğrudur” Fikri İle “Allah Dünyada Bizi Çeşitli Olaylarla Sınavdan Geçirir” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	155

Tablo 91: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah Dünyada Bizi Çeşitli Olaylarla Sınavdan Geçirir” Fikrine Katılımları.....	156
Tablo 92: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah Yaptığımız Her Şeyle İlgilenir” Fikrine Katılımları.....	157
Tablo 93: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Allah Yaptığımız Her Şeyle İlgilenir” Fikrine Katılımları.....	158
Tablo 94: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah’ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikrine Katılımları.....	160
Tablo 95 : Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Allah’ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikrine Katılımları.....	160
Tablo 96 : Öğrencilerin Okudukları Okullara Göre “Allah’ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikrine Katılımları.....	161
Tablo 97: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Allah’ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikrine Katılımları.....	162
Tablo 98: Öğrencilerin Okul Dışında En Etkili Dini Bilgileri Nereden Öğrendiklerine Göre “Allah’ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikrine Katılımları.....	163
Tablo 99: Öğrencilerin Ailelerinin Ekonomik Durumuna Göre “Allah’ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikrine Katılımları..	164
Tablo 100: Öğrencilerin “Allah’ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikri İle “Allah Hatasından Dönmek İsteyenlere Doğru Yolu Gösterir Ve Onları Affeder” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması....	164
Tablo 101: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah’ın Kötüleri Cezalandırması Adaleti Gereğidir” Fikrine Katılımları.....	164
Tablo 102: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Allah Hatasından Dönmek İsteyenlere Doğru Yolu Gösterir Ve Onları Affeder” Fikrine Katılımları.....	165
Tablo 103 : Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Allah’ın Kötüleri Cezalandırması Adaleti Gereğidir.” Fikrine Katılımları.....	166
Tablo 104 : Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulların Niteliğine Göre “Allah’ın Kötüleri Cezalandırması Adaleti Gereğidir” Fikrine Katılımları.....	167

Tablo 105: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Allah'ın Kötüleri Cezalandırması Adaleti Gereğidir” Fikrine Katılımları.....	168
Tablo 106: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Allah Kötülük Yapanları Sadece Ahirette Cezalandıracaktır.” Fikrine Katılımları.....	171
Tablo 107: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulların Niteliğine Göre “Allah Kötülük Yapanları Sadece Ahiret'te Cezalandıracaktır” Fikrine Katılımları.....	172
Tablo 108 : Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulların Niteliğine Göre “Allah İyilik Yapanları Dünyada Ödüllendirecektir” Fikrine Katılımları.....	173
Tablo 109: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Allah İyilik Yapanları Dünyada Ödüllendirecektir” Fikrine Katılımları.....	174
Tablo 110 : Öğrencilerin Okul Dışında Dini Bilgileri En Etkili Nereden Öğrendiklerine Göre “Allah İyilik Yapanları Dünyada Ödüllendirecektir” Fikrine Katılımları.....	175
Tablo 111 : Öğrencilerin “Allah Yaptığımız İyiliklerin Karşılığını Allah Mutlaka Verecektir” Fikri İle “Allah İyilik Yapanları Dünyada Ödüllendirecektir.” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	176
Tablo 112 : Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Din Dersinin En Merak Ettiğim Konusu Allah Ve Onun Özellikleridir” Fikrine Katılımları.....	178
Tablo 113 : Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Din Dersinin En Merak Ettiğim Konusu Allah Ve Onun Özellikleridir” Fikrine Katılımları.....	179
Tablo 114: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Din Dersinin En Merak Ettiğim Konusu Allah Ve Onun Özellikleridir” Fikrine Katılımları.....	180
Tablo 115: Öğrencilerin Okul Dışında Dini Bilgileri En Etkili Nereden Öğrendiklerine Göre “Din Dersinin En Merak Ettiğim Konusu Allah Ve Onun Özellikleridir” Fikrine Katılımları.....	181
Tablo 116: Öğrencilerin “Din Dersinin En Merak Ettiğim Konusu Allah Ve Onun Özellikleridir” Fikri İle “Allah İncasına Ait Bilgilerin Her Sene Değişik Örneklerle Tekrar Edilmesini İsterim.” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	182

Tablo 117: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Din Dersinde Allah İle İlgili Sorulara Yeterli Cevap Verilmektedir” Fikrine Katılımları.....	183
Tablo 118: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Din Dersinde Allah İle İlgili Sorulara Yeterli Cevap Verilmektedir” Fikrine Katılımları....	184
Tablo 119 : Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Din Dersinde Allah İle İlgili Sorulara Yeterli Cevap Verilmektedir” Fikrine Katılımları.....	185
Tablo 120: Öğrencilerin Okul Dışında Dini Bilgileri En Etkili Nereden Öğrendiklerine Göre “Din Dersinde Allah İle İlgili Sorulara Yeterli Cevap Verilmektedir” Fikrine Katılımları.....	186
Tablo 121 : Öğrencilerin “Din Dersinde Allah İle İlgili Sorulara Yeterli Cevap Verilmektedir” Fikri İle “Din Dersi Kitaplarında Allah İnancına Dair Doyurucu Bilgiler Bulunmaktadır” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	187
Tablo 122: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Din Dersi Kitaplarında Allah İnancına Dair Doyurucu Bilgiler Bulunmaktadır.” Fikrine Katılımları..	188
Tablo 123 : Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Din Dersi Kitaplarında Allah İnancına Dair Doyurucu Bilgiler Bulunmaktadır” Fikrine Katılımları.....	189
Tablo 124 : Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Din Dersi Kitaplarında Allah İnancına Dair Doyurucu Bilgiler Bulunmaktadır” Fikrine Katılımları...	190
Tablo 125 : Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Din Dersi Allah’ın Sevilmesinde Etkili Rol Oynar” Fikrine Katılımları.....	191
Tablo 126: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Din Dersi Allah’ın Sevilmesinde Etkili Rol Oynar” Fikrine Katılımları.....	192
Tablo 127 : Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Din Dersi Allah’ın Sevilmesinde Etkili Rol Oynar” Fikrine Katılımları.....	193
Tablo 128: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Din Dersi Öğretmenlerinin Allah’ı Anlatışlar Etkileyicidir” Fikrine Katılımları.....	194
Tablo 129: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Din Dersi Öğretmenlerinin Allah’ı Anlatışları Etkileyicidir” Fikrine Katılımları.....	195

Tablo 130 : Öğrencilerin “Din Dersi Öğretmenlerinin Allah'ı Anlatışları Etkileyicidir” Fikri İle “Din Dersi Allah'ın Sevilmesinde Etkili Rol Oynar” Fikrine Katılımlarının Karşılaştırılması.....	196
Tablo 131: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Din Dersi Allah'ın Sevilmesinde Etkili Rol Oynar” Fikrine Katılımları.....	197
Tablo 132: Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre “Allah İnancı İle İlgili Hiç Duyulmamış Örnekler Din Dersinde Sunulmaktadır” Fikrine Katılımları.....	198
Tablo 133 : Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Allah İnancı İle İlgili Hiç Duyulmamış Bazı Örnekler Din Dersinde Sunulmaktadır” Fikrine Katılımları.....	199
Tablo 134 : Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Din Dersinde Allah İnancı Öğretiminde Teknolojik Araçların Daha Çok Kullanılmasını İsterim” Fikrine Katılımları.....	202
Tablo 135 : Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Din Dersinde Allah inancı Öğretiminde Teknolojik Araçların Daha Çok Kullanılmasını İsterim” Fikrine Katılımları.....	203
Tablo 136: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Din Dersinde Allah'ın Özelliklerinin Daha Anlaşılır İfade Ve Benzetmelerle Sunulmasını İsterim” Fikrine Katılımları.....	204
Tablo 137: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulun Niteliğine Göre “Din Dersinde Allah'ın Özelliklerinin Daha Anlaşılır İfade Ve Benzetmelerle Sunulmasını İsterim” Fikrine Katılımları.....	205
Tablo 138: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Din Dersinde Allah'ın Varlığı Ve Birliği Anlatılırken Daha Güncel Örneklerin Kullanılmasını İsterim” Fikrine Katılımları.....	206
Tablo 139: Öğrencilerin Okudukları Okulların Niteliğine Göre “Din Dersinde Allah'ın Varlığı Ve Birliği Anlatılırken Daha Güncel Örneklerin Kullanılmasını İsterim” Fikrine Katılımları.....	207
Tablo 140: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Din Dersinde Allah İnancı İle İlgili Hikayelere Daha Fazla Yer Verilmesini İsterim” Fikrine Katılımları.....	208

Tablo 141: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Din Dersinde Allah İnancı İle İlgili Hikayelere Daha Fazla Yer Verilmesini İsterim” Fikrine Katılımları.....	209
Tablo 142: Öğrencilerin Okudukları Okulun Niteliğine Göre “Allah İnancına Ait Bilgilerin Her Sene Değişik Örneklerle Tekrar Edilmesini İsterim” Fikrine Katılımları.....	210
Tablo 143: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Din Dersinde Kuran-ı Kerimdeki Allah'ı Tanıtan Ayetlere Daha Fazla Yer Verilmesini İsterim” Fikrine Katılımları.....	211
Tablo 144: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre “Allah İnancına Ait Bilgilerin Her Sene Değişik Örneklerle Tekrar Edilmesini İsterim” Fikrine Katılımları.....	212
Tablo 145: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre “Allah İnancına Ait Bilgilerin Her Sene Değişik Örneklerle Tekrar Edilmesini İsterim” Fikrine Katılımları.....	213

Tezin Başlığı: İlköğretim Öğrencilerinde Allah İnancı	
Tezin Yazarı: Salih Kerem ÇABUK	Danışman: Doç. Dr. Recep KAYMAKCAN
Kabul Tarihi: 26 Haziran 2006	Sayfa Sayısı: XVIII (ön kısım) +226 (tez)
Anabilimdalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Bilimdalı: Din Eğitimi
<p>Bu araştırma, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin, Allah tasavvurlarını, din öğretiminden Allah inancı noktasında beklentilerini ve mevcut öğretimden tatmin düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, 2005–2006 öğretim yılının II. yarısında Düzce il merkezinde bulunan 27 resmi ilköğretim ve 3 özel ilköğretim okulu içersinden seçilen 2'si özel 6 okulun, 6-7. ve 8. sınıflarında okuyan kız ve erkek 567 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma bu öğrenciler üzerinde anket tekniği kullanılarak yapılmıştır. Bu şekilde toplanan verilerin istatistiksel işlemleri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar istatistiksel paket programı ile yapılmıştır.</p> <p>Araştırmada, Öğrencilerin Allah tasavvurlarının zihinsel gelişimlerine paralel soyut bir niteliğe sahip olduğu, öğrencilerin çoğunda Allah inancının kendini güvende hissetme ve Allah'a yakın hissetme gibi olumlu duyguların gelişmesine sebep olduğu tespit edilmiştir.</p> <p>Öğrencilerin çoğu Allah'ın merhametinin cezalandırmasından daha fazla olduğuna inanmakta ve Allah'ın ödüllendirmeye ve cezalandırmaya daha dünyada iken başlayacağını düşünmektedirler.</p> <p>Öğrencilerin din dersinde en merak ettikleri konu Allah inancıdır. Öğrencileri din dersi öğretmenlerini ve dolayısıyla din dersini Allah'ın sevilmesi noktasında etkili bulmaktadır. Öğrencilerin Allah inancı öğretimi ile ilgili tatmin düzeyleri yüksektir. Öğrenciler DKAB dersinde verilen cevapları yeterli, DKAB kitaplarını doyurucu bulmaktadır.</p> <p>Öğrencilerin Allah inancı öğretimi ile ilgili beklentileri yüksektir. Öğrenciler Allah inancı öğretiminde, teknolojik imkânlardan daha fazla yararlanılmasını, daha anlaşılır ifade, benzetme ve güncel örneklerin kullanılmasını, hikâyelere ve ayetlere daha fazla yer verilmesini istemektedirler. Bununla birlikte öğrenciler Allah inancının her sene tekrar edilmesini arzulamaktadırlar.</p>	
Anahtar kelimeler: İlköğretim Öğrencileri, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Allah İnancı Öğretimi, Allah Tasavvuru, Beklenti.	

Title of the Thesis: The Faith in God Among the Students of Primary Schools	
Author: Salih Kerem ÇABUK	Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN
Date: 26 June 2006	Nu. of pages: XVIII (pre text) + 226 (main body)
Department: Philosophy and Religious Sciences Subfield: Religious Education	
<p>The aim of this paper is to understand the concept of God in the second stage primary school students mind, their expectations from religious education in this regard and to what extent they are satisfied about the existing education. The research depends on the interviews with 567 students studying in the 6-7 and 8th classes of 2 private and 4 public schools selected out of 27 public and 3 private schools in Düzce city center during the 2nd semester of 2005-2006 Academic Year. The questionnaire method was used and the collected data was processed through SPSS (Statistical Package for Social Sciences) software program.</p> <p>By this research, it is understood that the concept of God gaining notional character in line with the mental improvement of the students encourages belief in God and particularly leads feeling closeness to God in return making most of the students feel themselves in trust and confident.</p> <p>Most of the students believe that the mercy of God exceeds his/her punishment and the mercy-punishment process is being starting during the life itself.</p> <p>Faith in God is the subject in the religious courses of which the students are most curious about. They find the teacher and religious courses as effective factors in loving God. The students acknowledge the teaching belief in God as highly satisfactory. They find the answers in Religious Culture and Ethics Knowledge lectures adequate and the books highly meeting their needs.</p> <p>Student's expectation from the teaching of God belief is high. Regarding to the teaching they wish to face more usage of technological facilities and more understandable expressions and daily examples, stories and versus. Additionally, they expect the repetition of the teaching every year.</p>	
Keywords: Primary School Students, Religious Culture and Ethics Knowledge, Teaching the faith in God, the perception about God, Expectation.	

GİRİŞ

Araştırma Konusu

İslam dini açısından bakıldığında ve iman esasları bir bütün olarak ele alındığında, temelinde “Allah’a İman” esasının var olduğu görülecektir. Allah’a iman, inanç esaslarına bir temel teşkil ettiği gibi, İslam dininin akide ve amel yönünden de en önemli konusudur. Zira diğer iman esasları Allah’a iman ile alâkalıdır. Allah’ı bilmek, tanımak, bir kişinin mümin olabilmesinin ilk ve vazgeçilmez şartıdır.

Eğitim insanı bütün kabiliyetleriyle geliştirme ve onu toplumun bir üyesi yapma yolundaki amaçlı ve planlı etkilemelerdir. İnsanın dini kabiliyetleri din eğitimi ve öğretimi ile planlanabilir ve yürütülüp kontrol edilebilir. İnsanın yaratışında bulunan inanma istidadına, imanın oluşmasına planlı bir eğitim öğretimle önemli katkılarda bulunabilir.

Bununla birlikte insanların ancak beş duyu organıyla algılayabildikleri varlıklar hakkında bilgi sahibi olabilmeleri ve bu özelliğin çocuklar içinde geçerli olması soyut bir kavram olan Allah’ın öğretiminde bir zorluğa sebebiyet vermektedir. Ancak bu zorluğa rağmen, Allah inancının öğretiminde ihmal edilmeyeceği de bir gerçektir. Çocukluğunda Allah’ı tanımamış, Allah ile ilişki kurmayı öğrenememiş bir bireyin, ileride bunu sağlıklı bir biçimde gerçekleştirebilmesi güçtür. Bu bağlamda ilköğretimde verilen din eğitimi önem arz etmektedir.

Çocuklara Allah’ın öğretimi noktasında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programına baktığımızda; Allah’ın öğretimiyle ilgili konulara çocukların ilk kez din dersi almaya başladıkları 4. sınıfta Allah konusunun verilmeye başlandığını, 5. sınıfta ise Allah’ın varlığına ve özelliklerine doğrudan olarak yer verildiğini, ilköğretimin ikinci kademesinde ise Allah’ın adaleti, mükâfatlandırması ve cezalandırması bağlamında bir öğretimin var olduğunu görmekteyiz

İlköğretimin birinci ve ikinci kademesinde bu şekilde bir Allah inancı öğretimine muhatap olmuş ilköğretim ikinci kademe çocuklarının Allah tasavvuru nasıldır? Soyut işlemler döneminde olmaları bağlamında nasıl bir Allah tasavvuruna sahiptirler? Allah tasavvurlarının gelişimine DKAB dersinin katkısı nedir? Öğrenciler DKAB Dersindeki Allah öğretimini nasıl buluyorlar? DKAB dersinden Allah İnancı bağlamında beklentileri neler? Bunlar araştırılması gereken konulardır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı İlköğretim ikinci kademe çocuklarının almış oldukları din eğitimi bağlamında sahip oldukları Allah tasavvurunu ortaya koymak, öğrencilerin Allah inancı noktasında DKAB dersinden beklentilerini ve mevcut öğretimden tatmin düzeylerini belirlemektir.

Din öğretiminin, merkezinde bulunan öğrencilerin Allah tasavvurlarının ve bu bağlamda din öğretiminden beklentilerinin ortaya çıkarılması ve uygulayıcıların önüne konulması, din öğretiminde Allah inancı ile ilgili yapılacak öğretimin planlanması, yöntemlerinin yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi bakımından yararlı olacaktır.

Bu konuyla ilgili ülkemizde yapılmış araştırmalar genellikle okul öncesi ve ilköğretimin ilk kademesine yöneliktir. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Allah tasavvurunu ortaya koyan bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu bağlamda yapılan araştırma bir ilk olacaktır ve bu yönüyle önem arz etmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2005–2006 eğitim öğretim yılında Düzce ili merkezinde bulunan değişik ilköğretim okullarında okuyan 567 İlköğretim ikinci kademe öğrencisiyle sınırlıdır.

BÖLÜM 1: TEORİK ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikle çocukların bilişsel ve dini gelişimi ile ilgili yaklaşımlar ele alınacak daha sonra Allah inancı ve tasavvuruna yönelik batıda ve ülkemizde yapılan araştırmalar incelenecektir.

1.1. Yaklaşımlar

Psikoloji tarihi, insanoğlunun dini aktivitelerini anlama çabasında sürekli bir ilginin olduğunu gösterir. Birçok psikolog genelde klasik din psikologları olarak kabul edilmelerine rağmen genel psikolojinin bu özel alanına eğilmişlerdir. Bu da dini gelişim alanına olan ilginin açık bir göstergesidir.

Çocuklarda dini kavramlaştırma olgusu, dini, kutsal ve bilimsel literatürde önemli bir yere sahiptir. Yapılan araştırmaların önemli bir bölümünde “dini kavram” gelişimine Piaget perspektifinden yaklaşmıştır. Ve yapılan araştırmalar Piaget’in Bilişsel gelişim kuramını destekleyen bir zihinsel aşama farklılığını göstermektedir Bununla birlikte çocukluk ve ergenlik dönemi dini ile ilgili çalışmalar, dini düşünce gelişimine bağlı sürece ilişkin araştırmalar yoluyla, 20 yıldır etkili bir şekilde sürmektedir. Bunun büyük oranda Piaget’in etkisiyle olduğu kabul edilir.

Bu bağlamda çocukların dini gelişimi ile ve çocuklarda Allah inancının gelişimi ile ilgili yaklaşımlara ve yapılan araştırmalara geçmeden önce Piaget’in bilişsel gelişim kuramına değinilmesi yerinde olacaktır.

1.1.1. Piaget ve Bilişsel Gelişim

Piaget, biyoloji, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi çeşitli sahalarda araştırma yapmış olan İsviçreli bir bilim adamıdır. Piaget insan gelişimini zihin gelişimiyle açıklamaktadır. Bu amaçla değişik yaşlardaki düşünce yapılarında görülen farklılıkları

sistematik bir biçimde ortaya koymuştur.

Piaget bütün çocukların aynı düşünme davranışları sırasını izlemek zorunda olduklarını ileri sürmektedir; ancak her döneme giriş yaşlan fiziksel ya da toplumsal çevrelerinden etkilenebilmektedir. Çocuklar bir dönemden diğerine doğru derece derece ilerlerken bilişsel yetenekleri de gitgide daha karmaşık olur. Aşağı evrelerdeki bilişsel yetenekler sonraki düşünme için temel oluşturur ve daha yüksek evreyle bütünleşir.

Piaget, öncelikle zihinsel gelişimi iki aşamada değerlendirmektedir. Birinci aşama işlem öncesi düşünce aşamasıdır ki, Piaget buna çocuğun doğumundan yedi yaşına kadar olan süre demiştir. İkincisi somut işlemler dönemidir. Ona göre yaklaşık sekiz yaşından başlayıp yetişkinliğe kadar süren dönemdir. Buna ek olarak Piaget bu iki temel aşamanın da iki alt guruba ayrıldığını söylemiştir (Piaget,1939).

Buna göre çocuğun zihni hayatında dört evre vardır:

Duyu- hareket evresi (0–2 yaş)

İşlem öncesi evre (2–7 yaş)

Somut işlemler evresi (7–11 yaş)

Soyut işlemler evresi (11ve yukarısı)

1.1.1.1. Duyu Hareket Evresi:

Doğumdan İki yaşa kadar olan dönemdir. Yeni doğmuş bebek çevreden gelen uyarıcılara sadece reflekslerle tepki verir, ancak iki aylık olduğunda istemli hareketler göstermeye başlar. Bu dönem içersinde bebek dönem içinde duyuları ve motor faaliyetleri yoluyla dış dünya ile ilişkiler kurar, dönem içersinde ilerledikçe çevresinde

olup bitenleri ve kendisinin çevresinden farklı olduğunu keşfetmeye baskır. Gerçek anlamda akıl yürütme ve mantıksal işlemler henüz yoktur. Bu dönemde ele alınması gereken iki temel kavram vardır:

Nesne Devamlılığı:

Nesne devamlılığının kazanılması ile bilişsel gelişimde refleks düzeyinde tepki verilen dönemden zihinsel işlemlerin kullanılmaya başlanmasına geçilmiş olur. Nesne devamlılığının kazanılması ile bebeklerin görüş alanları dışına çıkan nesne ya da kişilerin aslında yok olmadıkları kavramaları kastedilmektedir. Nesne devamlılığının kazanılmasından önce, bebekler gözlerinin önünde yok olan şeylerin kaybolduğunu sanırlar. Nesne devamlılığının gelişmesi ilk aydan 24. aya kadar uzanan 6 farklı dönem içerisinde gerçekleşir.

Taklid:

Bu dönemde çocuk ileride önemli olacak gözlemleyerek öğrenme açısından önemli olan taklit yeteneğini geliştirmektedir. Taklit bir davranış örneğini kopya etme yeteneğidir (Selçuk,1997:74). Yapılan araştırmalar, çocuğun dışarıdan gelecek olan dinî motiflere ve telkinlere karşı 'ruhen' yetenekli ve hazır yaratıldığını göstermiştir.

Çocuklar kendilerine telkin yolu ile verilmek istenilenleri büyük bir başarı ile taklit ederler. Önceden taklit yoluyla ve şuursuzca benimsenerek tekrar edilen birçok söz davranış, giderek şuurulu hale dönüşür. Bundan dolayı taklit çocukların dini gelişmelerinde son derecede önemli bir faktördür. Bu faktörün Allah'a inancının öğretiminde iyi değerlendirilmesi, çocuk için model olan kişilerin sözlerini ve davranışlarını çocuklarda Allah kavramının yerleşmesini sağlayacak şekilde şekillendirmeleri gereklidir.

Nesne devamlılığı ve taklit yeteneğinin gelişmesi, İşlem öncesi dönemde gerçekleşecek olan sembolik düşünme için temel teşkil eder. Duyu-motor döneminin

sonuna gelindiğinde bebek, karmaşık olmayan zihinsel işlemleri gerçekleştirmeye başlayarak işlem öncesi döneme adım atar.

1.1.1.2. İşlem Öncesi Evre

Bu evre ortalama 2–7 yaş arasını kapsamaktadır. Bu ikinci evrede çocuklar, ben merkezci bir dünyada yaşar, başka perspektiflerden nesnelere göremezler. İşlem öncesi dönemde çocuklar, evde, nesnelere tamamen dil ve rakamlarla anlatırlar. Ancak ayrıntılı mantıksal çıkarıma yetenekleri yoktur ve aynı anda birden fazla ilişkiyi kavrayamazlar. Aynı zamanda bu dönemdeki çocuklar, özellikle konuşma sırasında, kavramlarda hata yapmaya eğilimlidirler. Yani nesnelere dış görünüşleri değişse de, hacim, uzunluk yahut miktarlarının aynı kalacağı şeklindeki özelliklerine ilişkin düşünceyi zorlukla kavrarlar.

1.1.1.3. Somut İşlemler Evresi:

7–11 yaş arasında yer alan ve ilköğretimin ilk beş yılına denk gelen dönemdir. Somut işlemler dönemi, zihinsel işlem yapma yeteneğinin henüz gelişmediği işlem öncesi düşünce ile mantık işletme yoluyla muhakeme yapılabilen soyut düşünce arasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilebilir.

Bu evrede artık çocuk için kendi dışına taşan yeni bir dönem başlamıştır. Çocuk bu dönemde şimdiye kadar doğal olarak sürdürdüğü meşguliyetlerden uzaklaşarak artık düşüncelerini koordine etmeye ve işlerlik kazandırmaya başladığı görünmektedir. Piaget buna mantıkî aşama demektedir. Piaget'in böyle ifade etmesinin nedeni çocuğun mantıklı ve nedensel soruları, konuşmaları ve cevaplarıdır (Yavuz,1983:3). Bununla birlikte bu dönemde benmerkezci konuşma ve düşünce de önemli ölçüde azalmıştır. Çocuk diğer kişilerin gözüyle dünyayı görmeye başlamıştır.

Çocuklar bu dönemde sıralama, sınıflandırma ve karşılaştırma işlemleri için şemalar geliştirirler. Nesnelere renk, uzunluk, yapıldığı madde gibi farklı özelliklerine bağlı

olarak sınıflandırabilirler. Belirli nesnelere arasındaki değişmeyen ilişkileri, nesnelere görmeden mantık yürütme yoluyla kavrayabilirler. İlköğretimin 3. sınıfının sonuna doğru, çocuklar toplama ve çıkarmanın bir arada kullanıldığı basit aritmetiksel işlemleri zihinsel olarak yapabilir duruma gelirler (Erden, 2002:67).

Bu dönemdeki çocukların bilişsel yapıları bazı zihinsel problemleri çözebilecek düzeye gelmiş olmakla birlikte, bir problemin çözülmesi, somut nesnelere bağlantılı olmasına bağlıdır. Problemlere, değişik yollardan giderek çözümler bulmakta güçlük çekilir. Soyut düşünce tam olarak gelişmemiş olduğu için, tümüyle kuramsal olarak verilen bir problem karşısında başarısızlığa uğranabilir. Bu dönemde çocuklar soyut kavramları konuşmaları sırasında kullanabilmelerine karşın, içeriğini kavramada sorunları vardır. Olayları değişik yönleriyle irdeleyerek, geleceğe yönelik hipotezler kuramazlar (Selçuk, 1997:79).

1.1.1.4. Soyut İşlemler Evresi:

Bu dönem, 11 yaş sonrasında yer almaya başlayarak yetişkinlik yıllarına uzanan en üst bilişsel gelişim dönemidir. Bu dönemde birey, somuta bağlı kalmaksızın ilişkileri kullanarak akıl yürütebilir. Eşyayı somut biçimde ele alma gereği duymaksızın soyut biçimde kavrayabilir. Soyut kavramlar kullanılarak, üzerlerinde fikir yürütülür. Düşüncesini irdeleme, düzeltme, varsayımlar ve kuramlar ortaya atıp bunlar üstünde kafa yorma gibi yetenekleri gittikçe gelişmektedir.

Bu dönemdeki bireylerin ruhlarında fırtınalar kopmaktadır. Bu yaşlarda çocuklarda bilgiye düşkünlük vardır. Her şeyi daha derin bir anlayışla bilip kavramak isterler. Çocuklar ilk yıllardan beri duydukları şeyleri tekrar dinlemekten sıkılırlar. Bilgileri hemen kabul etmezler. Akıl onlar için kriter olmaya başlamıştır. İnançları akıllarıyla kavramak ve savunmak isterler. Bu dönemde artık dinin zihinsel ve kavramsal anlatımı çocuklara uyar (Bilgin-Selçuk, 1999:81).

Önceki dönemlerde bir soruna değişik yollardan yaklaşımda güçlük çekilirken, soyut işlemler dönemi içinde göreceli düşünce gelişerek bir sorun değişik biçimlerde ele

alınabilir. Çocuklar düşünce ile oynayabilme becerisi kazanmışlardır. Tartışmalara katılmayı severler, mantık oyunları ile uğraşmaktan hoşlanırlar. Çocuklar bu dönemde hem tümevarım hem de tümdengelim yoluyla bir yetişkin gibi akıl yürütebilmektedir (Cüceloğlu, 1997:353).

Soyut işlemler döneminden sonra, bilişsel yapıda niteliksel bir gelişme ortaya çıkmaz ancak geçirilen yaşantılara bağlı olarak niceliksel gelişmeler her zaman mümkündür (Erden, 2002:689).

Piaget'in bilişsel gelişimine kısaca değindikten sonra Piaget'in görüşlerini dini alana uygulayan, Goldman ve Elkind'in görüşlerine geçiyoruz.

1.1.2. Goldman ve Dini Gelişim

Ronald Goldman, 1964 yılında "Çocukluktan Ergenliğe Dini Düşünce " adlı doktora tezini yayınladı. Bu kitabın yayınlamasını izleyen 10 yıl içinde Dr. Goldman'ın çalışması din eğitimini büyük ölçüde etkiledi. Goldman bu çalışmasında öğrencilerin dini hakikatlerin gerçek mahiyetini anlama kapasitelerini tasvir etti. Bunlar, farklı çevrelerden gelen 6 ile 17 yaş arası öğrencilerdi. Goldman'ın araştırma bulgularının temel dürtüsü İsviçreli psikolog Jean Piaget tarafından tanımlanmış olan düşünceye ilişkin gelişim safhalarının dini düşünce sahasına tatbikidir. Piaget'in araştırması Goldman'ı, bireyin düşünme kabiliyetinin kaynağındaki beş gelişimsel safhasını ortaya koymaya götürdü. Şimdi bu beş safhayı özetlemeye çalışacağız.

1.1.2.1. Dini Düşünce Öncesi:

Bu sezgisel dini düşünce safhasıdır. Bu safha 7 ya da 8 yaşlarını kapsayabilir. Çocuğun dini hayata dair gerçek bir fikri yoktur. Onun dini fikirler hakkında ne bir tecrübesi ne mantıksal düşünce zihinsel bir kapasitesi vardır. Bu çocuk çok defa mantıksız düşünür ve tutarsız sonuçlara varır. Çocuk zihninde yer alan diğer fikirlere karşı şartlanmış bir şekilde din eğitimine karşılık verir. Gelişimin bu safhasında çocuğun

aksine düşünmesi imkânsızdır. Çocuk ulaştığı sonuçların ışığında delili kontrol etmek için tutarsızlıktan kopup geriye doğru düşünemez. Goldman'ın bu tür düşünmeye ilişkin verdiği bazı örnekler şunlardır: Bir çocuğa, Musa'nın Tanrı'ya bakmaktan korkmasının sebebi sorulduğunda çocuk, Tanrı'nın tuhaf bir yüze sahip olmasını neden göstermiştir. Bir başka çocuğa, Musa'nın üzerinde durduğu toprağın kutsal oluşunun sebebi sorulduğunda o da onun üzerinde çimen vardı cevabını vermiştir. Çocuklara sorulan sorulara verilen cevaplar bu çocukların lâfzî anlayışın ve kendi ilgilerinin ötesine geçemediklerini göstermektedir. Buradan hareketle Goldman bu çocukların, hikâyelerde yer alan herhangi bir dini anlama ulaşmada yeteneksiz oldukları sonucuna ulaşmaktadır.

1.1.2.2. Birinci Geçiş Safhası (Sezgisel ve Somut Düşünce Arasındaki Safha):

Bu safhada çocuklar, sezgisel düşünme sınırlarını kırmaya çalışırlar. Onlar mantıksal açıklamalar yapmaya kalkışırlar fakat tecrübesizlikten dolayı başarılı olamazlar. Çocuk, aşağıda izah edildiği üzere somut işlemsel düşünme yeteneğinden yoksundur. Çocuk bu safhada başarılı değildir ancak bu safha, çocuğun diğer düşünme süreçlerine gereksinim duymaya başlamasından dolayı önemlidir.

Birçok çocuğun sahip olduğu döngüsel tartışma, bu düzeye ait bir düşünme örneğidir. Bir çocuğa Musa'nın üzerinde durduğu toprağın niçin kutsal olduğu soruldu. Çocuk, hikâyeye onu öyle dile getirdiği için kutsaldır der. Niçin? Çünkü Tanrı toprağı kutsamıştır diye cevap verdi çocuk. Çocuğa Tanrı toprağı niçin kutsamıştır diye sorulduğunda, çocuk çünkü o kutsaldır diye karşılık verdi. Çocuk mantıksal ve sistemli olmaya çalışıyor fakat bu düşünce şekline ulaşmaktan aciz. O bir geçiş safhasındadır.

1.1.2.3. İkincil Dini Düşünce Safhası:

Bu somut işlemsel düşünme safhasıdır. Bu safha takriben 8 yaşından 13 yaşına kadar devam eder. Bu safhada mantıksal düşünme mümkündür, ancak sadece sınırlı bir alanda görülür. Bu düşünme görünür ve elle tutulur objeler ve çocuğun kendi tecrübeleri ile sınırlıdır. Bu düşünme şeklinde dini ifadeler lâfzî olarak anlaşılır. Kitab-ı Mukaddes ve diğer kaynaklardaki bütün sembolik ifadeleri lâfzî açıdan yorumlanır. Çocuk somut bir olaydan diğerine genelleme yapamaz ve ben merkezli düşünce sınırını aşamaz. Çocuk Kitab-ı Mukaddes'in Tanrı hakkında söylediği pek çok şeyi Antropomorfik bir tavır içinde yorumlayacaktır.

Goldman, bu düşünme şekline bir takım örnekler verir. Çocuklar Tanrı'yı bir insan gibi görürler. Çocuk yanan çalı hikâyesinin sembolik boyutunu görmez. Çocuk, Kızıl Deniz'in ikiye bölünmesi hikâyesini lâfzî bir tavır içinde yorumlar. İsa'nın, taşları ekmeğe dönüştürmeyi niçin reddettiği sorulduğunda bir çocuk İsa'nın yapacak çok işi vardı diye cevap verdi. Başka bir çocuk, İsa'nın gösteriş yapmak istemediğini düşündüğünü belirtti. Bu cevaplar gösteriyor ki, çocuklar, bu çağda dini hikâyelerin daha derin anlamını idrak etmeye muktedir değillerdir.

1.1.2.4. İkinci Geçiş Safhası (Soyut ve Somut Dini Düşünce Arasındaki Orta Safha):

Bu safhada çocuklar, dini kavramlarla ilgili olarak soyut düşünmenin bazı biçimlerini gerçekleştirmeyi denerler ancak daha evvelki somut düşünme alışkanlıkları onları böyle düşünmekten alıkoyar. Çocuklar mantıksal düşünmeye daha çok ilgi duyarlar, fakat onlar hala düşüncenin somut unsurlarına kendilerini kaptırırlar. Çocuk bu safhada sözlü ifadelerle ilgilenmeyi ve çeşitli alternatif ya da hipotezler üzerinde düşünmeyi arzu eder. Goldman, birçok kişinin asla bu geçiş safhasının ötesine ulaştığı görülmediğini ve böylece gerçek dini düşünme safhasına ulaşamadıklarını belirtir.

Musa niçin Tanrı'ya bakmaktan korktu sorursa bir çocuğun cevabı, bu tip düşünmenin bir örneğini oluşturur. Çocuk, Musa'nın bir adamı öldürdüğünü söyledi. Bu cevap,

çocuğun bir hipotez oluşturmak için hikâyenin dışına çıkmayı denediğini göstermektedir. Başka bir çocuk aynı soruya şu cevabı verdi: Musa kendisine inanmayan insanlara gülünç olmak istemedi. Bir çocuk, Yanan Çalı'yı bir çeşit kutsal yanmayan alev olarak isimlendirdi. Bu çocuk, hikâyenin lâfzî anlamının ötesine gitmeye çalışıyor ama bir çeşit alev aramaktan kendini kurtaramıyor (Aydın, 2004:85).

1.1.2.5. Dini Düşünce Safhası

Bu soyut işlemsel dini düşünce aşamasıdır. 13 ya da 14 yaşındaki bir çocuk bu tip düşünme yeteneğini kazanmaya başlar. Çocuk varsayımlı ve tümünden gelimli olarak düşünebilir. O soyut ve sembolik terimler içinde düşünebilir. Çocuğun düşüncesi, çelişkileri görebildiğinden ve farklı hipotezleri deneyebildiğinden dolayı tutarlıdır. Çocuk, bir ifadenin ima ettiği şeyleri, orijinal iddiaya geri giderek ortaya koyabilir. Böylece çocuk, teoriden hareket edip, gerçeklere doğru gidebilir. Bu düşünme aşamasındaki bir çocuk, Musa'nın, Tanrı'nın büyüklüğünden dehşete düşmüş olabileceğinden dolayı Tanrı'ya bakmaktan korktuğunu söyledi. Çocuklar, Yanan Çalı'yı Musa'nın kendi içinde bir olay olarak görürler. Onlar Kızıl Deniz'den geçme mucizesine de doğal açıklamalar getirdiler. Başka bir çocuk İsa'nın, gücü kendi yararına kullanmış olacağından dolayı taşı ekmeğe dönüştürmediğini söyledi.

Goldman, bu şekilde dini düşünmeye dair kendi gelişimsel basamak teorisini açıklarken, dinsel düşünmenin genellikle normal düşünmeden daha sonra geliştiğini belirtir. Daha sonra gelişmesinin bir nedeni, din dilinin kullanılabilmesinden önce dini düşünmenin daha zengin bir deneyim istemsidir. Din dili, semboller, mecazlar, karakterlerin simgelerle anlatıldığı öyküler ve manevi gerçeği gösteren hikâyelerle doldurulur. Dini düşünmenin daha geç gelişmesinin bir başka nedeni çocukları, dini düşünmenin tabi silsilesi içinde gelişmekten alıkoyan yetersiz ya da olgunlaşmamış eğitimin çocuklara verilmesidir. Bu son neden, birçoğunu din eğitimi müfredatını Goldman'ın bulgularının ışığında gözden geçirmeye sevk etti (Aydın, 2004:89).

1.1.3. Elkind ve Dini Gelişim

Elkind'e göre din, zihinsel gelişimin doğal bir sonucu olup, düşünsel ilerlemenin biyolojik kökenleriyle bireysel deneyimler birbirini etkiler. Elkind, özellikle dört temel ardışık zihinsel gelişim ögesinin (zihinde tutma, ifade etmeyi öğrenme, ilişkilendirmeyi öğrenme ve kavramayı öğrenme) Piaget'in bilişsel gelişim evrelerine paralel bir şekilde dini gelişimde son derece önemli olduğunu belirtmiştir. Esasında onun araştırması, çocuklardaki dini anlayış konusunda bir yönüyle Piaget'in yaklaşımını destekler niteliktedir.

Elkind 1970'te "Çocukta dinin orijinleri" adlı makalesinde ilk olarak, çocuğun Tanrıyı kavramlaştırmasının temellerine değinmektedir. Elkind bu kavramlaştırmanın Piaget'in ilk evresinin sonlarına doğru Piaget'in "nesne devamlılığı" diye adlandırdığı problemiyle karşılaştığında "korunum" diye değerlendirdiği devrenin başlamasıyla şekillenmeye başladığını söylemektedir. Elkind'in burada ortaya koyduğu şey, korunum sorunlarının yaşamın kendisinin korunumu çerçevesinde toplanmaya meyilli olduğudur. Elkind dinin yaşam korunumu ile şöyle ilgilendiğini söyler. Eğer bir insan ölürse hala var olmaya devam eder mi? Hala varsa nerededir? Ne şekildedir? Ve hala kiminle vardır? Elkind ölüm sorunuyla iki yaşında bir çocuğun ilgilendiğini söylemekte ve dinin ona hazır bir çözüm önerdiğini ifade etmektedir. Bu çözüm ise hayatın korunumuna dinin evrensel cevabı olarak görünen Tanrı ve ruh kavramında yatmaktadır. Tanrı, yer, zaman veya cisim sınırlarının ötesindedir. Tanrıyı kabul etmek suretiyle küçük çocuk, onun ebediliğine inanır ve böylece hayatın korunumu sorununu, sonsuz hayat problemini çözer.

Çocuğun Tanrıyı kavramlaştırması yaşam korunumu problemini çözerken, diğer bir problemle de karşı karşıya getirir. Bu da varlığı ile korunum problemini çözen tanrının ifade edilmesidir. Elkind'e göre bu ifade problemi çocukta din gelişiminde ikinci aşamayı ortaya koyar. Ona göre Allah'ı kabullenen küçük çocuk onu ifade etme aşamasında özel problemlerle karşılaşır. Eğer din Allah kavramından başka hiçbir şey vermiyorsa, çocuk insandan üstünlüğü simgelemede yetersiz kalacaktır. Tüm bundan sonra, bu çocuk, fezayı, dünyayı ve maddeyi nasıl ifade edebilir veya anlam verebilir?

Dolayısıyla din, basit bir Allah kavramından fazlasını, üstün olma simgelerini verir. Yani bir kimse Allah kavramına inanırsa, genelde bir simge arayışının genel sonucu olarak inandığı Allah'ın da simgesi ortaya çıkar.

Çocuk tarafından Allah'ın kavramlaştırılması, bu şekilde aşama aşama gerçekleşen gelişimsel bir işlemdir. Bu işlem, açıkça genel zihin gelişiminin türleri ve aşamalarıyla paralellik sağlayan “ideal türler” veya aşamalar olarak adlandırılan bir bütündür.

Çocukta ortaya çıkan ilişki kurma arayışları, yaşam boyu devam eder. Çocuk olgunlaştıkça fiziki ve sosyal çevresiyle ilişki kurar. Dünyasındaki nesnelere olayları birbiriyle ilişkilendirir. Çocuk bu ilişkilendirmelerde sorunlar yaşayabilir. Bu sorunlarda kutsal kitap, ibadet ve teolojinin sunduğu hazır yorumlarla hemen çözülebilir (Çetin, 1991:27–30).

1.1.4. Pitts ve Tanrı Kavramı Gelişimi

Pitts, ana ilgisini, Tanrı kavramı üzerine yoğunlaştırmıştır. Pitts'in görüşlerini şu şekilde özetleyebiliriz;

Tanrı kavramı için kullanılan kelimeler, bireyin yaşadığı yere, konuştuğu dile göre değişiklik gösterecektir. Tanrı kavramını ifade eden değişik kelimeler olacaktır. Bu kelimeler tamamen geleneklere, göreneklere göre değişen izafî terimlerdir.

Günümüzde dünyaya gelen çocuk, Tanrı kelimesini dünyada hazır bulur ve ileride bu kelimenin çok çeşitli sıfatlarla birlikte kullanıldığını işitebilir. Ayrıca bu kelime, çok değişik ses tonları ile ifade edilebilir. Birçok olay zaman ve yerlerde kullanılabilir. Bütün bunlar çocuğun bilinçli veya bilinçsiz olarak repertuarına bir kavram olarak girmesini sağlamaktadır.

Teorik olarak, tanrı kelimesinin kullanımını, karşıdaki bir kişinin çocuğun zihnine yaptığı etki olarak değerlendirilebilir. Çocuğun Tanrı kavramı hakkında bir fikre sahip

olması tamamıyla onun deneyimlerine bağlıdır. Bu kavram genelde birey tarafından algılanan bir olgu olarak değerlendirilebilir. Bu birey tarafından kazanılan bir olgudur ve böyle olduğu için kişiseldir. Diğer hiçbir birey tam olarak aynı kavrama sahip değildir. Kavramlar çoğunlukla kişileştirilmiş olgulardır. Çocuğun gelişiminde belirli bir zamanda her bir kavramın ifade ettiği şeyin belirlenmesi ihtiyacı vardır.

Pitts çalışmalarında zihinde oluşan imajın kâğıt üzerinde ifade edilmesinin gereğini savunmuştur. Pitts, 1976 yılında “görünmeyi çizme” adlı makalesinde Kuzey Amerikalı farklı dini mezheplerin değişik Tanrı düşünceleri ile ilgili yaptığı çalışmasını aktarmaktadır. Bu çalışmada Pitts, Piaget’in gelişim psikolojisi, Elkind ve Williams’ın dini gelişim anlayışı ile çocukta Tanrı kavramının gelişimini zihinsel dönemlere göre incelemektedir. Pitts bu makalede şunları ifade etmektedir:

Her halükarda, Tanrı kavramı, öncelikle çocuğun zihninde oluşur, daha sonra gördüğü resmi öğretimle ve kilise gibi sosyal organizasyonlarla Tanrı kavramını ifade etmesi için, çocuğa yardımcı olunur. Pitts “ilk çocukluk dönemi süresince, Tanrı gibi soyut kavramları kelimeye dökmek imkânsız değilse bile, çok zordur. Bu yüzden çocuk için Tanrı kavramını hem yakinen hem de rahat olarak gösterebileceği zihinsel gelişim aşamasına uygun olan en iyi yol çizimdir” görüşünü ileri sürmektedir (Çetin, 1991:55).

Tanrı gerçeği çocuk tarafından hemen algılanan ve kabul edilen bir olgu değildir. Çok uzun bir zaman süresince gelişen bir gerçektir. Genelde çocuğa ilk etki anne – babadan gelir daha sonra komşular, öğretmenler, televizyon, kitaplar, filmler, resimler, dini programlar, resmi din eğitimi, soylu kişiler çocuğun tanrı duygusunun gelişmesine önemli katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda Kuzey Amerika veya herhangi bir batı toplumunda hiçbir çocuk, herhangi bir şekilde Tanrı kavramını geliştirmeksizin uzun bir zaman yaşayamaz.

Bununla birlikte akla iki soru gelmektedir. Çocuğun tanrı kavramı nasıl olacaktır? Eğer varsa bu kavramın sınırları nelerdir? Çocuklar yetişkinlerden az olmamak üzere tecrübe edecekleri ve daha sonra tarif edebilecekleri şeylerle sınırlandırılmıştır. İnsanlar için geçerli olan kelime ve semboller, insan sıfatları üzerinde yoğunlaşmaya

mevillidir. Bu yüzden insan düşüncesi kaçınılmaz bir şekilde antropomorfiktir. Özellikle çocuklar, Antropomorfizmle sınırlıdır 11-12 yaşlarında soyut düşünme yeteneği ortaya çıkmaya başladığında bile çocuklar, Tanrı gerçeğini antropomorfik terimlerle düşünme meylinde. Daha da önemlisi Tanrı'yı antropomorfik olarak düşünmek, insanların yaşamları boyunca sürer. Çocukların düşünmesiyle yetişkinlerin düşünmesi arasındaki gerçek farklılık; yetişkin insanın akla uydurma, mantığa uygun hale getirme ve soyutlaştırma teknikleri öğrenmiş olduklarından. Yetişkinler bu antropomorfik eğilimlerini bilinçaltına itebilirler ama bu, onların akla, mantığa ve soyutlaşmaya uygun hale gelmiş olan şeylerin ifade etme gereksinimlerini azaltmaz. Ama henüz çocuk maskelenmiş davranışları öğrenmemiştir (Çetin, 1991:53).

1.1.7. Fowler ve İnanç Gelişimi

James Fowler, bireysel dinî inancın, Piaget tarafından tanımlanan bilişsel gelişim ve Kohlberg tarafından tanımlanan ahlakî gelişime benzer şekilde, ardışık bir evrede geliştiğini söyler. İnanç, “dini kapsamakla birlikte, onunla sınırlı yahut özdeş olmayan dinamik ve kapsamlı bir insan deneyimidir.” Fowler’ın inanç terimini kullanımı, kurumsallaşmış dinle bir ölçüde örtüşse bile, bir yerde her ikisi de bağımsızdır. İman, bilinçli ve bilinçsiz motivasyonları içeren “değerler merkezi”, “güce ilişkin hayaller ve gerçekler” ve “dini lider efsaneleri” içeren, bireysel bir iç derinlik olarak görülür. Yani inanç, göreceli bir değerler merkezini içerir. Bununla birlikte, yaşamsal öneme sahip din, aile, millet, güç, para ve cinsellik gibi önde gelen değerlerden biridir. Ayrıca insanlar, bu tehlikeli dünyada kendilerini güçle-milletler ve ekonomi sistemleri gibi seküler gücün de kaynakları arasında olanlardan başka, muhtemelen dinî güçle – sınıflanmaya yönelirler. İnanç, gücün hayallerine ve gerçekliklerine güvenme ve bağlanmadır. Yine Fowler, inancın insanların yaşamlarına anlam ve yön veren yazı ve öyküleri (örneğin dindar bir topluluğun bir üyesi yahut iyi bir insan olmak anlamına gelen şeyler) içerdiğini belirtir. Fowler ve öğrencileri yüzlerce insanla, imanlarının bu yönleri üzerine geniş bir görüşme yapmış ve aşağıda açıklandığı şekliyle, “imandaki değişim ve gelişim süreçleri” nde temel yedi evrenin bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

1- Temel İman (Anne karnında ve yaşamın ilk ayları müddetince): Bu evre duygusal güvenin başlangıcını içerir. Daha sonraki iman gelişimi bu esas üzerine temellenir.

2- Sezgisel / Yansıtma İman (İlk çocukluk) : İkinci evrede hayal gücü, algı ile uzun süren, imana ait şekillenmeleri bir araya toplar. Çocuk, kutsalın yasaklarını ve ahlak varlığının bilincine ulaşır.

3- Mitsel / Gerçek (Literal) İman (İlkokul yılları) : Bir süre sonra mantıksal düşünme yeteneğinin gelişmesi, Piaget'in somut işlemler evresine uygun olarak, dünyadaki işleyişi anlamaya yardımcı olur. Artık çocuk hayal ile gerçek dünya arasında ayırım yapabilir ve başkalarının perspektifini ayırt edebilir. Dinî inançlar ve semboller tamamen gerçek olarak kabul edilir.

4- Sentetik / Geleneksel İman (İlk ergenlik) : 14 yaşına gelindiğinde, Tanrıyla daha çok kişisel ilişkiye istek doğuran biçimsel amelî düşünceyle ilgili soyut fikirlere bir güven söz konusudur. Geçmiş yaşantılar üzerine düşünceleri ise, gelecek ve kişisel ilişkiler konusundaki kaygılar, ortak bakış açısını yakalama ve bir dünya görüşü ve onun değerlerini paylaşmaya yardımcı olur.

5- Bireysel / Düşünmeye Dayalı İnanç (Son ergenlik ve genç yetişkinlik) : Burada dıştaki otoriteye güvenden içteki otoriteye güvene geçişi içeren, eleştirel gözden geçirme ve inanç ve değerleri yeniden inşa etme vardır. Bu, bilinçli bir şekilde verilen kararlara ve bir "yönlendiren ego" nun ortaya çıkmasına yol açar.

6- Birleşik İman (Orta yaş veya sonrası) : Altıncı evrede, doğrudan yaşantılanamayan gerçekle, daha derinlikli bir ilişki kurma isteği doğuran karşıtların bir bileşimi (Örneğin, her bir bireyin genç ve yaşlı, erkek ve dişi, yapıcı e yıkıcı olan yanlarının fark edilmesi) söz konusudur. Bu evrede, diyaloga dayalı bilgi ortaya çıkar. Öyle ki birey, karmaşık bir dünyanın çor yönlü bakış açılarına açık hale gelir. Bu, bireyin

Bireysel / Düşünmeye Dayalı İnanç evresinde gelişen iman sınırlarının ötesine geçmesini ve gerçeğin hem çok boyutlu, hem de kaynağı itibariyle birbiriyle bağlantılı olduğunun anlaşılmasına imkân tanır.

7- Evrensel iman (Belirsiz yaş) : Son evre, adalet ve sevgiyi etkinleştirip, baskı ve işkenceyi alt etmek için, var oluşun veya Tanrının gücü ile birleşmeyi içerir. İnanç gelişiminin bu evresine ulaşan kimseler,“Aramızda sevgi ve adaleti yaşayan bir topluluk olarak yaşarlar. Onlar bizim huzurumuz için kurtulmuş bölgeler oluştururlar ve biz onları hem serbestlik için yaşar ve hem de tehdit için kurtuluşumuz için hem de tehditlere karşı yaşantılarız. Bu kimseler, “adalet ve sevgi toplumu”na karşı duran insanlık dışı yapılara bağlı ve dost olan kimselere göğüs germe eğilimindedirler. Fowler, son evreye ulaşan kimselerin oldukça az olduğunu belirtir ve bu kimselerden olarak Mahatma Gandhi, Martin Luther King, Jr. Ve Mather Terasa’yı örnek verir. Ganhi ve King’in suikaste uğrayarak öldürülmeleri rastlantı değildir. Fowler, evrensel iman evresine ulaşan kimselerin, dünyanın ciddi problemlerini çözmeye dönük dirençleri nedeniyle, erken ölüm tehlikesi içinde olduklarını iddia eder (Karacoşkun, 2004:12).

Görüldüğü gibi Fowler’ın inanç evrelerine ilişkin analizleri zengin fikirlere sahiptir, empirik çalışma için çatı oluşturur ve potansiyel olarak “dinî” olmak anlamına gelen şeyi anlamamıza katkı sağlar.

1.2. Tanrı Kavramının Gelişimiyle İlgili Batıda Yapılan Araştırmalar

Uzun bir geçmişi olan-bir asır önce başlayan- çocukluktaki ve gençlikteki Tanrı fikri ile ilgili çalışmalar, sabit bir konu üzerinde yoğunlaşmaksızın aralıklarla ve düzensiz bir şekilde sürdürülmüştür (Pnevmatikos, 2006:315). Aşağıda bu çalışmaların bazıları özetlenerek sunulacaktır.

Tanrı kavramının gelişimi konusunda bize ilk bilgiyi Barnes’in sorular yardımı ile Tanrı anlayışını tespit etmeye çalıştığı araştırma sonuçları vermektedir. Barnes "Kaliforniyalı çocukların dini yaşantısı" adlı araştırmasında öğretmenlerden ve

annelerden çocuklarına şu soruları sormalarını istemiştir: Allah nerede? O ne yapıyor? Onu neden göremiyoruz?

Bu soruların yöneltildiği 27 çocuğun cevapları incelendiğinde, çocukların büyük bir bölümünün Allah'ı büyük ve çok iyi bir insan olarak tasavvur ettikleri görülmüştür. Bazı çocuklar ise Tanrıyı beyaz elbise giyen, aksakallı bir ihtiyar olarak tasvir etmişlerdir (Selçuk, 1990: 71).

Çocukta Tanrı kavramının gelişimini araştıran başka bir önemli araştırmada Ernest Harms'ın 1904 yılında çeşitli din ve yaş gurubundaki çocuklar üzerinde gerçekleştirdiği “Çocukta dini tecrübenin gelişimi” adlı araştırmadır.

Bu araştırmada, öğretmen din konularını sosyal psikolojinin ve din psikolojisinin ışığı altında, çocukların alışkın olduğu tavırla anlattı. Onlara : “ Eğer resim olsalardı, Tanrı'nın onlara nasıl bakacağı soruldu. Tanrı'nın ne ifade ettiği? Özgürlüğün onlara hediye olarak verildiği ve dindeki en büyük ideal tarif edildi. Deneyimlerle Tanrının ne olduğu tarif ettirildi. Bütün yaş guruplarının, resimlerini yapmaları, resimlerin ne ifade ettiğini arkalarına yazmaları için bolca zaman verildi. Daha sonra farklı dinler gruplandırıldı. Aralarındaki farklar üzerinde duruldu. Karşılaştırma metodu ile resim ve çizgilerle her yaş gurubundaki çocuklara ait resimler sayıldı. Yine karşılaştırma yöntemi ile insan karakterleri değerlendirildi ve şu bulgulara ulaşıldı: 3-6 yaş gurupları arasında çok az istisna ile birlikte bütün resimler aynı karakteristik özelliği göstermektedir. Bu yaş gurubundaki çocuklar peri-masalı devresindedir. Bu devrede Tanrı, Kral veya çocukların babası olarak görülür. Deneyimler, zihni hayatların ürünüdür. Masal deneyimlerini, Tanrı deneyimlerinden ayırabiliyorlar. Ancak bu bir çeşit korku, Allah deneyimleri diye adlandırdıkları subjektif bir olaydır. Tanrı tecrübesi bilinci canlandırmaktadır. 7-12 yaş guruplarında dini deneyimler karşısında bireysellik eğilimleri görülmektedir. 12 yaşından ergenliğe kadar olan yaş gurubundaki çocukların düşüncelerinin öğretilenlerden daha gerçekçidir (Altaş, 2000:48).

Harms bu araştırmayla anaokulundaki çocukların derin ve orijinal dini inanca sahip olduğunu, bu inancı insan yapısının derinliklerinde aramanın önemini ispatlamıştır.

Yine bu araştırmayla direkt olmasa da okul çağına gelmiş çocuğun duygusal hayatı ve dini gerçekleri arasında bağ olduğu ortaya konmuştur.

Bu alanda yapılmış olan önemli bir başka araştırmada Bernard Mailhiot'un 240 okul öncesi çocukla yaptığı araştırmadır. Çocuklarda Tanrı kavramının gelişimini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada metod olarak kişiliğin tetkikinde kullanılan "Projektif teknik" kullanılmıştır. Projektif teknikte uygulanış Őekillerine göre değişik testler kullanılmaktadır. Bunlardan en yaygın olanları; bir çağrışım sesini ve bir hikâyeyi tamamlama Şeklinde olan tamamlama testleri, bir uyarımdan hareketle bir hikâyeyi yorumlamak, tartışmak Şeklinde oları yorum testleri, bir desen veya resim çizerek bunun üzerinde konuşma yapılmasını içeren verim testleridir.

Mailhiot, okul öncesi ocukların Tanrı anlayışlarını araştırırken testlerden birinde çocuklardan Tanrının resmini çizmelerini istemiş, resimlerin çizimi bittikten sonra çizilenler üzerinde çocukları konuşturmuştur. Çocukların bir kısmı Tanrı'nın çizmeyi reddetmiştir. Tanrı'nın resmini çizmeyi kabul edenlerin çoğunluğu Tanrı için bir ocuk resmi çizmişlerdir. Mailhiot çizdikleri resim hakkında çocukların söylediklerini dinledikten sonra şu hususu araştırma sonuçlarına eklemektedir; "izilen ocuk resmi kimsenin karşı koymadığı, herkesi ve her şeyi emri altında bulunduran olağan üstün bir ocuk niteliğini taşımaktadır" (Selçuk, 1990:72).

Mailhot'un araştırma sonuçları Piaget'in görüşlerini desteklemektedir. Piaget'e göre gelişimin bu döneminde ocuk, kendini her şeyin merkezi yapar. ocuk kendisini çevresinin merkezi olarak görmekle kalmaz, üstelik bu çevrenin efendisi olarak görür. Çocuğa göre bu dünya onun lehine organize edilmiştir. nemli olan sadece kendisidir. Bundan dolayı çocuğun tasavvur ettiği Tanrı'nın bir ocuk olması normaldir.

1960 yılların başında David Elkind ocukların, dinlerini bilhassa kendi mezheplerini nasıl anladıklarına ilişkin bir dizi araştırma çalışması yrtmştir. Elkind, ocukların, dini anlama tarzının temelde fen ya da matematik gibi diğer sahalardaki kavramları anlama Şekliyle temelde aynı olduğunu kabul etmiştir. Elkind, Piaget'in yarı klinik görüşme metodunu kullanarak takriben 800 ocuk üzerinde inceleme yapmıştır.

Elkind, Piaget tarafından belirtilen aşamalara paralel olarak çocuğun dini gelişiminin gerçekleştiğini savunur.

Elkind araştırmasında çocuklardaki Tanrı kavramına ilişkin şu bulgulara ulaşmıştır. Küçük çocuklar tanrıyı ailelerinden uzakta, gökyüzünde veya bulutların üzerinde yaşayan onları her zaman koruyabilen özel bir insan, bir tür baba olarak görürler. Çocuklar, Tanrı hakkındaki fikirlerini ailelerinden ve diğer birçok kaynaktan edinirler. Örneğin filmler, hikâyeler, televizyon, diğer çocuklar ve ibadet yerlerinde, Tanrı hakkında bilgiye sahip olurlar. İnanmayan anne babaların çocukları bile Tanrı hakkında birçok bilgiye sahiptirler. Tanrı hakkında bilgi edindikleri kaynakları göz önüne almaksızın, küçük çocukların Tanrı fikirleri soyut bir fikirden ziyade somut bir kişiye yöneliktir. Ve anne babalarını her zaman her şeyi bilen güçlü ve tamamen kendilerini ona bağımlı hissederler. Aynı özellikleri tanrıya mal ederler.

Küçük çocuklar ailelerinin Tanrıdan bahsetmelerini kabullenirler. Küçüklük yıllarında seven ve cezalandıran bir tanrı imajı oluşur. Örneğin; anne baba iyi ise, şefkatli ise, Tanrı'yı da o şekilde göstereceklerdir. Ama çok sert katı eğilimli iseler, Tanrı'yı cezalandırıcı yönüyle göstereceklerdir. Daha büyük yaştaki çocuklar, Tanrı hakkında daha önce sahip oldukları motomot olan fikirlerini terk ederler. Soyut düşünme yeteneğini kazanmalarından itibaren, daha kişisel ve daha bireysel fikirler oluşturmaya başlarlar. Bazı çocuklar, aileleri için doğru olan Tanrı ile ilgili düşüncelerini kabul ederler, bazı çocuklar ise ideal imajları, ütopyik toplumlar ve mükemmel aileler aramak eğilimindedirler. Bazıları da Tanrıyı, iyilikleri sunan ümit kaynağı olarak düşünür (Aydın, 2004:102–105).

Ronald Goldman,1964 yılında, çocukluktan ergenliğe dini düşünce adlı çalışmasında, öğrencilerin dini hakikatlerin gerçek mahiyetini anlama kapasitelerini tasvir etti. Goldman burada Piaget'in çeşitli düşünce safhalarına ilişkin ölçütlerini, üç İncil hikâyesini tartışan 6 ile 17 yaş arasındaki 200 çocuk ve ergenin cevaplarına uyguladı.

Goldman'ın bu araştırmadaki bulgularından Tanrı ile ilgili olanlarını yine onun hazırladığı özetten faydalanarak üç başlık altında ortaya koymaya çalışacağız.

1. Tanrının tabiatıyla ilgili kavramlar: 6–7 yaş civarındaki çocuklar Tanrı'yı bir insan gibi kaba fiziksel terimlerle düşünürler. 10 yaş civarındaki çocuklar Tanrı'yı, gücü temsil eden özel sihirli niteliklere ve bu gücü sembolize eden doğaüstü işaretlere sahip bir çeşit Süpermen gibi düşünme eğilimindedirler. Çocuk, cismanî yorumları ancak ergenlik döneminde terk eder ve Tanrı'yı daha az fiziksel terimler içinde düşünmeye meylederler. Maalesef birçok ergen, özellikle din konusunda ilgisiz olanlar, Tanrı'nın mahiyeti hakkında ham antropomorfik düşünmenin ötesine gitmezler.

2. Doğal Dünyada Tanrı'ya ilişkin kavramlar: Çocuklar, çocukluk döneminde mucize ve sihri bir sayma eğilimindedirler ve Tanrı'yı doğal dünyada doğrudan ve fiziksel olarak müdahale edici olarak görürler. Tanrı, bunu keyfi, pek gösterişli ve suni bir tavır içinde yapar. Biraz daha büyük çocuklar için, biri Tanrı'nın müdahale etmesi, diğeri sebep ve sonuç hakkında bilimsel kaidelerin hüküm sürmesi şeklinde dualistik bir dünya görüşü geliştirmeye başlarlar. Ergenler bile bu iki ayrı dünyayı meczetmekten aciz görünürler.

3. Tanrı'nın insanlara yönelik ilgisiyle ilgili kavramlar: Küçük çocuklar, Tanrı'nın bütün insanlara yönelik sevgisini inkâr ederler, çünkü onlar, Tanrı'nın yaramaz kişileri muhtemelen sevmeyeceğine inanırlar. Bunun la beraber Goldman, ergenlerin Tanrı'nın sevgisinin evrenselliğini anlamaya muktedir olduklarını söylemektedir. Ergenler, Tanrı'nın adaleti ve sevgisini O'nun tabiatına uygun olarak görürler (Aydın, 2004:91).

Dr. PJ. Lavrence'in 1965 yılındaki "Çocukların Din Hakkındaki Düşünüşleri Somut İşlemsel Düşünüş" çalışması Amerika Birleşik Devletlerince desteklenerek, yorumlu orijinal araştırmalar gerçekleştirildi. Çalışmaya Yeni Zellenda da köy, şehir ve varoştan rasgele seçilen 50 kilise cemaati, az sayıda Pazar okulu öğretmenleri, altı aylık bir devre boyunca çocukların sorularını tespit etmek için bir araya geldi. İşbirliği yapan ve projeye katılan ebeveynlere, formlar doldurtuldu. Soruların çoğunun 7 yaşının altındakilerden geldiği tespit edilmiştir. Formlar 60 aile ve 11 öğretmen

tarafından yorumlandı. Soruların toplamı 225'tir. 134'ü evde ebeveynler tarafından hatırlanan, 43'ü evde diaya not alınmış, 48'i Pazar öğretmenleri tarafından not edilmiştir. Soruların konuları incelendiğinde 80 sorunun Tanrının yapısı ile ilgili olduğu ve soruların kuramsal ve gerçekçi olduğu görülmüştür.

Bu araştırmada elde edilen bulgular şunlardır:

1. Sorular 7–12 yaş gurubunun zihin gelişiminin genel prensipleriyle paralellik arz etmektedir.

2. Sorulan soruların çeşitlerinde aileden aileye apaçık bir uyum gözükmektedir (Çetin, 1991:37).

David J. Ludwig, Timoty Weber ve Douglas Iben 1974 yılında 6-13 yaş çocuklarının din duygusunu, gelişim özelliklerini dikkate alarak araştırdılar. Tanrı'ya mektuplar" adını taşıyan bu araştırmada Hıristiyan okullarına devam eden üç yaş gurubunun dini fikirleri karşılaştırıldı. Çalışmanın ana hipotezi çocukluk yaşı ile ilk gençlik çağı arasında bir zıtlık olduğudur.

Bu araştırmanın denekleri, tümü beyaz, orta sınıf, orta-batı banliyösünde oturan dünya görüşleri sınırlı 135 kişidir. Ev yaşantısı, evin dini ortamı, öğretim, toplum yaşamı, ev zekâ durumlarını kontrol altında tutma ihtiyacı yüzünden bütün denekler aynı okuldan seçildi. Ve ikinci sınıf 39 kişi ile 5. sınıf 48 kişi ile ve 8. sınıf 48 öğrenci ile araştırmaya katıldı. Araştırmacı öğrencilere hiçbir kısıtlama yapmadan mektubun içeriğinin açıklanma korkusu olmadan serbestçe yazmaları için açıkça garanti verdi. Sonra mektuplar toplandı. İlgi alanları, toplumsal algılama, zaman anlayışı ve Tanrı fikrini ölçebilmek için değerlendirmeye alındı.

Araştırmanın sonuçlarına göre, büyük çocuklar, doktrinal ve fizikî alanlarla daha az ilgiliydiler. Fakat kişisel ve duygusal konularda Tanrı ile konuşmaya daha fazla ilgi gösterdikleri tespit edilmiştir. Aynı şekilde ileri yaşlardaki çocuklarda Tanrı daha az

uzak, daha kişiseldi. Ve Tanrı fikri anlayışı baba tarzına bürünmüştü. Zaman perspektifinde fazla farklılık olmadığı halde, ileri yaştaki çocuklar, şu andan gelecek ve geçmiş zamana atladılar. Cinsiyet değişikliği pek farklılık göstermemiştir.

İlgi alanları ve Tanrı fikri kategorilerinde önemli istatistikî farklılıklar bulunmuştur. Her iki kategoride her yaş gurubunda açık, karakteristik dini gelişim özellikleri görülmektedir.

Altı yaş gurubundaki ikinci sınıf öğrencileri için Tanrı, daha çok bir güvence, çocuğun bağımlı olabileceği bir lütfedicidir. Dokuz yaşındakiler, Tanrı fikrini dini doktrinin konusu veya yaratıcısı olan yabancı ve soyut bir varlığa dönüştürmüştür. On iki yaşındakiler diğer iki gurubun aksine Tanrı'nın mücadele sırasında tavsiyede bulunan ve sohbet eden bir arkadaş ve sırdaş olduğuna inanır. Artık Tanrı soyut bir varlıktan çok bir kişi olmuştur (Çetin, 1991:38–39).

Nye,w Chad ve arkadaşları tarafından Los Angles'ta 1981 yılında "Tanrı kavramı" araştırılmıştır. Bu araştırmada San Diego bölgesindeki özel Protestan ve Katolik çocuklar arası yarı klinik mülakata katıldılar. Uzmanlar çocuklar arasında daha derine inen araştırma tekniği ile 12 soru sordular. Cevaplar, 5–8, 9–12, 13–16 yaşları olmak üzere üç yaş gurubuna göre listelendi. Ve cevaplar soyut ve somut olmalarına göre kategorilere ayrıldı. Somut-soyut ayrımı ile yaşlar arasındaki ilişkinin gücünün önemini incelemek için, Chi alan testi kullanıldı. Sonuç olarak, 12 sorunun her biri, mezhep gurubuna göre analiz edildi.

Araştırmanın ikinci aşamasında her yaş gurubunda verilen cevapların somut-soyut olmasında, örgün dini eğitimin etkilerini, bağlantısal gücünü belirlemek için, sonuçlara başvuruldu. Sonuçlar göstermektedir ki, küçük çocuklardaki Tanrı fikri, aileden aldıkları dini eğitime ve mezheplerin farklılıklarına göre değişmiyor. Bununla beraber, gelişimle ve soyut düşünmedeki esnekliğin artmasıyla, çocuğun tanrı üzerindeki fikri üzerinde eğitimin belli bir etkisinin olduğu ortaya çıkıyor.

Bu araştırmada iki özellik göze çarpmaktadır. Birincisi gelişimsel etkiler, ikincisi ise dini sosyalleşme etkileridir. Küçük ocuklarda Tanrı fikri, dini eğitimle farklılaşmaz. Bununla birlikte gelişme ile soyut düşünmede esnekliğin artması ile ocuğun Tanrı görüşü üzerinde eğitimin bir etkisi olduğu ortaya çıkar. Yani daha küçük çocuklarda, resmi dini eğitimin etkileri daha az görülür (etin,1991:61).

1985 yılında David Heller'ın, ocukların Tanrı kavramlarıyla alakalı alışması Psychology Today dergisine kapak konusu olmuştur. Resim yapma, hikâye anlatma, oyun mülakat ve Tanrıya mektuplar yazma gibi muhtelif metodlar kullanan Heler, Yahudi, Katolik, Bapsist ve Hindu ocukların Tanrı anlayışını mukayese etmiştir. Az sayıda çocuğu incelediğinden (denek sayısı 40, yani her dini guruptan 10'ar ocuk olmak üzere toplam 40 ocuk) bu çalışma, nihai olmaktan ziyade bir tetkik olarak kabul edilmelidir. Çocuklar her dini guruptan ve her yaş seviyesinde tahminen sayıca eşit bir Şekilde 4 yaş ile 12 yaş arasında sıralanmışlardır. Heller, her dört inanç sahibi çocukların inançlarını birleştirmek suretiyle yaşlara göre ortak konuları bulmuştur. Bunları şu Şekilde özetleyebiliriz;

4–6 yaş arası çocuklar, kurulu bir din hakkında az bir bilgiye sahiptirler. Her zaman olumlu ve izin verici bir ilah olan Tanrı, eğlence ve oyunla ilişkilendirilir. Öncelikli olarak çocuğun refahıyla ilgilenen Tanrı'yla birlikte, dikkat çekecek lde ben merkeziliğe işaret edilir. Tanrı bazen iyi, bazen ktt, bazen de her ikisinin bir karışımı olarak görülür. Tanrı kavramı, bazı içselleştirilmiş ebeveyn imajlarını da kapsar.

7 ile 9 yaş arasındaki ocuk, dini faaliyetlerin ve şahısların gittikçe farkına varmaya başlar. Bu ağda ocuklar, Tanrı tarafından özel olarak görülmeyi çok arzu ederler. Heler bunun, küçük kardeşlerinin doğumundan kaynaklanan yer değişiminin bir yansıması olabileceğine inanıyorlar; çocuklar bu kez ebeveynlerinin yerine Tanrı'ya özel olmak suretiyle kayıp önemlerini tekrar kazanmaya çalışırlar. Oyun faaliyetlerinde yalnızlık sık sık vurgulandığı halde, çocuklar daima kendileriyle birlikte olan ilahi varlık üzerinde de dururlar. Bu yaştaki çocuklara göre Tanrı'yla, rüyalar ve uyku yoluyla ilişki kurulur; onlar bu bağlamları kişi ve tanrı arasında bir buluşma yeri

olarak düşünürler.

10–12 yaş arasındakiler, daha büyük bir dini anlayışa, daha güçlü kanaatlere sahiptirler. Fakat Tanrı hakkındaki şüpheler de bu yaşta güçlüdür. Çocuklar Tanrı'nın beklenen her şeyi her zaman yapmadığını idrak etmeye başlarlar. Bu çocuklar Tanrı'yı, insanları acı ve ceza durumlarından kurtarması beklenen biri gibi görmek suretiyle aynı şekilde acı ve ceza konusuna da alâka gösterirler. Mutsuzluk ve problemlerle dolu bir Dünya ile Tanrı'nın nasıl uyum içinde olduğunu onlar çok defa göremezler (Aydın, 2004:106–110).

Dimitris Pnevmatikos'un ilkokul çocuklarındaki Tanrı tasavvurunu tespiti yönelik yaptığı çalışmalarda bu konudaki önemli araştırmalardandır. Pnevmatikos önce yaptığı araştırmalarla Tanrının yaşadığı yer hakkındaki inancın kuvvetli şekilde Tanrı kavramının kavramsal hiyerarşisi ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Farklı dini kavramlar ve tasavvurlar üzerine yapılan anketlerde; Tanrının yaşadığı yer düşüncesi ile Tanrı kavramı arasında güçlü bir korelasyon olduğunu tespit etmiştir (Pnevmatikos, 2006:317).

Daha sonra Tanrının yaşadığı ev fikri konusundaki ilkokul çocukları tarafından çizilen tasvirlerdeki değişimleri incelemek istemiştir. Bu amaçla Lüksemburgda yaşayan Katolik ve Yunan Ortodoks 132 ilkokul çocuğundan A4 kâğıdına, oturdukları evi ve Tanrının yaşadığı evi çizmelerini istemiştir.

Resimlerin incelenmesinden, çocukların tanrının yaşadığı ev ile ilgili çizimlerini, yaşadıkları sosyal ve dini çevrelerinde edindikleri tecrübeler üzerine oluşturdukları açık olarak görülmüştür. 10 farklı tip çizim çıkarılmıştır. Çocuklar kendi evleri gibi ev çizdiler: (I)somut bir ev, (II) İsa'nın doğuş tasviri veya Bethlehem'in idarecisi İsa'nın tarihi varlığı ile ilgili çizim, (III) çocuklar kendi evlerinin yanında somut bir kilise, (IV) kendi evlerine benzer somut bir ev, (V) somut bir kilise, (VI) kendi evleri sayfanın altında ve sayfanın üstünde bulutların üzerinde cenneti temsil eden somut bir bahçe, (VII) bulutlardan yapılmış soyut (manevi) bir ev, (VIII) sembolik öğeler (cennetin kapıları, melekler vb.), (IX) evreni temsil eden gezegenler ve yıldızlar, (X)

son olarak Tanrıya has bazı özelliklerle (iyilik, sevgi, barış, vb.) dolu bir çok bulut.

Çocukların yaşının büyümesiyle ve bununla beraber çocukların önceki öğrendiklerinin yerini yeni öğrenilenlerin almasıyla benzer çizimlerde (I,II,III,IV) yaşı küçük çocukların daha fazla yoğunlaştığı, diğer tür çizimlerde (VIII,IX,X) yaşı büyük çocukların yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle tüm örneklerde en çok çizilen resim, bulutların üzerinde bulunan somut bir evdi (%28) ve dünyada somut bir kiliseydi (%27,30). Çizimler, Tanrı kavramının temel ontolojisine dayanarak dört guruba ayrılabilir:

1. Tanrı yeryüzünde yaşayan bir varlıktır.
2. Tanrı gökyüzünde yaşayan bir varlıktır.
3. Tanrı ruhani bir varlıktır.
4. Tanrı iyi bir ruhtur.

Tanrıyı yeryüzünde, yaşayan bir varlık ve yaşamak için yeryüzünde maddi bir yapıya ihtiyaç duyduğunu ifade edenlerin oranı birinci sınıfta %55 ve ikinci sınıfta %56'dır. Bu oran beşinci sınıfta %3,7'e düşmektedir. Karşılığında ikinci tip, resimlerde yaşamak için gökyüzünde maddi bir yapıya ihtiyaç duyan Tanrı imajı, birinci sınıflarda %15 gibi küçük bir yüzdeliğe sahiptir ve büyük çocuklarda bu oran %66,7'e yükselmektedir. Üçüncü tipin yüzdeleri nerdeyse tüm sınıflarda %15–30 aynı kalmaktadır. Dördüncü tip sadece dördüncü sınıflarda küçük bir yüzdelik %6,3 şeklinde ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak küçük çocuklardaki kavram hiyerarşilerinin, büyük çocuklardaki kavram hiyerarşilerinden daha basit olduğu görülmektedir (Pneumatikos, 2006:313–331).

1.3. Allah İnancı ve Tasavvuruyla İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde bu konuda yapılan araştırmaların özellikle okul öncesi ve ilköğretim ilk kademesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Biz bu araştırmaları okul öncesi, ilköğretim ilk kademe ve orta öğretim ve yetişkinler üzerinde yapılan araştırmalar olarak 4 kategoride inceleyebiliriz.

1.3.1. Okul Öncesi Çağı Çocuklarıyla İlgili Araştırmalar

Yurdağül Mehmedoğlu, yüksek lisans çalışmasında 1992–1993 öğretim yılında İstanbul ili Üsküdar ilçesinde anasınıflarında eğitim gören 5–6 yaş gurubu çocuklarda dini duygunun gelişimini incelemiştir bir alan araştırması yapmıştır. Araştırmada çocuklarla yalnızca açık uçlu sorulardan oluşan bir anket yardımıyla görüşülmüştür. İki ana bölümden oluşan anketin birinci bölümünde çocukların ibadet anlayışlarını, ikinci bölüm Allah kavramına bakış açılarını ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. Araştırmada Allah tasavvuruyla ilgili elde edilen bulguları şöyle özetleyebiliriz.

5–6 yaş gurubu çocuklar tarafından Allah doğal olarak insani vasıflarla tasavvur edilmektedir. Çocukların Allah ile ilgili kullandığı her sıfatın içersinde, fiziksel unsurlardan ve duyular âleminden bir şeyler bulmak mümkündür. Her ne kadar çocuklar 3–4 yaşlarında olduğu kadar masalımsı unsurlara yönelmiyorlarsa da hissettikleri aşkın Allah inancını tam olarak kavradıkları söylenemez. Çocuklara göre Allah gökyüzünde, bulutların üstünde, havada, uzayda (%56,81) gibi yukarıda bir yerlerde kalmaktadır. Bazıları ise Allah'ın cennette olduğuna inanmakla birlikte cennetinde gökyüzünde olduğunu varsaymaktadırlar. Yukarıda ve cennette cevaplarının dönüşümlü olduğuna bakılırsa cennette tıpkı Allah ve diğer mücerred kavramlar gibi somut düşünce aşamasında muhayyileye sığdırılmayan bir kavramdır. Çocuklardan yalnızca ufak bir grup (%20,45) “Allah her yeredir, kalbimizde ve yanımızdadır.” gibi İslamiyet'teki gerçek anlayışı kalıp cümlelerle dile getirmişlerdir. Buna rağmen, ilahi varlığı her an yanlarında hissedip hissetmediklerini anlamak istendiğinde iki değişik düşünceyle karşılaşmıştır. Bunlardan birinci düşünceye göre Allah, ancak yaptığı yardım ve fiillerle hissedilen bir yaratıcıdır. İkinci mantığa göre

Allah, gözle görülemediği için ibadet ederken bile insanların yanında olmaz.

Çocuklar tarafından kabul edilen genel kanaate (%88.63) göre Allah görülemezdir. ancak bu kabulleniş şartlı bir kabullenıştır. Onlara göre Allah yukarıda ve uzak bir yerde olduğu için görülemez. Eğer yakına bir yere gelirse o zaman görülebilir. Ayrıca çok büyük ya da çok küçük olma ihtimalinden dolayı görülemediğini düşünenler de vardır.

Yine her olayın kendisi etrafında ve kendisi için cereyan ettiğini inancında olan 5–6 yaş gurubu çocuğuna göre Allah insanları, büyümek, yemek yemek, gezmek, dünyayı görmek, dünyayı korumak için insanlar sıkılmasını ve çoğalsın diye yaratmıştır. Burada hayatı etkinliklerle tanımlayan çocukların yaratıcıyı da etkinlikleriyle tanımladığı görülmektedir.

Çocuklara göre Allah, onları zayıf ve güçsüz, suçlu, yalancı, yaramaz olsalar bile Allah da tıpkı anneleri gibi onları sevmekte ve bu sevgisi hep devam etmektedir. Kendilerinin Allah'ı sevmeleri Allah'ın da onları sevmesini gerektirmektedir. “Bizi koruduğu için Allah bizi sever” şeklindeki cevapların çokluğu çocukların sevebilecekleri, kendilerini koruyan, ona güvenebilecekleri, ona bağlanabilecekleri, dost bir Allah'a inandıklarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada çocukların %88.63'ü Allah'ı sevdiğini, buna ilaveten % 65.90'ı Allah'tan korkmadığını söylemektedir. Allah'tan korktuğunu dile getirenlerin ise, korku ifadelerinin çoğunlukla ailelerinden gelen dini inanç ve öğretilerin bir yansıması olduğu görüldü. Bununla birlikte özellikle annelerin sıkıntılı anlarında din kaynaklı çözümler araması ile çocuğun Allah'tan korkmaması arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır. Sıkıldıkları anlarda, dini duygu ve düşüncelerin kendilerine huzur verdiğine kesin olarak inanan annelerin çocuklarının Allah'tan korkmadığı ortaya çıkmıştır (Mehmedoğlu, 1998:107).

1.3.2. İlköğretim İlk Kademe Öğrencileri Üzerinde Yapılan Araştırmalar

1. Bayram Çetin 1991 yılında 6–12 yaşları arasındaki çocukların Allah tasavvuru’nu araştırmıştır. Araştırma Manisa ili Demirci ilçe merkezindeki 11 ilkokulda anket-survey metodu ile 325 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada çocukların Allah tasavvurunu ölçmek için 3 ana başlık altında 33 soru sorulmuştur. Araştırma verileri “ki kare” ve “varyans analizi” yöntemleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada Allah tasavvuruyla ilgili elde edilen sonuçları şöyle özetleyebiliriz.

Küçük çocuklarda Tanrı fikri, dini eğitimle ilgili gayretlerle farklılık göstermiyor. Bununla beraber, soyut düşünmede esnekliğin artması ile Tanrı görüşü üzerinde dini eğitimin bir etkisi olduğu ortaya çıkıyor. Böylece çocuklarda Allah kavramının gelişimi, Jean Piaget’in bilişsel gelişim dönemlerine paralellik gösteriyor. Yaş ile Allah kavramının gelişimi arasında anlamlı ilişkiler çıkmıştır.

Yine bulgularda, cinsiyet değişkenliğinin ve yakın aile bireylerinin bir arada yaşamalarının, Allah kavramının gelişiminde istatistikî yönde güven düzeyleri anlamsız sonuçlar vermiştir. Bununla birlikte Allah kavramının gelişiminde Anne babanın yaşlarının değişkenliğinin anlamlı olmadığı da ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan anne babanın çalışıp çalışmaması değişkenliği önemsiz çıkarken, babanın mesleki statülerinde bu ilişki ve anlamlılık artmıştır.

Araştırmada farklı üç sosyo-ekonomik grup karşılaştırılmış ve anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca çocukların sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, sosyo psikolojik ve eğitim düzeyleri yükseldiğinde, soyut düşüncelerinin arttığı, natürist ve antropomorfik düşünce biçimlerinin azaldığı tespit edilmiştir (Çetin,1991).

2. Kerim Yavuz 1983 yılında 7–12 yaş çocuklarında dini duygu ve düşüncenin gelişmesini ortaya koyan bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada çocukların Allah tasavvuru ile ilgi bulgular şunlardır:

Araştırmada yöneltilen “Allah denince aklına neler geliyor? O’nun nasıl bir şey zannediyorsun? Bildiklerini söyler misin?” biçiminde düzenlenmiş sorulara çocukların verdikleri cevaplar yaş, cinsiyet ve çevre faktörleri de göz önünde bulundurularak altı ana grupta toplanmıştır.

a. Tanrı’nın ilahi bir varlık olarak tasavvur edilmesi: Burada, genellikle Tanrı’nın yüceliği, büyüklüğü, gücü dile getirilmiştir. “Çok büyüktür”, “herkesten, her şeyden büyüktür”, “Çok büyük, çok kuvvetli, ulu bir varlık”, “hiç kimseye benzemez”, “Allah çok büyük, ne kadar büyük bilemem”.

b. Tanrı’nın her şeyin yaratıcısı olarak Tasavvur edilmesi: Allah başta çocuğun ve yakınlarının, diğer insanların ve canlıların, nihayet bütün yaratıcısıdır. “O, beni yaratmış; ben, O’nun kuluyum”, “Allah, bizi yarattı, anne verdi, baba verdi, kardeş verdi”, “O, bizi, her şeyi yaratmıştır”, “dağları, düzlükleri, hayvanları, kuzuları yaratmıştır”.

c. Allah’ın, yaşatıcı, yardım edici, istekleri karşılayıcı ve koruyucu, gözetici özellikleri ile ifade edilmesi: “O, bizi büyütüştür”, “O, bize istediklerimizi veriyor”, “çocuktuk, O büyüttü; açtık, O doyurdu, adam etti; hepimize yardım etti”, “ne istedikse verdi verdikleriyle karınlarımızı doyuruyoruz”, “portakal verdi, armut, elma, erik verdi, fasulye, patates soğan verdi”.

d. Allah’ın fiillerinin dile getirilmesi: Allah dilediğini, istediğini yapar, her şeyi görür, duyar, O’ndan hiçbir şey saklanamaz. “Allah her şeyi bilir, görür, O’na gizli yoktur, küçücük fısıltıyı bile duyar”, “evin içinde olanları bile bilir”, “Allah her şeyi bilir, ne yaparsan görür, kendisini görünmez”, “O, ne isterse verir”, “Allah çok güçlü, binaları yıkar, deprem yapar, isterse başka kötülükler yapar”.

e. Allah’ın kişi ve toplum hayatını düzenleyen varlık olması: “O, doğru yolu gösterir, iyileri ödüllendirir, kötülerini cezalandırır”, “O, iyileri korur, kötülerini cehenneme atar”, “kitap, Peygamber verdi, onlar bize doğru yolu gösterir”, “biz doğru olursak cennete gideriz”, “ekmeğe küfür edersen Allah taş eder”, “Allah iyi şeylere izin verir, kötülerini

yasaklar” (Yavuz, 1986:166).

Yine aynı araştırmada deneklere: Sence, Allah nerededir? Bana söyler misin? biçiminde bir soru yöneltilmiştir. Çocuklarının verdikleri çeşitli cevaplardan tipik olanları şunlardır: “Allah göktedir”, “Üstümüzde”, “gökyüzünde”, “havada”, “nerede dersen, O oradadır”, “gökyüzünün en yüksek katındadır”, “yücelerde”, “bulutların ötesinde”, “cennette”, “iyi kalpli insanların kalplerinde”, “O’nun nerede olduğu bilinemez”, “Allah göktedir”, “dünyadan çok yukarıdadır”, “her yerdedir”.

Yavuz bu cevapların değerlendirilmesini yaparken şunları belirtmektedir: “7–9 yaşında çocuklar Allah’ı genellikle gökte tasavvur etmektedirler. Köy çocukları arasında bu durum çok daha belirgindir. 10–12 yaş guruplarında ise, Allah’ın “gökte” tasavvur edilmesi yerine, O’nun “her yerde” olacağı tasavvuru ilk sırayı almaya başlamıştır ki, bu önemli bir gelişmedir. Bu gelişme, soyut işlemler dönemine geçişin önemli bir işaretidir (Yavuz, 1986:177).

1.3.3. Lise Öğrencileri Üzerinde Yapılan Araştırmalar

1- Ekrem Özbay “Ergenlerde Allah ve Din İnancı” adlı araştırmayı yüksek lisans çalışması olarak sunmuştur. Bu araştırma 1994–1995 öğretim yılında İstanbul İli Pendik ilçe merkezinde bulunan dört okuldaki toplam 563 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu araştırmada öğrencilere Allah inançları ile ilgili olarak 12 soru yöneltilmiş ve bunlar yaş, cinsiyet, okuduğu okul, devam ettiği sınıf, okuduğu bölüm, anne-baba ilişkisi, anne-babanın tahsil durumu ve ekonomik durumları vb. değişkenlerle karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak Anne-baba tahsili, okunan okul ve aile ekonomisi olmak üzere üç faktörün “Allah İnancı” ile ilgili tutumlarda manidar bir farklılığa yol açtığı görölmüştür.

2- M. Naci KULA 1993 yılında “Kimlik ve Din (Ergenler Üzerine Bir Araştırma)” isimli doktora tezi olarak sunduğu araştırmasında tasviri bir yaklaşımla 16–21 yaş arası ergenlik dönemi gençlerinin dindarlık seviyelerini, kimlik yapılarını ve dindarlık seviyeleri ile kimlik yapıları arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmeyi

amaçlamıştır.

Araştırma 1993 yılında Bursa ilinde, 8 farklı okulda okuyan lise son sınıf öğrencileri üzerinde anket-survey tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya 940 öğrenci katılmış sonuçta 800 öğrencinin anketi araştırma amacına uygun bulunarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada uygulanan anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dindarlık ile ilgili inanç ibadet duygu bilgi ve tecrübe boyutlarından oluşan likert tipi 5 ölçekli 30 soru bulunmaktadır. Bu sorulardan 4 tanesi Allah inancı ve tasavvuruyla ilgilidir:

1. Allah'ın varlığına kesinlikle inanıyor ve bu konuda hiç şüphe duymuyorum. (İnanç boyutu)
2. Namaz kılarken, dua ederken, oruçlu iken Allah'a yakın olduğumu düşünerek bir ürperti ve heyecan duyuyorum. (Duygu boyutu)
3. Allah'a hatırladıkça içimde bir isyan ve sıkıntı uyanıyor. (Duygu boyutu)
4. Allah'ın beni her yerde gördüğüne inandığımdan günah işlemekten kaçınıyorum. (Etki boyutu)

Bu bölümdeki sorulara verilen cevapların oranları verilmemiştir. Örneğin Allah'ın varlığına kesinlikle inananların sayısı ve oranı belirtilmemiş bu soruya verilen cevap kişinin dindarlık puanının oluşumunda bir ölçüt değerlendirilmiştir.

Sorulara verilen cevaplar şekilde değerlendirilmiştir. Kesinlikle katılıyorsa, karşılığı olarak (5) rakamı; katılıyorsa (4), kararsızsa (3), katılmıyorsa (2), kesinlikle katılmıyorsa (1) rakamı verilmiştir. Bununla birlikte olumsuz ifade taşıyan cümlelerdeki puanlar tersine çevrilerek değerlendirilmiş ve dindarlık ölçeğinden her öğrencinin aldığı toplam dindarlık puanı hesaplanmıştır.

Daha sonra istatistik metodlarının bulunduğu “Microstat” adlı paket programla şu işlemler yapılmıştır. Önce 800 öğrencinin dindarlık puanlarının genel ortalaması, ayrıca minimum ve maksimum seviyeleri bulunmuş, daha sonra istatistik metodlarından normal dağılım eğrisi metoduna göre ortalamaların standart kaymaları alınarak ortalamadan 2 standart derece ordinat uzaklıktaki puanlar tespit edilmiş. Sonuçta dindarlık puanı “düşük”, “orta”, “yüksek” diye öğrenciler 3 guruba ayrılmıştır (Kula, 2001:86).

Buna göre 800 öğrencinin dini hayat puanları şu şekildedir:

50 öğrencinin (%12,9) dini hayat puanı düşük

548 öğrencinin (%68,5) dini hayat puanı orta

149 öğrencinin (%18,7) dini hayat puanı yüksektir.

Burada görülmektedir ki örneklemin çoğunluğunun dini hayat puanı ortadır. Dini hayat seviyesine göre öğrencilerin yaş, cinsiyet okul ve sosyo-ekonomik seviyelerine baktığımızda karşımıza şu sonuçlar çıkmaktadır:

1. Yaş gurubu olarak gerek 16–18 yaş gerekse 19–21 yaş guruplarında dindarlık puanları orta olanların çoğunlukta olduğu
2. Cinsiyet yönüyle de erkeklerde ve kızların dindarlık puanı orta olanların çoğunlukta olduğu bununla birlikte dindarlık puanı yüksek olanlarda düşük olanlara nazaran erkek öğrencilerin, düşük puana sahip olanlarda da kızların oranının fazla olduğu görülmektedir.
3. Okullarda ise dindarlık puanı düşük olanların Anadolu lisesinde fazla olduğu imam hatip lisesinde ise bir öğrencinin olduğu gözlenmektedir. Dindarlık puanı yüksek olanlar açısından ise ilk sırayı imam hatip lisesi, ikinci sırayı özel okullar almış,

Anadolu liselerinde dindarlık puanları yüksek olan öğrencinin olmadığı gözlenmiştir.

4. Düşük sosyo-ekonomik grupta yer alan öğrenciler arasında düşük dindarlık puanlı kimse bulunmadığı, orta sosyo-ekonomik grupta yer alan öğrencilerde düşük ve yüksek dindarlık puanı alan öğrencilerin az olduğu, yüksek seviyede ise düşük puanı olanların çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.

Anketin II. bölümü kimlik yapısını ölçecek 34 sorudan oluşmaktadır. Anketin bu bölümü bizim konumuzla ilgili olmadığı için 3. bölümle ilgili bilgilere geçiyoruz.

III. bölümde cümleler halinde düzenlenen 9 sorudan oluşmaktadır. Bu bölümdeki sorular, din kimlik ilişkisinde, dinin referans alındığı noktaların ne oranda dikkate alındığını belirleme amacıyla hazırlanmıştır. Soruların evet, hayır ve kararsız olmak üzere üç seçeneği vardır.

Bu sorulardan 2 tanesi Allah inancı ve tasavvuruyla ilgilidir:

1. Allah'ın bütün yaptıklarımın haberi olduğunu düşünerek her konudaki davranışlarıma dikkat ediyorum. Bu fikre verilen cevaplar okul, yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve dindarlık puanı değişkenleriyle karşılaştırıldığında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu fikre en çok imam hatip lisesinde öğrenim gören, 16–18 yaş gurubundaki, ekonomik durumları orta ve düşük, dindarlık puanları yüksek erkek öğrenciler katılmıştır.

2. Her şeye gücü yeten ve affedici olduğuna inandığım Allah benim için güç ve iyimserlik kaynağıdır.

Yine bu soruya verilen cevaplarda da okul, yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve dindarlık puanı değişkenleriyle karşılaştırıldığında anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Yine bu fikre de en çok imam hatip lisesinde öğrenim gören, 16–18 yaş gurubundaki, ekonomik durumları orta ve düşük, dindarlık puanları yüksek erkek

öğrenciler katılmıştır.

3- Talip Atalay'ın 2002 yılında "İlköğretim ve Liselerde Dindarlık Üzerine Bir Araştırma" isimli doktora çalışmasını hazırlamıştır. Araştırma Diyarbakır ilinde 2001–2002 Eğitim Öğretim yılında öğrenim gören 666 İlköğretim ve 582 Lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Verilerin toplanmasında DEÜ İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Bilim Dalı öğretim elemanları tarafından, dini hayatın Glock tarafından öne sürülen dindarlığın inanç, duygu, davranış ve bilgi boyutlarından oluşan dört boyutunu ölçmek için geliştirilmiş olan 31 sorudan oluşan "Dini hayat ölçeği"nden faydalanılmıştır.

Bu ölçekte Allah inancıyla ilgili olan sorular şunlardır:

1. Allah vardır.
2. İbadet ederken Allah'ın huzurunda bulunduğumu düşünerek duygulanırım.
3. Dua ettiğimde Allah'ın duamı kabul edeceğini umut ederek ferahlık duyarım.
4. Tabiattaki her şeyin son derece düzenli olması karşısında Allah'ın kudretine hayranlık duyarım.

Veri analizinde tek yönlü varyans analizi (one way Anova), Tukey-HSD ve Fisher LSD testleri kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- 1- Araştırmada ilköğretim ve lise öğrencilerinin yaşları ile dindarlık boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bağlamda ilköğretim ve lise öğrencilerinin dindarlıklarının yaş gurupları açısından homojen bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.
- 2- Cinsiyet değişkenine göre ilköğretim öğrencilerinin davranış boyutu dışında dindarlığın inanç ve bilgi boyutunda erkek öğrencilerin kız öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamaya sahiptir. Aynı şekilde lise öğrencilerinde de

anlamlılık düzeyine ulaşmamakla birlikte erkek öğrencilerin biraz daha yüksek dindarlık ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir.

3- Dindarlığın inanç boyutu ortalamalarının ilköğretim ve lise sınıflarında farklı şekillendiği tespit edilmiştir. İlköğretim sınıflarında 6,7 ve 8. sınıf sıralamasına uygun olarak sınıf seviyesi yükseldikçe inanç boyutu ortalamaları da yükselmiştir. Ayrıca 6. sınıf ile 8 sınıfın ortalamaları arasındaki farkta anlamlılık düzeyine ulaşmıştır.

4- Sosyo ekonomik düzey açısından ilköğretim ve lise öğrencilerinin dindarlıklarında anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir. Bununla birlikte ilköğretim örneklem gurubunda en yüksek dindarlık ortalamasına aile gelir düzeyi yüksek olan gurup ulaşmıştır.

5- Sosyal çevrenin ilköğretim öğrencilerinin dindarlık düzeylerinin farklılaşmasında etkili bir değişken olduğu, köy-kasaba çevresinden gelen öğrencilerle ilçe ve il merkezinde yaşayan öğrencilerin dindarlık ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Köy kasaba çevresinden gelen öğrencilerin Dindarlık ortalamaları daha yüksektir.

6- Ailenin dindarlık düzeyinin öğrencilerin dindarlığında etkili bir rol oynadığı tespit edilmiştir.

7- İlköğretim ve lise öğrencilerinin dışarıdan din eğitimi alanların almayanlara göre dindarlık düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

1.3.4. Yetişkinler Üzerinde Yapılan Araştırmalar

1- Özbaydar 1970 tarafından “Din ve Tanrı İnancının Gelişimi Üzerine Bir Araştırma” isimli, 16–50 yaş aralığına sahip 1800 katılımcıdan oluşan guruplar üzerinde yapılan araştırmada, 18–21 yaş gurubunun rasyonel inançta yoğunlaştığı, yaş ilerledikçe irrasyonel inanca dönüldüğü tespit edilmiştir. Cinsiyetin inanç gelişiminde etken rolü tespit edilmemiş, sosyal çevre, eğitim düzeyi ve gelir gibi faktörlerin etkili olduğu saptanmıştır.

2- Erdoğan Fırat 1977 yılında “üniversite öğrencilerinde Allah İnancı ve din duygusu” adlı doktora çalışmasını hazırlamıştır. Ankara’da Hacettepe, O.D.T.Ü. ve Ankara Üniversitesinin değişik fakültelerindeki 312 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda; öğrencilerin bir kısmının üniversiteye gelmeden önceki inançlarında değişme görülmüş, inanç bakımından rasyonel inanç, inançsızlık, inanç aleyhtarlığı ve ilgisizlikte üniversiteye gelmeden önceki inançlarında değişme görülmüş, inanç bakımından rasyonel inanç, inançsızlık, inanç aleyhtarlığı ve ilgisizlikte üniversiteye gelmeden önceye göre yoğunlaşma tespit edilmiştir. Allah inancı konusunda zihni gelişim, aile ve okunan kitapların etkili olduğu, sosyal çevrenin din duygusu konusunda etkili olduğu, sosyal çevrenin din duygusu konusunda etkili bir değişken olduğu görülmüş gelir düzeyi düştükçe rasyonel inancın arttığı, resmi ve özel din eğitimi görmüş olanlarda, görmeyenlere oranla din duygusu yönünden dikkat çekici bir farklılık gözlenmiştir. Cinsiyetin de din duygusunda etkili olduğu ve genel kabulün aksine, erkeklerin kızlara göre daha yüksek dini duygu düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

3- Mehmet Bayyigit’in 1989 yılında Uludağ üniversitesi’nde 954 erkek ve 612 kız öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin hemen tamamının Allah inancı konusunda olumlu yönde ve rasyonel inancın baskın olduğu, inanç ve tutumların oluşmasında en önemli faktörün aile olduğu, üniversite öncesi alınan din eğitiminin dini inanç ve tutumlarda farklılıklara yol açtığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM 2: DİN EĞİTİMİ VE ALLAH İNANCI

Bu bölümde Allah'a iman öğretimine ne zaman başlanacağı ve nasıl öğretilmesi gerektiği, hangi yöntemlerin kullanılabileceği ve DKAB ders kitaplarındaki Allah öğretiminin nasıl olduğu ele alınacaktır.

2.1. Allah İnancı Öğretimi

İnsanoğlu, gelişmesini tamamlayamamış bir varlık olarak dünyaya gelmektedir. Bununla birlikte gizli pek çok yeteneklere sahiptir. Gelişmesini tamamlayabilmesi için uzun bir sürece ihtiyacı vardır. İnsanın potansiyel yeteneklerini en geniş ölçüde kullanabilmesi ve sağlam bir imana ulaşması için onun eğitilmesi gerekmektedir.

İnanma isteği, insanda fitrî olarak vardır. Bu husus ayetle belirtilmekte, hadislerle desteklenmektedir. *“Ey Hatibim! Sen yüzünü hanîf (birleyici) olarak dine, Allah insanları hangi fitrat itere yaratmış ise ana çevir. Allah'ın yaratımında bir değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler”* (En'am,6/125) ayetinde fitratta var olan bir özellik olarak dinden bahsedilmekte yaratılıştaki bir değişme olmadığı belirtilerek bunun tüm insanlarda ortak olduğu bildirilmektedir. Fakat bunun kendiliğinden ortaya çıkacağı söylenmemekte, aksine Rasulullah'a *“yüzünü ona çevir”* denmekle bu fitratın işlenmesi gerektiğine işaret edilmektedir. Öyle ise bu fitrat bir potansiyel güç, bir enerji, bir kuvve halindedir. Her potansiyel güç gibi fiile dönüşmesi için eğitime ihtiyacı vardır.

Ayrıca *“Her çocuk fitrat üzere doğar. Sonra onu anası babası Yahudi, Hıristiyan veya Mecusî yapar”* (Buhari,Cenaiz,192) hâdisinde de din duygusunun fitrî olduğuna işaret edildiği gibi onun eğitime olan ihtiyacına da temas edilmekte, eğitimle onun çeşitli dinlere götürülebileceği haber verilmektedir.

Allah'ı hiçbir zaman gördüğümüz bir eşyayı bildiğimiz gibi bilemeyiz. Çünkü O, duyuların sınırını aşan bir varlıktır. Bilimsel metodlarla ve deney yoluyla ulaşılan bir bilgi objesi değildir. Böyle olmasına rağmen insanoğlu onu hep birbirine öğretmişlerdir. Allah her ne kadar bilimsel metodlarla ulaşılan bir bilgi objesi değilse de, tamamen bilinmez de değildir. Evren onun varlığına işaret eden delillerle doludur. Bilginin ifadeleriyle : “ne zaman tek tek şeylerle, ayrıntılarla değil de, bütünle mana ile ilgili bir soru sorulsa, insan nedir? Hayat nedir? Hayatın anlamı nedir? Nereye gidiyoruz? Gibi karşımıza Allah çıkmaktadır. Demek biz onu bilmiyoruz değiliz. O, bilinen ile bilinmez arasında sürekli bizi meşgul etmektedir. Sanki unuttuğumuz bir tecrübedir de hatırlamaya çalışıyoruz, sanki dikimizin ucundadır da söylemek istiyoruz fakat hatırlayamıyoruz, söyleyemiyoruz. İşte böyle bir limit noktada inanma imdadımıza yetişiyor da, biliyoruz diyemeyince, inanıyoruz diyoruz. Çünkü sanki biliyoruz bizi öylesine kavlıyor, kuşatıyor” (Bilgin,1986:30).

Çocuğa; neyi, ne zaman, nasıl öğretileneği' sorusu, eskiden beri anne, babaları ve eğitimcileri meşgul etmiştir. Anlatılacak hususlar, imana dair konular olunca, bu soru daha önemli hale gelmektedir.

Çocuklar hangi yaşta olurlarsa olsunlar dini düşüncelerinin merkezini "Allah" kavramı oluşturur. Allah kavramı insan gelişiminin çeşitli dönemlerinde farklı özellik ve motifler ihtiva eden tasavvurlara konu olur. Bununla birlikte gerek iman gerekse Allah'ın varlığı soyut konulardır. Çocukta soyut işlemler yapmaya başlamadan bunları bizim istediğimiz bir biçimde algılaması mümkün değildir. Ama bu demek değil ki Allah'tan hiç bahsedilmeyecek. Zira “çocuk dünyaya gözlerini açtığından itibaren kendini bir etkileşim yumağı içinde bulur. Artık onun için her türlü etkinin bir eğitim değeri vardır. Anne- baba ile başlayıp gittikçe genişleyen çevrede çocuğun zihinsel ve fiziksel fonksiyonlarının gelişmesine paralel olarak duygulan, inançları ve karakterleri şekillenir”(Yavuz,1983:251).

Çocukta Allah'a iman öğretimine üç göstergeye bağlı olarak başlanmalıdır. Bunlar:

1.Soru Sorması: Zihinsel gelişmenin dinî bilgilere uygun bir asamaya geldiğinin birinci

göstergesi, merakların ortaya çıkmasıdır. Çocuk meraklarını soru sorma yolu ile ortaya koyar. Eğer çocuk çevresi ile ilgili olarak sebep-sonuç ilişkilerini soruyorsa, ona Allah-alem ilişkisi konusunda bilgiler verilmeye başlanabilir. Soru sormanın bir başka boyutu ise konuşulanı anlaması, anlatmak istediğini tam olarak anlaşılacak şekilde anlatmasıdır (Dodurgalı, 1998:139).

Çocuk kendi varlığını, çevresini tabiat olaylarını sorgulamakta onların nasıl ve niçin var olduğunu, nasıl işlediklerini, geliştiklerini ve değiştiklerini görmekte ve düşünmektedir. Yani eşyadaki değişimi görüp değiştireni sormaktadır (Yavuz, 1983:128). Kelam ilmindeki “hudüs” delilinin, tasavvuftaki “eserden müessire ulaşmak” metodunun çocuk dünyasına bir yansıması olan bu durum, çocuğu çeşitli sorular sormaya yöneltecektir. İşte bu noktada çocukların sordukları sorulara onların gelişimine, uygun şekilde cevap verilip duygusal yönüne hitap edilerek, onlara bütün güzellikleri verenin Allah olduğu belirtilip, sevgiye dayalı bir Allah tasavvuru oluşturulmaya çalışılmalıdır. Bu çağda çocuğun egosantrik duygularının uyanışını esas alan kalbine hitap eden faaliyetler yolu ile Allah sevgisi oluşturulması yeterlidir.

2- Sebepliği Kavraması: Çocuğa Allah'a iman öğretimine başlanabileceğinin bir diğer göstergesi, onun çevresindeki eşya ve olayları, aralarındaki sebep-sonuç ilişkilerini kurabildiğini ortaya koymasıdır. Olayların sebeplerini ve sonuçlarını basit de olsa anlayabilmesi, aralarında münasebetler kurması, zihinsel gelişimin önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Bu gösterge, ona verilecek dinî bilgileri de idrak edebileceğinin somut bir ifadesi olmaktadır.

3. İstekli olması: Duygusal gelişimin dinî bilgileri öğrenmeye uygun olduğunun göstergesi ise istektir. Çocuğun hareketleri, davranışları, ibadetlere, dinî törenlere katılmasındaki duygusal göstergeler, onun istekli davranıp davranmadığını ölçmemizi sağlar. Eğer bunlardan olumlu sonuç alırsak, çocukta isteğin gerçekleştiğine karar verebiliriz, istek dinî konuların öğrenilmesinde güçlü bir motivasyondur (Dodurgalı,1998:200).

İsteğin oluşması ise ihtiyaç ve heves duymaya bağlıdır, ihtiyaç, giderek amaç haline dönüşür. Bu da isteği ortaya çıkarır, isteğin varlığı, öğrenmeyi kolaylaştırır. İstek ile haz duygusu, sebep-sonuç ilişkisi içindedir. Çocuğun dinî bilgileri öğrenmesi onda bulunan haz duygusunun harekete geçirilmesine bağlıdır, istek bu duyguyu harekete geçirir. Çünkü isteğin varlığı, ihtiyaçtan doğan amacın gerçekleşmeğim sağlar. Bu haz tadılmazsa, yapılan çalışmanın acıya ve ızdıraba dönüşmesi kaçınılmaz olur. Bu durum da giderek dinden uzaklaşmayı doğurur. Bunun son noktası da nefret duygularının oluşmasıdır, ilginin ortaya çıkmasında karşılığı olmanın önemli bir yeri vardır. Bu da ancak eğitimle var edilir.

2.1.1.Allah İnancı Öğretiminin İlkeleri

Allah'a imanın öğretiminin etkili olabilmesi bazı ilkelere riayet edilmesi gereklidir. Özellikle ilköğretimin ilk kademesinde bu prensiplere riayet ederek Allah'a iman öğretiminin zorluğu hafifleyecek, etkinliği artacaktır.

2.1.1.1. Bağlanma Duygusu İyi Kullanılmalı

İnsandaki duyguları ve bunların nasıl geliştiğini inceleyen psikanaliz, insanda en temel iki duygunun sevgi ve bağlanma duygusu olduğunu ileri sürmektedir(Günçe, 1973:221). İman duygusu sevgi ve korkudan kaynaklanarak, sonradan bağlanma ve hayranlık duygularına dönüşmektedir (Özbaydar, 1970:7).

Çocuk Allah'a inanmakla, bağlanmakla kendini güçlenmiş ve ona yakınlaşmış hissedecektir. Allah'ın kendisini her zaman koruyacağına ve suçlarını affedeceğine inanmak çocuğa büyük bir huzur verecektir. Böylece çocuk hayatı güzel ve yaşamaya değer bulacak ve o nispette yaşama gücü artacaktır (Yavuz, 1983:42).

Bu bağlamda çocuklara Allah'ı, her şeyin yaratıcısı, insanoğluna bütün güzellikleri veren, kötülüklerden koruyan, isteklerini kabul edip gerçekleştiren bir varlık olarak tanıtılmalıdır. Bu şekilde, telkinlerle çocuklara hem elemenden kurtulmaları için hem de

arzu ettikleri şeylere ulaşmaları için Allah'a sığınmaları, Ona dua etmeleri gerektiği anlatılmalıdır. Çocuklar psikolojik yapıları gereği Allah'ı kendisini koruyan, affeden, isteklerini kabul eden bir varlık olarak tanıyıp, Onu sevecek ve bağlanacaklardır.

2.1.1.2.Allah Sevgisi Esas Alınmalı

Duygusal gelişimin temel unsurlarından biri olan sevgi, aynı zamanda dinin de temelini oluşturan duygulardandır. Allah sevgisi insanda yaratılıştı birlikte var olan bir duygudur (Atay, 1961:62). Allah sevgisi ve Allah korkusu Allah sevgisi iman öğretiminin temel taşı olmalıdır. Hökelekli'ye göre; “sevgiye dayalı iman, inanan kişide başka yolla mümkün olmayan bağlılığı devamlı ve zevkli bir hale getirecektir” (Hökelekli, 1993:166). İslam'ın Allah inancı hakkındaki eğitim anlayışı bir taraftan Allah korkusu üzerinde, diğer taraftan Allah'ın rahmeti ve insanın esas itibariyle iyi olduğu, bu sebeple Allah'ın rahmetine layık olduğu üzerinde ısrarla durmaktadır. Esas itibariyle iyi olarak, ya da iyi ve güzel olan davranışları benimsemeye hazır olarak dünyaya gelen insana rahmet, şefkat, sevgi yoluyla yardımcı olmak ve bu yolda rehberlik yapmak durumundayız.

Çocuk merkezli eğitim anlayışlarında çocuğun sevildiğini bilmesinin onda özgüvenin artmasına yardım edeceği ileri sürülmektedir. Bu itibarla, Allah inancını çocuklara sevgi ve bağlanma duygularını geliştirerek öğretmek ve telkin faaliyetine bu duygulardan hareket ederek başlamak doğru olacaktır. Sevgi gerçeğini pedagojik açıdan da değerlendirmek mümkündür. Hz. Peygamber (s.a.v) için her şeyin temel noktası olan sevgidir. İnsan, psikolojik olarak iyi muamele, yumuşak davranış güzel söz ve tatlı dilden hoşlanmaktadır (Önkal, 1984:161). Kuran'da yer alan , “ *eğer sen kaba, katı yürekli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılıp gitmişlerdi bile...*” (Al-i İmran, 3/159) ayeti sevgi gerçeğine dikkat çekmektedir. Aynı şekilde. “*Rabbinin yoluna hikmet, güzel öğüt ve güzel münakaşa ile davet et*” (Nahl, 16/125) ayeti eğitimin temeline sevgiyi yerleştirmektedir.

Çocuklara sevgiyle yaklaşmak ve Allah sevgisine dayalı bir öğretim metodu takip etmek iman öğretiminin etkinliği için zaruridir. Çünkü çocukta din ile ilgisi en çok olan

duygu sevgidir. Çocuk Allah'a sevgi ve ümit ile bağlanmak istemektedir. Allah sevgisine dayalı bir iman öğretimi, Çocuktaki temel duygu olan bağlanma duygusuyla birleşerek, kuvvetlenecek ve sağlam bir imanın temellerini oluşturacaktır. Günümüz din psikolojisi çalışmalarında çocuğun din eğitiminin sevgi üzerine kurulması ve Allah'ın azabından çok rahmetinden, esirgeyici ve bağışlayıcılığından bahsedilmesi gerektiğini vurgulayan ifadeleri bulmak mümkündür (Altıntaş, 1981:270).

Allah korkusunun yerinde kullanılması da iman öğretiminin etkinliği için gereklidir. 4. ve 5. sınıflara Allah imanının öğretiminde sevginin esas alınmasının yanında statü kaybına dayalı bir korkunun da verilmesiyle Allah inancı bir yandan sevgiye dayalıyken diğer taraftan korkuya dayanacak, seçilen ve gözetilen bir Allah inancı oluşumuna imkân tanınmış olacaktır. Bu bağlamda çocuklara Allah'ın hiç kimsenin göremediği yanlış davranışları, günahları da göreceğini ondan hiçbir şeyin saklanamayacağını, bu nedenle hangi durumda olursa olsun kötü şeylere yönelmemesi gerektiği, kötü işlere yönelenleri, günah işleyenleri Allah'ın sevmediği, korumadığı, yardım etmediği anlatılabilir. Bunları dinleyen çocuk Allah'ın sevgisini kaybetmekten çekinecektir.

2.1.1.3. Çocukların Dikkatleri Evrendeki İşleyişe Yöneltilmeli

Eğitimci ve din adamı olan Salzman, Allah'a iman etmesinde babasının sürekli kendisini kırlara getirmesinin ve bu gezilerde kendisine Allah'ın büyüklüğünden bahsetmesinin çok büyük etkisi olduğunu söyler (Selçuk, 1990:79).

Bu bağlamda, kâinattaki bütün güzelliklere, muhteşem işleyişe çocukların ilgisini çekmeliyiz. Bu şekilde çocuk bu eşsiz düzenin bir düzenleyeni bütün bu güzelliklerin bir yaratıcı olduğuna kendisi ulaşabilecektir. Çocukların çevrelerindeki eşya ve olaylardan etkilenmeleri, yetişkinlere nazaran daha güçlüdür. Çünkü çocuklar zaten eşya ve doğanın gizliliklerinde bir takım sırlı güçlerin var olduğuna inanırlar. İşte onları bu sırlı olayların tek sahibinin Allah olduğuna yönlendirmemiz gerekir.

2.1.1.4. Aşamalı Eğitime Özen Gösterilmeli

Allah'a imanın öğretiminde uyulması gereken esaslardan biri de tedriciliktir. Akıl anlayış ve idrak olarak mütemadi bir gelişme içinde olan çocuğa Allah'a imanın öğretiminde onun kavrama durumunun göz önüne alınması elbette ki çok mühim bir gerçektir. Eğitim - öğretimde kolaydan zora doğru, azar azar, aşama aşama ilerlemenin önemi tartışılmaz. Bu metodun kuran ve sünnet'te de yeterli derecede örnekleri vardır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), “*İnsanlarla anlayabilecekleri seviyede konuşunuz*” buyurmaktadır. Buna ilaveten, “*kolaylaştırınız, zorlaştır mayınız; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz*” hadisi imanın öğretiminde de dikkat edilmesi gereken bu prensibi vurgulamaktadır (Buhari,İlim,II).

Peygamberimizde (s.a.v) bilgiyi insan zihnine bir göle taş atar gibi atar ve taşın meydana getirdiği dalgalanmasının dinmesini beklerdi, zihin o bilgiyi hazmedebiliyorsa ikinciyi bilgiyi verirdi (Bayraklı, 1989:213).

Bilgin; “din ile ilgili eğitim vermenin gıda vermeye benzediğini, bununda doğumdan itibaren başlayabileceğini, ancak dozunun iyi ayarlanması gerektiğini” belirtmektedir (Bilgin,1986:21–30).

İmanın öğretiminde öğretimin verimliliği için kolaydan zora doğru bir metot izleyerek, soyut kavramları çocuklara çeşitli misallerle iyice izah etmeli ve somuttan soyuta doğru emniyetle yürümelerini sağlamalıyız.

Allah'a imanın öğretiminde tedriciliği sağlamak için; öncelikle Allah sevgisine dayalı bir öğretimi tercih etmeli, Allah'ı koruyan, sığınılan, bütün güzellikleri yaran bir varlık olarak belletmeli daha sonra statü kaybına dayalı bir Allah korkusuyla sevgi- korku dengesini oluşturmalıyız. Allah'a imanı öncelikle Sevgiye daha sonra dengeli bir korkuya dayandırmalıyız.

Allah'a iman öğretiminde öncelikle Allah'ın varlığını ve birliğini kavratmaya çalışmalı daha sonra sıfatlarını, her şeyi bilmesini, görmesini, işitmesini, her yerde oluşunu, kavratmaya çalışmalıyız.

2.2. Allah İnancı Öğretiminde Kullanılabilecek Metodlar

Çocuğun dini yönden yetişmesi sistemli bir psikolojik kültüre dayanan öğretimi yöntemleri ile başarıya ulaşabilir. İnsanın doğuştan getirdiği inanma yeteneğinin eğitimle, uygun metodlarla, doğru istikamete yönlendirilmesi gerekir. Allah kavramı ve diğer dini kavramlar ile ilgilenen çocuğa eğitim yolu ile yardımda-bulunmak gerekmektedir. Allah'ı hisseden ve soran çocuğa, O'nun hakkında doğru ve kalıcı bilgiler verilmelidir. Sosyo-kültürel şartlar, onda zaten belli bir Allah tasavvurunu oluşturacaktır (Dodurgalı,1998:201). Öyle ise bu şartları sıhhatli bir şekilde var etmek gerekmektedir.

Din eğitimi ve öğretiminde, Allah'a imanın öğretimi konusunda kullanılan metodlar şunlardır:

2.2.1. Telkin

Çocuklara dini bilgilerin öğretiminde ilk şekil ve metod, bu bilgilerin derinine inmeden olduğu gibi öğretilmesi ve tekrar edilmesidir. Dinin temel inanç ve tutumlarını dile getiren basit cümle ve ifadelerin çocuğa telkin edilmesi, bir tür “şartlanma” ya da sırtlanma zamanı “tepkide bulunma” sonucunu doğurur. Çocuklar büyüklerin dinini kendi ruhi kabiliyetlerinin gelişmesi ölçüsünde kabul etmeye veya onlardan aldıklarını kendi ruhi yapılarına göre işlemeye çalışırlar. Burada çocuk pasif görünse de aslında aktif bir alıcı durumundadır. Çocuklar yetişkinlerin dinini alırken, aynı zamanda içlerinde bir canlanma olur. Ondaki canlı olmak içgüdüsel bir hareketlilik sonucudur (Yavuz, 1991:45).

Telkin metoduyla çocuğa, etrafında gördüğü tüm varlıkların ona faydalı olmak amacıyla Allah tarafından yaratıldığı, anlatılmalıdır. Bunun yanında, Allah'ın yarattığı bütün varlıkları sevdiğinden, özellikle çocukları çok sevip, onları melekleri aracılığı ile kötülüklerden koruduğundan bahsedilmelidir. Bu şekilde yapılan açıklamalar, çocuğun duygularına hitap ettiği için hoşuna gidecektir. Bu arada cennet motifi de uygun bir şekilde kullanılabilir.

2.2.2. Çocuğa Model Sunma

Çocuk çevresindeki insanların davranış sembollerini model olarak alır. Onlara ilgi duyar, taklit etmeye çalışır ve onlarla bütünleşmekten haz duyar. Sonra onun kavramaya ve anlamlandırmaya çalışır. Büyükleri taklit etme ve onlarla bütünleşme davranışı, çocukların dini duygu ve tutum geliştirmelerinde önemli bir etkidir.

Sosyal öğrenmeciler bir modelin gözlenmesi ve taklid edilmesi yeni davranışların kazanılmasında oldukça önemli olduğunu söylemektedir. Bandura'ya göre; “çocuklar taklit ve özdeşim yoluyla başkalarının davranışını, inançlarını, değerlerini taklit eder ve bir kısmını benimser” (Selçuk, 1997:122).

Kerim Yavuz'un çocuklardaki dini duygu ve düşünce gelişim konusunda yaptığı araştırmada da çocuklardaki dini duygunun, büyükleri izlemek, onların davranışlarını gözlemek suretiyle geliştiği tespit edilmiştir (Yavuz, 1983:61–63).

Yine aynı araştırmanın sonuçlarına göre 7–9 yaş gurubu çocukların din ibadet konularına karşı ilgisi çok yüksektir. Çocuk, bu yaşta ibadet edenleri izlemekten hoşlanır, onları taklit etme ve onlar gibi dua etme denemelerine girer (Yavuz, 1983:101).

Çocuklar, kendilerine ideal model edindikleri kişilerde gördükleri ibadetleri, dinî motifli her türlü davranışı samimi bir şekilde kabul ederek yapmaya çalışırlar. Kaynağını “sevileni taklit etme” psikolojisinden alan bu fitrî meyil, çocuğun dinî hayatının

oluşmasında oldukça önemlidir. Bu yüzden çocuk için model olan kişilerin sözlerini ve davranışlarını çocuklarda Allah kavramının yerleşmesini sağlayacak şekilde şekillendirmeleri gereklidir. Allah'a inancı öğretiminde, çocukların, çevresindeki kişilerce yapılan duaları işitmesi, yapılan ibadet ve dinî davranışları görmesi çok önemlidir. Bu anlamda çocuklar Allah kavramının yerleşmesini sağlayacak faaliyetler içine sokulmalı, Allah kavramını çokça duymaları sağlamalı, yapılan dua ve ibadetlere eşlik etmeleri sağlanmalı, ihtiyaçları için Allah'a dua etmesi gerektiği söylenmelidir.

2.2.3. Hikâye

Hikâye; “bir olayı veya macerayı sırasıyla anlatma, nakletme” anlamındadır. Masal daha çok hayal mahsulü iken; hikâye vuku bulan gerçek bir olayı veya gerçeğe yakın bir olayı nakletme tarzında anlaşılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de anlatılan birçok hikâyeyi (kıssayı) ve edebi bir tür olarak hikâye yazarlarının kaleme alınmış oldukları eserleri buna örnek olarak gösterebiliriz.

Hikâyelerde ruhları büyüleyen bir sihir vardır. O nasıl bir sihirdir? Ruhlara nasıl tesir eder? Hiç kimse bunu tam olarak bilemiyor (Kutub, 1977:12). Ama bilinen şu ki, çocuklar masallara, hikâyelere, menkıbelere karşı çok büyük bir ilgi duymaktadır. Öyle ise, imanın öğretiminde bunlardan yararlanılmalıdır. Çünkü masallarla, hikâyelerle bir taraftan çocuğun hayal güçleri geliştirilirken, diğer taraftan da dikkatle seçilmiş olmaları halinde eşyanın içersinde ve ötesinde birtakım gizli kuvvetlerin olduğu düşüncesi geliştirilmiş ve hızlandırılmış olur. Böylelikle çocukların, somuttan soyuta geçiş yapmaları kolaylaştırılmış olur.

Küçük çocuk için Allah henüz sırlarla örtülüdür. Ama çocuklar bunlar üzerindeki sır perdesinin kalkmasını ister. İşte çocuğun masallara ve menkıbelere ilgi duyduğu sıralarda, inanma ile ilgili hikâyeler, masallar ve menkıbeler çocuğun dini hayal gücünü ve duygusunu uyandırdığı gibi eşyanın içinde ve ötesinde gizli kuvvetlerin olduğu düşüncesinin de gelişmesini hızlandırır (Yavuz, 1983:40).

2.2.4. Dua

Çocuğun kolayca ezberleyebileceği bazı Kur'an ayetlerinin yanında, kısa dua cümleleri ezberlettirerek dua etmelerini böylece kutsalı (Allah'ı) hissetmelerini de temin etmek gerekmektedir (Bilgin,1991:131). Bu etkinlikler yapılırken çocuğun gelişim seviyesi dikkate alınarak, zorlayıcı ve bıktırıcı bir tarzdan kesinlikle u/ak durulmalıdır.

Bu noktada çocuklardaki dua gelişiminin bilinmesi isabetli olacaktır. Bunu şu şekilde özetlemek mümkündür:

Okul öncesi dönemde şeker ve oyuncak istemek için yapılan egosantrik duaların yerini okul çağında hastalıktan ve felaketten korunma, sevdiklerinin ve ülkenin iyiliği vb. istekleri ihtiva eden dualar almaktadır.

Artan yaşla birlikte duaların insanla Allah arasında bağlantı kurma özelliğini fark edilmekte, onların sadece şahsi istekler için bir vasıta olmadıkları anlaşılmaktadır.

Yaşın ilerlemesiyle kazanılması gereken bu olgunluk, eğitim, öğretim faktörleri ile yakından ilgilidir. Araştırmacılara göre maddi istek bildiren duaların sebebi, gençlerin kendi yeteneklerini yeterli bulmamaları, bunları kabul etmemeleri, aşağılık, suçluluk, keder duyguları içinde bulunmaları veya engelleri aşmada çaba gösterememesinden kaynaklanmaktadır (Selçuk, 1990:103).

Dua bütün dinlerde temel kavramlardan biridir. Ezberletilen kalıp duaların yanında, canlı, köklü ve hurafelerden uzak bir dua anlayışı için mümkün olduğu kadar erkesi olmak üzere çocuğa kendi kelimeleri ile dua etmesi öğretilmeli, denemeler yaptırılmalıdır. Yetişkinler belli vesilelerle çocuklarla beraber dilleri döndüğünce ve gönüllerinden geçtiği gibi sesli veya sessiz dua edebilirler. Bu dualar, sofraya duası, sabah ve akşam duaları yola çıkarken, imtihana girerken vb. gibi farklılaştırılabilir. Dini gün ve geceler bu açıdan değerlendirilmelidir. Ancak şu hususa dikkat edilmesi gerekir. Çocukların Allah'tan neyi isteyebileceklerini Öğrenmeleri gerekir. Çocuklar,

dualarının karşılıklarında somut sonuçlar almak isterler, istek ve arzularını kısa zamanda ve kesin olarak yerine geleceğini ümit ederler. Çocuklar duayı yalnızca şahsi bir menfaat ve arzuyu elde etme vasıtası olarak gören bir anlayışla yetişirlerse, istekleri olmadığında güvenleri sarsılabilir, bir kararsızlık veya ilgisizliğe itilebilirler (Selçuk, 1990:116).

Bütün bu tespitleri dikkate alarak çocuğu her konuda ve her istediğinde Allah'a yönelmesini sağlamalıyız. Çocuklar için dua önemli bir sığınaktır. Dua etmekle çocuklar rahatlamakta ve huzur bulmaktadır. Çocukların ahlâklarının düzgün rızklarının bol, zihinlerinin açık, vücutlarının sağlık ve sıhhatte olması, yurdumuzu ve milletimizi her türlü kötülüklerden ve afetlerden korunması için Allah'a dua etmeden öğretilmelidir. Bu şekilde hem çocukların Allah'ın varlığını hissetmeleri sağlanacak hem de Allah'a inanıp güvenmelerini temin edilecektir. Çalışmanın 4. bölümünde çocuklara Allah'ı hissettirmede kullanılacak dua örnekleri verilecektir.

2.2.5. Oyun

Oyun, bireylerin fiziksel, zihinsel yeteneklerini geliştirici, yaşantıyı zevkli kılmaya, sanatsal ve estetik nitelikleri ve beceriyi geliştirici etkinliklerdir, diye tanımlanabilir.

Erikson'un ifadesiyle oyun; “Örnek durumlar oluşturarak tecrübeyle öğrenen ve hareket eden insan yeteneğinin çocuksal tarzda ortaya çıkışıdır” (Dodurgalı,1998:62).

Oyunlar, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan etkinliklerdir. Oyun çocuklar için daima ilgi çekicidir. Çocuklar hayatı oyun olarak görür ve oyunları günlük hayatın vazgeçilmez unsuru kabul ederler. Oyunlar sayesinde, derste konular ilgi çekici hale getirilebilir, en pasif öğrencilerin bile bu etkinliklere katılmaları sağlanabilir. Bu bağlamda oyunu çocuklara Allah'a imanının öğretiminde iyi bir imkân olarak değerlendirip çocukları doğru yönlendirmeliyiz.

Öğretim aracı olarak kullanacağımız oyunlar, bütün çocukların rahatça anlayıp etkin atılımlarını sağlayacak seviyede basit, kolay ve ilginç olmalıdır. Bu nedenle seçilen bunlar öğrencilerin farklı seviye ve yeteneklerine uyarlanabilecek bir esneklikle imalıdır (Demirel, 2002:89).

Öğretici oyunlarla çocuk oyun oynadığını düşünerek yaptığı işten keyif alır ve ırkında olmadan çok şey öğrenir. Bulmaca yerine, koyma, sıralama, eksiği bulma ekindeki oyunlarda Allah'a imana ait bilgileri kullanarak çocuğun hem oyun oynaması hem bilgileri öğrenmesi birlikte sağlanmış olur.

2.2.6. Öğretimi Çocuğun Yaşantılarına Dayandırma

Din öğretimine girerken öğrencilerin tecrübelerini almak, birlikte yaşanan tecrübeleri derlendirmek, bunlar üzerinde derinleşerek diğer çocukların da bu bilgileri Şaşmalarını sağlamak öğrencilerin rahatlıkla uygulayabilecekleri bir yöntem durumundadır.

Bu yaklaşım, okul öncesi dönemde başlatılıp ilk ve orta öğretimde sürebilecek bir yaklaşımdır. Allah'a iman öğretimi, Öğrencilerin tecrübelerine dayanmalı, aynı zamanda onların yeni tecrübeler ve duygular kazanmalarına yardımcı olmalıdır. Temel tecrübeler, insanların başından geçen somut olaylara bürünürler ve insanların hayatını geniş ölçüde etkilerler (Bilgin, 1999:95). Bu yöntemin iki basamağı vardır:

1. Duygusal Hazırlık :

Bu aşamada, dini kavramların yerleşebilmesi için gerekli ortamı hazırlama söz konusudur. Dini açıklamalardan önce öğrencilerin duygu yönü istenmelidir. Öğreticiler, öğrenenlerin somut tecrübelerini, görgülerini sorup öğreneceklerdir. Hangi bilginin, hangi tecrübelerle bağlanabileceği konusunda öğrenciler, öğretmenlere yardım edebilecek durumdadırlar. Çocuklar konuşturulmalı, örnekler onlara buldurulmalıdır. Bu safhada çocukların ön deneyimleri, ön bilgileri, içinde yaşadıkları toplumun somut

dini adetleri toplanacaktır.

2. Tecrübeyi Dini Kavramlarla İlişkili Hale Getirme :

Bu aşamada da çocukların tecrübeleri üzerinde konuşulur, tartışılır. Çocuklar bunlar üzerinde düşündürülür. Şüphesiz öğrencilerin hepsi yeterli tecrübeye sahip değildirler ama ders esnasında bunlar paylaşılacaktır.

Bu metod Allah'a imanın öğretiminde şu şekilde değerlendirilebilir:

İslam Dininin Allah anlayışı anlatılırken, çocuğun içinde yaşadığı çevrenin dilinde yer alan konu ile ilgili deyişlerden de yola çıkılmalıdır. Sözelimi, “Allah'a şükürler olsun”. “Allah kazadan beladan korusun”, “Allah iyilik versin”, “Tanrı misafiri”, “Allah'a emanet ol” vb. sözleri duyan ve kullanan çocuk Allah'tan haberdardır. O halde hazır olan çocuğun sahip olduğu bu tecrübeleri değerlendirmek, bilinçli bir duygu olarak çocuğun benliğine mal etmek gereklidir.

Bu bağlamda, çocuğa Allah kavramı geçen sözler hatırlatılarak, sözler üzerinde düşündürmek ve kendilerine o doğrultuda sorular yönelmek, bir başka ifade ile. Çocuğun içinde yaşadığı hayattan, tecrübelerinden hareket etmek isabet olacaktır. Çocuklara şu sorular yöneltilerek düşünmeye sevk edilmelidir. Niçin yemeklerimizden sonra “Allah'a şükür” deriz?, yolculuğa çıkan birisine, neden “Allah kazadan korusun” denir?, dualarımızda neden hep Allah'ın adını anıyoruz? Böyle aşamalı sorularla çocukların düşünceleri Allah üzerinde yoğunlaştırılabilir.

Ayrıca bu metod çerçevesinde çocukların sorularından da yararlanmalıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde çocukların sorularının büyük bir kısmı dinin iman esasları ile ilgilidir. Çocukların sorularının niteliği bizi şaşırtmamalıdır. Çocukların bu soruları, dini konulara olan ilgileri ve bu konudaki ciddiyetleri gelişimlerinin tabii bir sonucudur.

Çocuğun sorularında hareketle onu eğitmeye çalışırken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, çocuğun neyi. Sormak istediğini bulmaya çalışmaktır. Dikkat edilecek diğer bir nokta ise, sonraki sorularına açık kapı bırakabilmek, yani çocuğun düşüncesini köreltmemektir. Çocuklarla konuşmak, onları dinlemek, sorularına cevap vermek çocuk eğitiminin önemli prensiplerindendir (Ay, 2002:99). Şunu da belirtmek gerekir tek uygun, tek doğru cevap yoktur, her çocuk ayrı bir şahsiyettir çocukların sorularına cevap verirken şu hususlara dikkat edilmelidir (Selçuk, 1990:78).

1.Öğrenciler neyi sormuşsa ona cevap verilmelidir. Soruyu sordurtan sebepler öğrenilmeye çalışılmalıdır. Aksi takdirde hemen cevap vermek, çocuğu yanlış anlamalara götürebilir.

2. Cevap çocuğun tecrübe ve anlayışına göre ayarlanmalıdır. Cevap çocuğun sorduğu soruyu aşmamalıdır. En ideal olan kısa ve sade cevap vermektir. Eğer cevap çocuğa etmezse zaten başka sorular soracaktır. Soru hakkında bütün bilinenler aktarılmamalıdır. Çok uzun ve detaylı açıklamalar onu korkutabilir.

3. Çocuğa verilecek cevapta samimi olunmalıdır. Eğer soru sorulan yetişkinler soruyu cevaplandıramıyorsa, bunu içtenlikle itiraf edebilmelidirler. Çok akıllı ve hiç yanlış yapmazmış gibi davranmak doğru değildir. Önemli olan sorulardır, sorular canlı tutuldu takdirde cevap nasıl olsa aranacaktır.

Yetişkinler, eğitimciler, çocukların sorularını ciddiye almalı ve onların kapasitesini düşünerek cevaplamalıdır. Sorular fırsat bilinip, soru sordu diye çocuklara yüklenilmemelidir. Soruyu soran çocuğun ilgileri esastır. Çocuk kendisinin ve tınlarının ciddiye alındığını keşfederse, düşüncelerini daha fazla açacaktır. Çocukların tasavvurlarının doğru bir şekilde yönlendirilmesi ve geliştirilmesine buna bağlıdır (Selçuk, 1990:79–82).

2.2.7. Buldurma Metodu

Buldurma metodu, çocukların belli bir konuyla ilgili mevcut bilgilerden hareketle, soru sorma tekniğini kullanarak, yeni bilgilere ulaşmasını sağlayan, öğretmen ve öğrencinin ortak etkinliğine dayalı, güdüleyici bir öğretim yoludur.

Buldurma yönteminin uygulanmasında takrir vb. diğer yöntem ve tekniklerden farklı olarak, konunun aktarımından önce kavramların ve genellemelerin tanımı çocuklara verilmez. Çocuk sorulan soruların, verilen cevapların yardımıyla öğretmenin rehberliğinde kavramlara, genellemelere kendisi ulaşır. Böyle bir uygulamada hem öğrenci, hem öğretmen ortak çaba harcarlar. Öğretmen uygun, mantıklı sorularla öğrencinin mevcut bilgilerden yeni bilgilere ulaşılmasını sağlar. Bu yöntemle yapılan öğretimin, düşünme yeteneğini geliştirmede önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Söz konusu öğretim yöntemi, güdüleyici, özendirici ve düşünmeye sevk edici niteliği ile öğretimde önemli bir yere sahiptir.

Buldurma yöntemi ile öğrenme ve öğretim sürecinin başlatılabilmesi için temelde şu iki hususun yerine getirilmesi gerekir;

1. Öğretilecek bilgiler kendi içinde anlamlı bir bütünlük oluşturacak şekilde sıralanmalıdır.
2. Çocuklarda olumlu yönde bir hazırlığın olması gerekir.

Buldurma yöntemi ile işlenen derste, bilgiyi sağlayan, genellemeleri ve kavramları buldurmaya çalışan, bunları açıklamaya yarayan örnekleri seçip öğrencilerinin hizmetine sunan faktör öğretmendir. Ancak öğretmenin görevi, çocuklara bilgileri buldurmaya çalışmak, rehberlik etmektir. Öğretmen buldurmaya çalışırken, çocuklar da yeni bilgilere ulaşmaya çalışmakta ve fiilen konuya katılmaktadır. Yani dersi hep beraber, ortaklaşa işlemektedirler. Ancak işi zor olan yine öğretmendir. Çünkü öğretmen dersin ilerleyişini dikkatle izlemek ve konu dışına çıkmayarak konunun

başarıyla sonuçlanmasını sağlamakla görevlidir. O buldurmayı, gerçekleştirebilmek için, birbirini destekleyici ve yeni sonuçlara ulaştırıcı soruları bulmak zorundadır.

Bu metoda öğrenmede, konuya başlarken çocukların hazır bulunuşluk düzeyinin veya giriş davranışlarının belirlenmesi önemlidir. Buldurma yönteminde bilgiler, çocukların eski bilgileri üzerine bina edileceğinden, öğrencilerin bildiği noktadan başlayabilmek için buna ihtiyaç vardır.

Buldurma yönteminin planlanışında ve uygulanışında konuların anlamlı, temel ilke ve kavramlara dayalı bütünlük oluşturacak şekilde yapılaştırılması gerekir. Ancak bu suretle, konunun temel öğelerinin ve bunlar arasındaki ilişkilerin kavranması ve böylece yeni bilgilere ulaşılması mümkündür. Bu yöntemde, bilgiler mantıklı bir sıra içinde verilir. Buldurulacak konunun, bir bütünlük içinde kendisini oluşturan öğelerin birbirleriyle olan ilişkilerinin görülecek şekilde sıralanması ve işlenmesi gerekir. Bu yöntemde bilgiler çoğu zaman tümevarım yoluyla buldurulabilir. Söz konusu yöntemin en önemli özelliği bu noktadadır. Öğretici soru-cevap tekniğini ustaca ve bilinçli bir şekilde kullanarak çocukları düşünmeye sevk etmelidir.

Buldurma yöntemiyle ders yapmak isteyen öğretici, dersin başında basit ve daha önce verilen bilgileri hatırlatıcı bir soru ile öğrencilerin dikkatini derse çekmelidir. Daha sonra çocuklar öğreticinin yönelttiği sorularla, daha önce gözlem ve tecrübeleriyle elde ettikleri bilgiler arasında ilişkiler kurarak bazı tahminlerde bulunmaya teşvik edilirler. Burada önemli olan, konunun akışı içerisinde çocukları iyi planlanmış ve sorulmuş sorularla düşünmeye yeni bilgiler bulmaya yönlendirmektir, çocuklar soruyu düşünürlerken veya cevaplandırırken hatalar yapabilirler. Bu durumda öğretici tarafından verilen iyi seçilmiş bir örnek ya da bir başka soru çocukları aydınlatır. Böylece yanlış anlamalar önlenebilir, eksikler tamamlanabilir, yeni öğrenmeler için ortak temeller oluşturulabilir.

Buldurma yönteminde çocuklara yeni bilgiler buldurulurken onun daha önce öğrendiği bilgileri uygulaması, analiz sentez, değerlendirme yapması sağlanmaktadır. Bu sebeple, bu yöntemle, bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme

düzeylelerinde öğrenme sağlanır. Ayrıca öğrenilen bilgiler çocukların kendisi tarafından bulunduğu için, öğrenmeler daha kalıcıdır. Çünkü insanlar duyduklarından daha çok kendi söylediklerini hatırlarlar ve geç unuturlar (Aydın, 1998:212–232).

Bu metodu kullanabilmemiz için çocukların Allah ile ilgili hazır bulunuşluk düzeyleri yeterli olmalıdır. Bu şekilde çocukların mevcut bilgilerinden hareketle, soru cevap tekniğini kullanarak, yeni bilgilere ulaşmasını sağlayabiliriz. Çocuk sorulan soruların, verilen cevapların yardımıyla öğreticinin rehberliğinde kavramlara, genellemelere kendisi ulaşacaktır. Buldurmayı gerçekleştirebilmek için ve çocukların genellemelere ulaşmaları için birbirini destekleyici ve yeni sonuçlara ulaştırıcı soruları bulmak gereklidir.

Konuya başlamadan önce basit ve daha önce verilen bilgileri hatırlatıcı bir soru ile çocukların dikkatini konuya çekilmelidir. Daha sonra çocukları, yöneltilecek sorularla, daha önce gözlem ve tecrübeleriyle elde ettikleri bilgiler arasında ilişkiler kurmaya bazı tahminlerde bulunmaya teşvik edilmelidir. Çocuklar soruyu düşünürlerken veya cevaplarlarken hata yapmaları durumunda iyi seçilmiş bir örnek ya da bir başka soru çocukları aydınlatmalı, yanlış anlamaların önüne geçilmeli, eksikleri tamamlanmalıdır.

Örneğin, evet çocuklar Dünya kendi etrafında dönünce gece gündüz. Güneş'in etrafında dönünce ise mevsimler oluştuğunu biliyoruz. Peki, dünya nereden biliyor? Ve nasıl yapıyor? Ayrıca Güneş Dünyamıza belli bir mesafede olduğunu bu mesafeyi korumayıp yaklaştığı takdirde yanacağımızı biliyoruz. Peki ama bu mesafenin korunması gerektiğini güneş nereden biliyor? Cümlelerinden hareketle çocukları bir yaratıcı, düzenleyici varlığın, Allah'ın olduğunu bulmaya sevk edilebilir.

2.2.8. Zihni Eğitim Metodu

Eğitim açısından zihin, insandaki bilme, bilgiyi yorumlama ve değerlendirme melekesidir. Kuran bize gösteriyor ki zihin eğitilmeli, yetenekleri, gayesi

doğrultusunda yönlendirilmelidir. Kuran zihni, bilgi ile eğitiyor. Çeşitli ayetlerde, çeşitli zihin melekelerine hitap vardır. Allah, zihni eğitmek için; onu bir tabiata, bir geçmişin hadiselerine, bir olaylar arasındaki determinizme bir fizik ötesi olaylara, bir insanın iç âlemine gezdiriyor. İmanla nasıl bir irtibat kurması gerektiğini gösteriyor.

Allah'a iman zihinde kökleşmeli, aklın sağlam temelleri üzerine oturtulmalıdır. O halde imanın öğretimi için, önce zihni eğitmek gerekir. Zihni eğitmek için öncelikle iç gözlem metodunu kullanmalıyız. İnsanı kendi yaratılışın bilmeye yöneltmeliyiz. Çünkü İnsan yaratılışını bilmek, “*Şimdi insan baksın neden yaratıldı*” (Tarık,86/5) ayetinde de belirtildiği gibi insan zihni için ilk ve en mecburi olan konudur.

Bu bağlamda öğrencilere insan yaratılışındaki harikuladelik gösterilmelidir. Örneğin; insanoğlunun vücut sıcaklığının belli seviyede olduğunu, bu seviyenin üzerinde ve altında olduğu takdirde insan yaşamının tehlikeye gireceğini, kandaki pıhtılaşma özelliği sayesinde bir yerimiz kesilip kanamaya başladığında belli bir süre sonra kanamanın durduğunu, eğer pıhtılaşma olmasaydı kan kaydından dolayı yaşamımızın tehlikeye gireceğini anlatarak, bu ince hesaplamaların yüce Allah tarafından yapıldığı ve yürütüldüğü kavratılmaya çalışılabilir.

İç gözlem metodunun akabinde imanın öğretimi için başvuracağımız diğer metod dış gözlem metodudur. Zihni eğitmek için insan tabiatla karşı karşıya bırakılmalı, tabiattaki olayların bilgisi öğrencilere verilmelidir. İlk önce tabiat kanunlarını genel olarak sunmalı daha sonra inceliklerine inilmelidir. Kâinattaki olaylardan ibret alması sağlanmalıdır. İnsan zihnini tabiat olaylarıyla karşı karşıya bırakarak, akıl, düşünme, idrak yeteneklerinin harekete geçmesi sağlanmalıdır.

2.3. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programında Allah'a İman

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında olan "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi" 1982 yılında yürürlüğe giren Anayasa'nın 24. maddesi gereğince ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer almaktadır.

18 yıldır uygulanmakta olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarının güncelleştirilmesi ve öğretmenlerin yeni işleniş yöntemlerine yönelememeleri nedeniyle söz konusu programları statikleşmiş, öğretmen ve öğrenciler için ihtiyaç duyulan motivasyon azalmıştır. Bu sebeple programların çağdaş eğitim anlayışı içinde ele alınarak canlılık kazandırılması, gelişen ve değişen çağın şartlarına cevap verebilecek duruma getirilmesi önem kazanmıştır. Bununla birlikte 4306 sayılı kanunla ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları'nın yeniden bir sistem bütünlüğü içinde ele alınması ve geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından 05/10/2000 tarihinde yayınlanan genelgede yukarıda bahsedilen gerekçeler doğrultusunda Nisan 1992 tarih ve 2386 sayılı tebliğler dergisinde yayınlanan “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı” değiştirilmiş, program Ekim 2000 tarih ve 2517 sayılı tebliğler dergisinde yayınlanmıştır.

Çalışmamızın bu kısmında, mevcut Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Program'ının hazırlanmasında temel alınan ilkeler ve amaçları Allah'a imanın öğretimi bağlamında incelemeye çalışacağız. Daha sonra bu amaçlara dayalı olarak hazırlanmış ders kitaplarındaki Allah inancı öğretimini ele alacağız.

2.3.1. İlkeler ve Genel Amaçlar

Yeni öğretim programını Allah'a imanın öğretimi noktasında incelediğimizde programın geliştirilmesinde temel alınan ilkeler arasında;

“Dinin.... Allah insan ilişkisini düzenleyen bir olgu olduğu bilgisini kazandırılması”, “İnancın akılla bütünleştirilmesi”, “Dini konularda 'akılcı yöntemin' kullanılarak gerçeğin keşfedilmesi ve zihinde oluşabilecek sonuçlara karşı bireyin kendi sağlıklı yorumunu geliştirebilmesi”, “Tanrı ile iletişim kurmada yapay engellerin aşılması”, “Öğrencilerin inanç dünyalarına genişlik kazandırılması”.

Aynı şekilde genel amaçları incelediğimizde, program öğrencilerin, (amaçlar tebliğler dergisinde yer alan numaralandırmaya uygun olarak verilmiştir;

“2. İnanma ve yaşama özgürlüklerinin farkına varılması”,

“5. Dini kavramları doğru anlamaları”,

“13. İslam'ın, iman ibadet ve ahlâk esaslarını tanıyabilmelerini”.

Tespit edilen bu genel ilke ve amaçları Allah'a imanın öğretimi bağlamında değerlendirdiğimizde, yeni programın, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini dikkate alan, insanla Allah arasındaki ilişkiyi sevdirci ilgi bilgi dengesine dayandıran, akli melekelerin işletilerek gerçeğin keşfedilmesine çalışılan ve olabildiğince ayet, hadis ve okuma parçalarıyla desteklenen bir öğretimi amaçladığını görmekteyiz.

2.3.2. 4.ve 5. Sınıf Özel Amaçları

4. Sınıflar için tespit toplam 35 tane özel amaç vardır. Bu amaçların 3 tanesi Allah'a imanın öğretimi ile ilgilidir. Bunları sırası ile şu şekilde verebiliriz:

“15. Çalışan ve Allah'a güvenen insanın başaracağına inanır.”, “ 24. Kendisini ve yaratılmışları sevmenin Tanrıyı da sevmek olduğunu örneklerle anlatır.”, “25. Allah'ın çocukları çok sevdiğine inanır.”

5. Sınıflar için tespit toplam kırk tane özel amaç vardır. Bu amaçların dört tanesi Allah'a imanın öğretimi ile ilgilidir. Bunları sırası ile şu şekilde verebiliriz:

“Evrenin bir yaratıcısı olduğunun farkında olur.”, “Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şahadet getirerek anlamlarını söyler.”, “Allah'ın insana yakın olduğuna inanır.”, “Yüce tanrının duaları işittiğine ve kabul ettiğine inanır.”

İlköğretimin ikinci kademesinde 6.,7. ve 8. sınıfların özel amaçlarında Allah inancı ile ilgili bir amaç bulunmamaktadır.

Tespit edilen bu amaçlar doğrultusunda şunları söyleyebiliriz; 2000 tarihli mevcut program Allah öğretimi noktasında 1992 tarihli eski programa göre birçok yenilik taşımaktadır. Şöyle ki yeni program öğrenciyi merkeze alan öğretimi öğrenciye göre şekillendirmeye çalışan bir anlayışla hazırlanmış, öğrencilerin Allah ile ilgili hazır bulunuşluklarının geliştirilmesi, tecrübelerinin işlenmesi hedeflenmiştir. Bununla birlikte. Allah kavramı, sevgi ve güven kavramlarıyla beraber kullanılarak, Allah, seven, güvenilen, yardım eden, insanoğlunun sahip olduğu bütün güzellikleri veren bir varlık olarak benimsetilmek istenmektedir.

2.4. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitaplarında Allah İnancı

Mevcut İlköğretim Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi programını Allah inancının öğretimi bağlamında incelediğimizde İlköğretimin birinci kademesinde 4. sınıfta Allah sevgisini temel alan 5. sınıfta Allah'ın varlığının ve sıfatlarının kavranmasını esas alan bir yaklaşımla müfredatın şekillendirildiğini görmekteyiz.

İlköğretimin ikinci kademesinde ise çocukların bilişsel gelişimleri ve bilgi birikimleri noktasında geldikleri seviyeye paralel olarak Allah'ın varlığına ve sıfatlarına tekrar yer verilmediğini, burada çoğunlukla mükâfatlandırıcı cezalandırıcı merhamet edip affeden ve adil olan bir Allah tasavvuruna yer verildiğini nadir olarak ta Allah'ın yaratıcılığındaki muhteşemliğe, vurgu yapıldığını görmekteyiz.

Bu bağlamda biz de mevcut programa dayalı olarak hazırlanmış DKAB ders kitaplarındaki işlenişi şu şekilde ele alacağız:

- 1- Allah sevgisini temel alan öğretim
- 2- Allah'ın varlığının öğretimi
- 3- Allah'ın sıfatlarının öğretimi

4- Allah'ın merhameti ve cezalandırması

DKAB ders kitaplarını incelediğimizde gördük ki, Allah inancının öğretimi konusunda kitaplardaki ifadeler ufak değişikliklerle birlikte büyük ölçüde benzerlikler içermektedir. Yayınlanış bakımından komisyonun hazırladığı ders kitabındaki ifadelerin diğer kitaplarda da büyük ölçüde tekrarlandığını ve ona benzetilmeye çalışıldığını söyleyebiliriz. Bu nedenle biz incelmemizi yaparken komisyonun hazırladığı DKAB 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarını temel aldık. Bununla birlikte Ahmet Tekin ve arkadaşlarının hazırladığı DKAB 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarını da ikincil bir kaynak olarak değerlendirdik.

Şimdi bu kitaplardaki Allah öğretimine ait işlenişi yukarıda belirttiğimiz sırayla ele alacağız.

2.4.1. Allah Sevgisini Temel Alan Öğretim

DKAB ders kitaplarına baktığımızda; Allah'tan gelen ve ona giden bir sevgi anlayışıyla, sevip yaratan, yaşatan ve koruyan bir Allah tasavvurunun verilmeye çalışıldığını, Özellikle öğrencilerin ilk kez Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi gördükleri 4. sınıfta çocukların sevgi temelinde Allah ile ilişki kurmasına, O'nu sevip bağlanmasına imkân tanıyacak bir yaklaşımla içeriğin şekillendirildiğini görmekteyiz.

Biz bu yaklaşıma dayalı anlatımı Allah'ın çocukları çok sevmesi, Allah'ın nimetler vermesi, Allah'ın esirgemesi ve bağışlaması başlıkları altında ele almak istiyoruz.

2.4.1.1. Allah'ın Çocukları Çok Sevmesi

D.K.A.B ders kitaplarını incelediğimizde 4. sınıf ders kitaplarındaki “Allah çocukları çok sever” başlığı dikkatimizi çekmektedir. Bu başlık altında çocuğa, Allah'ın kendisini çok sevdiğinden ve koruduğundan bahsedilmekte, çocuğun sevilme ve bağlanma duygularına hitap edilmektedir.

Tekin ve arkadaşlarının hazırladığı DKAB 4. sınıf ders kitabında “Allah çocuklara ayrı bir önem verir. Onlar’ı masum, temiz varlıklar olarak görür. Çünkü çocuk henüz iyiyi, kötüyü tam olarak bilemez. Çocuklar kendilerini ve dünyayı yaratana yeni yeni tanımaya başlamışlardır. Yarattıklarının tümüne merhamet eden Allah çocuklara karşı daha merhametlidir” ifadeleriyle çocukları çok seven ve onları koruyan bir Allah tasavvuru verilmeye çalışılmaktadır (Tekin 4, 2003:79). Yine komisyonun hazırladığı DKAB 4. sınıf ders kitabında ise, anne-baba sevgisinin çocuk için önemi belirtildikten sonra bu sevginin Allah tarafından Anne babanın kalbine yerleştirildiği vurgulanmakta böylelikle Allah’ın çocukları ne kadar çok sevdiği ve önem verdiği kavratılmaya çalışılmaktadır (Komisyon 4, 2002:71).

2.4.1.2. Allah’ın Nimetler Vermesi

DKAB ders kitaplarında Allah’ın insanları sevdiğini kavratmaya yönelik olarak onun, yaratmasına nimetler vermesine de vurgu yapılmaktadır.

DKAB Kitaplarında, Allah’ın sevgisinin göstergesi olarak sunulan nimetlere yakından baktığımızda bu nimetlerin; insanın kendi üzerindeki nimetler ve insanın çevresi ile ilgili nimetler olarak iki şekilde değerlendirilebileceğini söyleyebiliriz. İnsanın kendi varlığı ile ilgili kitaplarda bahsedilen nimetleri; insanı yaratması ve yaşatması, akıl fikir ve düşünebilme yeteneği vermesi, sağlık vermesi, rızık vermesi, organlar vermesi olarak sıralayabiliriz. İnsanın çevresiyle ilgili olarak kitaplarda bahsedilen nimetleri de; çocukların yakın çevresinden başlayarak anne, baba, kardeşler, bitkiler, hayvanlar olarak kısacası görülen görülmeyen ihtiyaç duyduğumuz her şey olarak sıralamamız mümkündür.

4. sınıf DKAB ders kitaplarında, yaratmanın ve yaşatmanın sevgi işi olduğundan bu bağlamda, Allah’ın insanları yaratmasının onları sevdiği anlamına geldiğinden bununla birlikte Allah’ın insanlara bahsettiği en güzel nimetlerden birinin sevgi olduğundan, bizi yaratıp ve yaşatan Allah’ı sevmemiz gerektiğinden, insan kendi yaratışındaki güzellikleri farkına vardıkça Allah’a daha yaklaşır seveceğinden, Allah’ı sevmenin, onun yarattıklarını sevmekten geçtiğinden bahsedilmektedir.

Komisyonun hazırladığı DKAB 4 sınıf ders kitabında 5. Ünite "Yaratmak ve yaşatmak sevgi işidir" başlığı altındaki işlenişine baktığımızda şu ifadelerle karşılaşmaktayız; "Allah evreni, içindeki tüm varlıkları yaratan ve yaşatan. Onun yarattığı varlıkların hepsinde bir denge vardır. Bunlar Allah'ın yarattığı varlıkları sevdiğini göstermektedir" ifadeleriyle Allah'ın insanları sevdiğinin en önemli kanıtı olarak insanları yaratması gösterilmekte seven ve sevdiği için yaratan ve yaşatan Allah düşüncesi çocuklara kazandırılmaya çalışılmaktadır (Komisyon 4, 2002:78).

Tekin ve arkadaşlarının hazırladığı DKAB 4.sınıf ders kitabında "Allah yarattıklarını sever" başlığı altındaki işlenişine baktığımızda; "Allah, gereksinimimiz olan her türlü nimeti bize vermiştir. Bu nimetlerden biri de sevgidir. Sağlıklı bir biçimde yaşamamız, başarılı olmamız hep sevgiyle olanaklıdır. İnsanlar ancak sevgiyle barış içinde mutlu bir yaşam sürerler" ifadeleri ile karşılaşmaktayız. Bu şekilde sevginin ne kadar önemli olduğu açıklanarak, bu önemli duygunun Allah tarafından insana bahşedildiği vurgulanmaktadır (Tekin 4, 2003:73). Bu şekilde Allah'ın hayatımıza kattığı anlam ve güzellikler fark ettirilmeye çalışılmaktadır.

Yine, komisyonun hazırladığı DKAB 5.sınıf ders kitabında "Allah, her şeyi en güzel şekilde yaratmıştır. Yarattığı varlıklar içinde insana seçkin bir konum vermiştir. İnsanın yaşamını sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir şekilde sürdürmesi için yeryüzünde pek çok olanak var etmiştir. Allah doğruyu yanlış ayırt edelim, güzelliklere ulaşalım diye bize akıl ve irade vermiştir. İnsanları iyilik ve güzelliklere yönlendirmek için peygamberler ve kitaplar göndermiştir. Annemizi babamızı ve kardeşlerimizi o yaratmıştır. Bütün bunlar bizleri sevdiğini gösterir" ifadeleriyle Allah insanlara her şeyi veren bir varlık olarak tanıtılmaktadır (Komisyon 5, 2002:18).

2.4.1.3. Allah'ın Esirgemesi ve Bağışlaması

Allah'ın insanları sevdiğinin kavratılması hususunda bir başka hareket noktası Allahın insanları esirgemesi ve bağışlamasıdır.

4 sınıf DKAB kitaplarında “Besmeleyi bizi yaratan, bize sonsuz nimetler veren Tanrı 'ya olan sevgimizi göstermek ve onu anmak için söyleriz. Besmele çekerek yapacağımız işlerde Allah'tan yardım istemiş oluruz” gibi ifadelerle çocuklara Allah, insanlara her an yardım eden bir varlık olarak tanıtılmaya çalışılmaktadır (Komisyon 4, 2002:12).

Yine 4 sınıf DKAB ders kitaplarında, dilek ve dualarda kullanılan “Allah şifalar versin”, “Allah bağışlasın”, “Allah kazadan korusun”, “Allah yardımcın olsun” gibi ifadeler öğrencilere hatırlatılarak, bu kelimelerin anlamları üzerinde düşündürülmeye çalışılarak, Allah'ın sığınılacak, koruyan, yardım istenilecek bir varlık olduğu sonucuna ulaştırılmak istenmektedir (Komisyon 4, 2002:15).

5. sınıf DKAB ders kitaplarında “Dua ediyorum” ünitesinde “Yüce Allah beni iştir ve dualarımı kabul eder” başlığı altında önce Allah'ın gücünün sınırsız olduğu belirtilmekte sonra Allah'ın her şeyi işittiğine vurgu yapılmaktadır. Daha sonra Allah'ın kullarına yardım etmek, isteklerini yerine getirmek için onların dua etmelerini istediği ifade edilmektedir. Burada çocuklara kullarına her an yardıma hazır olan onların isteklerine cevap veren sığınılacak, yardım istenilecek bir Allah tasavvuru verilmeye çalışılmaktadır (Komisyon 5, 2002:23).

Buraya kadar tespitlerden anlaşılıyor ki, Allah çocukların sevgi, ümit ve bağlanma duyguları geliştirilerek öğretilmeye çalışılmaktadır. Bu şekilde çocuklara sevgiyle yaklaşmak ve Allah sevgisine dayalı bir öğretim metodu takip etmek iman öğretiminin etkinliği için çok önemlidir. Çünkü çocukta din ile ilgisi en çok olan duygu sevgidir. Çocuk Allah'a sevgi ve ümit ile bağlanmak istemektedir. Allah sevgisine dayalı bir iman öğretimi, Çocuktaki temel duygu olan bağlanma duygusuyla birleşerek, kuvvetlenecek ve sağlam bir imanın temellerini oluşturacaktır. Hökelekli'nin ifadesiyle: “Sevgiye dayalı iman, inanan kişide başka yolla mümkün olmayan bağlılığı devamlı ve zevkli bir hale getirecektir” (Hökelekli,1993:166). Bu itibarla Allah inancının çocuklara sevgi ve bağlanma duygularını geliştirerek öğretmek ve öğretime bu duygulardan hareket ederek başlamak doğru ve yerinde bir yaklaşımdır.

2.4.2. Allah'ın Varlığının Öğretimi

Allah'ın varlığının kavratılması noktasında DKAB kitaplarına baktığımızda Allah'ın varlığının öğretiminin 4 temele dayandığını söyleyebiliriz.

Bunları;

- 1- Kâinattaki Düzendan Allah'a Ulaşma
- 2- Allah'ın Yaratıcı Özelliği Vurgulanarak Öğretimi
- 3- İnsanın Yaratılışından Yola Çıkarak Allah'ın Öğretimi
- 4- Eserden Müessire ulaşma olarak sıralayabiliriz.

Şimdi bu temeller ekseninde DKAB kitaplarındaki içeriğe bir bakalım;

2.4.2.1. Kâinattaki Düzendan Allah'a Ulaşma

DKAB kitaplarında; kâinattaki bütün güzelliklere, muhteşem işleyişe çocukların dikkati çekilmek istenmekte, çocuk bu eşsiz düzenin bir düzenleyeni, bütün güzelliklerin bir yaratıcı olduğu sonucuna ulaştırılmak istenmektedir.

4 sınıf DKAB kitaplarını incelediğimizde, Allah'ın varlığına ulaşma konusuna doğrudan sadece III. ünitenin "Ben akıllı ve inanan bir varlığım" alt başlığı altında yer verildiğini görmekteyiz. Komisyonun hazırladığı DKAB 4.sınıf ders kitabında bu başlık altında işlenişine baktığımızda şu ifadelerle karşılaşmaktayız;

"İnsan üstün özelliklere sahiptir. Bu nedenle de değerli bir varlıktır. İnsanı üstün kılan başlıca özellik, akıl ve düşünebilme yeteneğidir. İnsan Allah 'in kendisine verdiği akılla, düşünür, araştırır, inceleme yapar, aklını kullanarak, etrafını gözlemleyerek evren ve

evrendeki varlıkların kendiliğinden var olamayacağı sonucuna ulaşır” bu ifadelerle Allah'ın varlığına ulaşma yöntemine “akılcı yöneme” işaret edilmektedir. Aklın Allah'ın varlığına ulaşmada önemli bir rolü olduğu vurgulanmaktadır. Çocuklar, kâinatı gözlemleyip düşünmeye, akıllarını kullanmaya teşvik edilmektedir (Komisyon 4, 2002:42).

Allah varlığının ve özelliklerinin doğrudan işlendiği 5. sınıf kitaplarına geldiğimizde ise şu bulgularla karşılaşmaktayız; 5. sınıf DKAB kitaplarının hepsi yerin ve göğün belli bir düzen içinde yaratıldığını söylemektedir. Böylelikle, çocukların Allah'ın var olması gerektiği sonucuna ulaştırmaya çalışmaktadır. Örneğin komisyonun hazırladığı DKAB 5. sınıf kitabında “Evrende bulunan tüm gök cisimleri uyumlu ve dengeli bir şekilde hareket etmektedir. Güneş her gün doğup batmaktadır. Milyonlarca yıldız dünyamızı aydınlatmakta ve ısıtmaktadır. Ay ve yıldızlar geceleyin gökyüzünü ışıltılı süslemektedir. Bütün bunların kendiliğinden olması mümkün değildir. Güneşi, ayı, dünyamızı, yaşamı ve yaşam için gerekli olan her şeyi Allah yaratmıştır. Onun her şeye gücü yeter” ifadeleriyle Allah'ın yarattıklarına ve kâinattaki işleyişe bakarak Allah'ın varlığının gereği kavratılmak istenmektedir (Komisyon 5, 2002:17).

Tekin ve arkadaşlarının hazırladığı DKAB 5 kitabında ise; “Evrende düzen ve uyumun olması, bu düzeni sağlayan yüce bir varlığın bulunmasını gerektirir. Çünkü düzenin olduğu yerde bunu sağlayan birinin bulunması zorunludur. Örneğin sınıfımızdaki sıralar düzenliyse bunu yapan bir görevli olduğunu düşünürüz. Giysilerimiz ütülenip düzenli bir biçimde dolaba konmuşsa bunun kendiliğinden olamayacağını biliriz” ifadeleriyle çocuklar dünyada değişmez bir düzen varsa bu düzeni koyan bir varlığın olması gerektiği sonucuna ulaştırılmak istenmektedir (Tekin 5, 2002:12).

Yine komisyonun hazırladığı DKAB 5. sınıf ders kitabında “Evrende bir düzen vardır” başlığı altında; “İnsan akıllı bir varlıktır, olaylar ve varlıklar üzerinde düşünür ve gözlemlerde bulunur yaşadığı çevrenin dünyanın ve evrendeki varlıkların bir uyum içerisinde olduğunu fark eder” İfadeleriyle çocuğun dikkati evrendeki uyum üzerine çekilmektedir (Komisyon 5, 2002:12).

Bu yaklaşımla Allah'ın varlığının vurgulanmasına nadiren de olsa ilköğretim ikinci kademe kitaplarında da rastlanmaktadır. Ancak burada dikkat çeken nokta konunun olabildiğince Kuran'dan verilen örneklerle desteklenmesidir.

Nitekim DKAB 7. sınıf ders kitabında, "Kuran Allah evren ilişkisi konusunda yol gösterir" başlığı altında; Allah'ın her şeyi mükemmel bir şekilde yarattığı, Onun yarattığı varlıkların kusursuz olduğu belirtildikten sonra konu "*O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahman'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak (ve düzensizlik) görüyor musun? Sonra tekrar tekrar bak; bakışların aradığın çatlak ve düzensizliği bulamayıp aciz ve bitkin halde sana dönecektir*" (Mülk,3-4) gibi ayetlerle desteklenmektedir (Komisyon 7, 2002:19).

2.4.2.2. Allah'ın Yaratıcı Özelliği Vurgulanarak Öğretimi

Canlı ve cansız varlıkların ve tabiat olaylarının yaratılmasına dikkat çekilmesi hususunda DKAB kitaplarında evreni, insanları, hayvanları, bitkileri, ayı, güneşi, suyu, havayı, toprağı; gece ve gündüzleri, mevsimleri, yağmurları, rüzgârları vs. gibi tabiat olaylarını değişmez bir düzen içerisinde yaratanın var olduğu vurgulanmaktadır.

Nitekim komisyonun hazırladığı DKAB 5. sınıf ders kitabındaki okuma parçasında; "Üzerinde dolaştığımız toprakta yetişen milyonlarca bitki vardır. Bunların hiçbiri tam olarak diğerine benzemiyor. Hepsinin ayrı ayrı rengi, tadı ve kokusu vardır. Aynı toprakta yan yana yetişen iki bitkiden biri tatlı diğeri de acıdır. Yüce Allah koskoca bir ağacı, küçücük bir tohum içine gizlemiştir. Bir cevizi, bir de ceviz ağacım düşünelim. Bir çiçek bahçesine girelim, her bir çiçek ayrı renk ve güzelliكتedir. Toprakta yetişen bu çiçeklere, bu derece güzel renk ve deseni kim verdi? İfadeleriyle hiç bir şeyin kendiliğinden olmadığından, Allah yarattığı için var olduğundan bahsedilmektedir (Komisyon 5, 2002:14).

Yine komisyonun hazırladığı ders kitabında "Ben çiçek eker ağaç fidanı dikebilir, onu sulayabilir ve yetişmesini gözlemleyebilirim. Bunları yapmakla çiçeğı ağacı ben mi yaratmış olurum? Yoksa yetişmesine aracı mı olurum? Evet benim gücüm dışında,

çiçeğin veya ağaç fidanının ihtiyacı olan güneşi, yağmuru düzenli olarak sağlayan bir güç vardır. Bu güç olmazsa söz konusu canlıların hayat bulması mümkün değildir” ifadeleriyle insanın gücünün yetmediği şeylere dikkat çekilerek, insanın yaratamayacağı ancak üretebileceği, yaşatmaya aracı olabileceği belirtilerek, insan haricinde görünen diğer varlıkların da her şeye güç yetiremeyeceği vurgulanarak, her şeye gücü yeten her şeyi yaratan bir varlığın, Allah'ın olduğu kavratılmaya çalışılmaktadır(Komisyon 5, 2002:13).

Ayrıca DKAB kitaplarında Allah'ın yarattığı ve düzen verdiği varlıklara kurandan örnekler verilmektedir. Nitekim komisyonun hazırladığı DKAB 7. sınıf ders kitabında, Allah Evren ilişkisi anlatılırken “*Göğü Allah kurmuştur. Onu yükseltmiş ve ona düzen ve ahenk vermiştir. O, göğün gecesini karanlık yaptı, ışığını da çıkardı. Ardından yeri düzenleyip döşedi. Ondan suyunu ve merasını çıkardı. Dağları sağlam bir şekilde yerleştirdi. Bunları sizin ve hayvanlarınız için bir yarar kaynağı yaptı*” (Nâziât, 27–33) ayeti ile konu desteklenmektedir (Komisyon 7, 2002:19).

2.4.2.3. İnsanın Yaratılışından Yola Çıkarak Allah'ın Öğretimi

DKAB ders kitaplarında nadiren de olsa insanın kendi varlığına ve sahip olduğu bedensel ve ruhsal özelliklere dikkat çekilerek, insan vücudunun şaşkınlık verecek derecede mükemmel yaratıldığının vurgulanması şeklindeki bir yaklaşıma rastlanmaktadır.

Bu bağlamda, DKAB kitaplarına baktığımızda çocukların kendi yaratılışlarını bilmeye yöneltildiğini, çocuğun gerek fiziki yapısı gerekse manevi yapısını oluşturan akli, ruhu ve kalbi arasındaki ilişkilere bakmasını sağlamaya çalışıldığını, bunlar arasında ince bir düzenin akla hayret veren bir uyumun bulunduğu, bu düzen ve uyumun bir rastlantı sonucu olmadığını yüce bir yaratıcının eseri olduğunun kavratılmak istendiğini görmekteyiz.

Komisyonun hazırladığı DKAB 5. sınıf ders kitabında “Kâinatta milyarlarca kişi ve hayvan vardır. Bu insanlar ve hayvanlar, görünüşte birbirlerine benzerler, ama

hepside ayrı ayrıdır. Bir insanın parmak izi diğer insaninkine benzemiyor. Bir yaprak üzerindeki damarları bir inceleyelim, kelebeğin kanadının nakısını, arının bal ve petek yapışını düşünelim. Bunları yapan, arıya bu işi öğreten kim?” ifadeleri ile insandaki ve diğer canlılardaki muhteşem yaratılışa dikkat çekilmektedir (Komisyon 5, 2002:14).

Yine komisyonun hazırladığı D.K.A.B 8. sınıf ders kitabının 4. ünitesinde kader konusu işlenirken; Allah’ın insanı el, yüz, ayak, göz, kulak gibi organlarıyla mükemmel bir şekilde yarattığı, insanın kendi vücuduna baktığında, bir ölçü ve düzeni kolayca görebileceği belirtilmektedir. İnsan kendi yaratılışını gözlemlediği takdirde her şeye gücü yeten ve kendisini en güzel şekilde yaratan yüce bir varlığın olması gerektiği sonucuna ulaşacağı vurgulanmaktadır (Komisyon 8, 2002:57).

2.4.2.4. Eserden Müessire Ulaşma

Allah’ın varlığının öğretiminde başka hareket noktası ise eser ve onu meydana getiren ilişkisinden hareketle Allah’ın varlığına ulaşılmasıdır.

D.K.A.B ders kitaplarında her şeyin bir sebebi, bir meydana getireni olduğu, hiç bir şeyin kendiliğinden var olmadığı gerçeğinden hareketle evrendeki düzenin, insan vücudundaki mükemmel bedensel ve ruhsal yapının, insan ve diğer canlıların dünyaya gelip yaşamaları ve neticesinde gelişmelerini en üst seviyeye çıkarmalarının, tabiat olaylarındaki değişim ve bunların yaratılışlarının tesadüf eseri olmadığı; bütün bunları var edecek sınırsız güç sahibi olan bir yaratıcının bulunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Komisyonun hazırladığı DKAB 4. Sınıf ders kitabında; insanın düşünen ve sorgulayan bir varlık olduğu, nasıl ve niçin yaratıldığını merak ettiği, doğadaki güzellikler ve evrendeki uyumlu işleyişin üzerinde düşündüğü, dünyanın oluşumunu anlamaya çalıştığı belirttikten sonra insanın evrendeki varlıkların kendiliğinden var olmayacağı sonucuna ulaşacağı. Çünkü hiçbir şeyin kendiliğinden olmasının mümkün olmadığı vurgulanmaktadır (Komisyon 4, 2002:42).

Aynı şekilde Tekin ve arkadaşlarının hazırladığı DKAB 5. sınıf ders kitabındaki; “Güzel bir tablo gördüğümüzde bunun bir ressam tarafından yapıldığını, düşünürüz. Okuduğumuz bir kitabı yazan birinin olduğunu biliriz. Bunun gibi evrende gördüğümüz ve göremediğimiz bütün varlıkları da yaratan biri olması gerekir. Bu varlık Allah 'tır. O en küçük varlıklardan uzaydaki gezegenlere kadar her şeyin yaratıcısıdır” gibi klasik bir mantık içeren ifadelerle sıkça rastlanmaktadır (Tekin 5, 2003:14).

Allah'ın varlığının ve diğer özelliklerinin doğrudan anlatımı ile ilgili tespitler değerlendirildiğinde görülüyor ki; Allah'ın varlığını kavratmada sadece teorik bilgiler verilerek klişeleşmiş bir yaklaşım sergilenmekte, anlatım monotonluktan kurtarılamamaktadır. Konular öğrencilerin akıllarına ve duygularına yaklaştırılarak onları aklen ikna etmede daha basit, somut hayatın içinden örneklerle içerik zenginleştirilmeye çalışılmamıştır. Çocuklara konuyu kavratmada yakından uzağa, somuttan soyuta, özelden genele prensibine pek riayet edilmemiştir. Özellikle çocuğa kendi yaratılışındaki mükemmelliği kavratmaya ve buradan hareketle Allah'ın varlığını ve yüceliğini belletmeye çok az yer verilmektedir. Hâlbuki bu konuda en yakın en somut ve en özel örnek insanın bizzat kendisidir. Bununla birlikte çocukların anlamalarını kolaylaştıracak okuma parçalarına ve hikâyelere yer verilmemektedir.

2.4.3. Allah'ın Sıfatlarının Öğretimi

Allahın sıfatlarını öğretilmesi noktasında DKAB kitaplarına baktığımızda Allah'ın birliği, yaratıcılığı ve her şeyden haberdar olması ile ilgili ifadelerin önemli bir yer kapladığını söyleyebiliriz.

2.4.3.1. Allah'ın Birliği

Allah'ın bir olmasının kavratılması hususunda DKAB kitaplarına baktığımızda “Allah'ın eşi benzeri yoktur” başlığı altında öncelikle ihlâs suresinin anlamının verildiğini, bunun anlamı üzerinde düşündürülmeye çalışıldığı, daha sonra evrendeki şaşmaz düzenin Allah'ın birliğine işaret eden en önemli kanıt olduğunun

vurgulandığını görmekteyiz.

Tekin ve arkadaşlarının hazırladığı DKAB ders kitabında “Evrende her şey mükemmel bir düzen ve uyum içindedir. Böylesine bir düzen ve uyum, yaratıcının tek olmasını gerektirir. Çünkü birden fazla yaratıcı olsa bunların her biri, yarattıklarına ayrı biçim verip farklı işlevler yükleyebilirdi. Buda karmaşa ve düzensizliğe yol açardı” ifadeleriyle Allah’ın birliği ispata çalışılmış ve daha sonra : “Eğer göklerde ve yerlerde Allah ’tan başka tanrılar olsaydı yer ve gök kesinlikle bozulup gitmişti” (Enbiya,21/23) ayeti kullanılarak Allah’ın birden fazla olduğu varsayımından hareket edilerek iki veya daha fazla Tanrının varlığını farz ettiğimiz takdirde göklerin ve yerin yaratılmasında ve yöneltmesinde bu tanrıların anlaşmazlığa ve uyuşmazlığa düşeceği bununda düzenin bozulmasına neden olacağı, oysa evrende bir istikrarın, düzenin var olduğu, o halde Allah’tan başka tanrı olmasının söz konusu olmadığı sonucuna çocuklar ulaştırılmak istenmektedir (Tekin, 2003:15).

Yine komisyonun hazırladığı DKAB ders kitabında; “ Her ülkenin bir devlet başkanı olduğu, illerde bir tek valinin görev yaptığı, okullarda bir müdür bulunduğu hatırlatılıp, bunların sayılarının birden fazla olması durumunda, karışıklıkların çıkacağı, çünkü birinin yapmak istediğini diğerinin beğenmeyeceği, buda ülke, il ve okul düzeninin bozulmasına neden olacağı ifade edilerek, tıpkı bunun gibi evrende Allah’tan başka tanrıların bulunması durumunda çevremizdeki düzenin bozulup her şeyin alt üst olacağı” örneğiyle çocukların zihnine Allah’ın birliği konusu yaklaştırılmaya çalışılmaktadır (Komisyon 5, 2002:15).

2.4.3.2. Allah’ın Yaratıcılığı

DKAB ders kitaplarında Allah’ın yaratıcılığı, öncelikle O’nun insanları sevdiğinin bir kanıtı olarak, kendi varlığının bir işareti olarak değerlendirilmektedir. Bununla ilgili örnekleri Allah sevgisini temel alan bağlanma duygusuna yönelik olarak Allah’ın öğretilmesi başlığı altında daha önce vermiştik. Allah’ın yaratıcılığı hususunda kitapların özellikle üzerinde durduğu husus insanın yaratamayacağı ancak üretebileceğidir. Nitekim komisyonun hazırladığı DKAB 5.sınıf ders kitabında

“Beni, Ailemi ve Her Şeyi Yaratan Allah'tır" başlığı altında; "Ben çiçek eker ağaç fidanı dikebilir, onu sulayabilir ve yetişmesini gözlemleyebilirim. Bunları yapmakla çiçeği ağacı ben mi yaratmış olurum? Yoksa yetişmesine aracı mı olurum? Evet, benim gücüm dışında, çiçeğin veya ağaç fidanının ihtiyacı olan güneşi, yağmuru düzenli olarak sağlayan bir güç vardır. Bu güç olmazsa söz konusu canlıların hayat bulması mümkün değildir” ifadeleriyle insanın gücünün yetmediği şeylere dikkat çekilerek, insanın yaratamayacağı ancak üretebileceği, yaşatmaya aracı olabileceği belirtilerek, insan haricinde görünen diğer varlıkların da her şeye güç yetiremeyeceği vurgulanarak, her şeye gücü yeten her şeyi yaratan bir varlığın, Allah'ın olduğu kavratılmaya çalışılmakta, Allah'ın yoktan var eden “yaratıcı”, insanların ise var olan şeylerden yeni şeyler üretebilen “üretici” varlıklar olduğu vurgulanmaktadır (Komisyon 5, 2002:13).

Bunlara ilave olarak özellikle çocukların soyut düşüncülerinin önemli ölçüde geliştiği 7 ve 8. sınıf D.K.A.B ders kitaplarında Allah'ın yaratıcılığı ile ilgili olarak; Allah'ın her şeyi belli bir ölçü içinde yaratmasına, her şeyi insanların yararı için yaratması ve yaşamaları için her türlü imkânı sağlamasına değinilmektedir.

Yine komisyonun hazırladığı D.K.A.B 8. sınıf ders kitabında; Evrende var olan her şeyin, Allah'ın yaratmasıyla oluştuğu, O'nun yaratmasında, mükemmel bir planlama, ölçü ve düzenlilik olduğu belirtilmekte daha sonra konu evrenin biyolojik ve fiziksel yasalarından verilen örneklerle desteklenmektedir. Burada ;

“Dünyanın uydusu olan Ay, Dünyaya yaklaşık 384 000 km uzaklıktadır. Ay Dünya'ya bu mesafeden daha yakın olsaydı, “gelgit” olayları daha etkili olurdu. Bu durumda canlılar zarar görebilirdi.”

“Dünyamızın güneşe uzaklığı, 150 milyon km'ye yakındır. Dünya güneşe çok daha yakın olsaydı, dünyadaki canlılar sıcaktan yok olabilirdi. Eğer dünya, güneşten daha uzak olsaydı, canlılar donma tehlikesiyle arşı karşıya olurlardı” gibi örneklerle çocukların içinde buldukları bilişsel evrenin ve bilgi birikimlerinin sağladığı avantajdan da faydalanarak Allah'ın kusursuz yaratıcılığı ortaya konmakta, Allah'ın

varlığına, yaratıcılığına ve kudretine olan inancın sağlamlaştırılmasına çalışılmaktadır (Komisyon 8, 2002:57).

2.4.3.3. Allah'ın Her Şeyden Haberdar Olması

DKAB ders kitaplarında Allah'ın her şeyi duyduğu gördüğü bildiği ifade edilmektedir.. Buna delil olarak ta yine evrendeki düzen gösterilmekte Allah'ın her şeyden haberdar olmasından dolayı evrende düzenin bulunduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca insanda da aynı özelliklerin bulunduğu ama insanda bu özelliklerin sınırlı olduğu ve bu özelliklerini kullanmak için organlara ihtiyacı olduğu komisyonun hazırladığı DKAB 5. sınıf ders kitabındaki “ *Allah her şeyi yaratan, eşi benzeri olmayan bir varlıktır. O , sonsuz ve sınırsız güç sahibidir. Her şeyi işitir, bilir ve görür. Biz insanlar ise okuyup öğrenerek bilgi sahibi oluruz. Edindiğimiz bilgiyi kullanarak araç gereç üretiriz. Aynı zamanda işitir ve görürüz. Ancak görme, işitme ve duyularımızın yeteneklerimizin bir sınırı vardır. Her şeyi görmemiz, duymamız ve bilmemiz olanaksızdır. Karanlık bir ortamda büyük cisimleri bile tam olarak göremez, belli bir düzeyin altında ve üstündeki sesleri işitemeyiz. Bazı soruları bilgi yetersizliği nedeniyle çözemeyiz. Çünkü göreme, bilme ve işitme alanımız sınırlıdır*” anlatımında olduğu gibi ayrıntılı olarak ifade edilmektedir (Komisyon 5, 2002:17).

Daha sonra Allah'ın bu özelliklerini vurgulayan bir iki ayet sunulmakta akabinde “*Bizler her zaman Allah'ın bu özelliklerinin bilincinde olmalıyız. Kimse için kötülük düşünmemeli insanlar bilmese ve görmese de Allah'ın bilip gördüğünü düşünerek her türlü kötü iş ve davranıştan kaçınmalıyız*” ifadeleri ile çocuklara Allah'ın her an bizimle beraber olduğu bizi kendi halimize bırakmadığı bundan dolayı davranışlarımıza dikkat etmemiz gerektiği kavratılmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte Allah'ın bizimle beraber olduğunu bilmenin bize güç, güven ve huzur vereceği de vurgulanmaktadır (Tekin ve diğ., 2003:17).

Allah'ın sıfatlarının öğretimi noktasında DKAB kitapları değerlendirildiğinde; anlatımın, Allah'ın birliği, her şeyi yaratması ve yaşatması ve her şeyden haberdar olması üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak konular burada da çocukların daha

iyi anlayabileceği bir dille sunulmamakta anlatım çocuklara Allah'ın sıfatlarını kavratmada yetersiz kalmaktadır. Örneğin; O'nun neden görülemediği veya nasıl her yerde olabildiği konularında meraklarını giderecek tarzda orijinal bir anlatıma bir temsile kitaplarda rastlamamaktayız.

2.4.4. Allah'ın Merhameti ve Cezalandırması

İlköğretim DKAB ders kitaplarında anlatımın bütününe yayılmış, mükâfatlandırıcı, esirgeyen, bağışlayan bir Allah tasavvurunun yer aldığı, Allah'ın cezalandırıcı yönünün ise çocukların bunu daha iyi anlayabilecekleri 7. sınıfta verilmeye çalışıldığını, bunu yaparken de Allah'ın engin merhametine ve affediciliğine dikkat çekilerek, Allah'ın merhametinin, bağışlamasının yine ön plana çıkarıldığını görmekteyiz. Bu bağlamda bu anlatımın doğru bir Allah tasavvurunun ve sağlam bir Allah inancının oluşumunda son derece etkili olacağı söylenebilir.

DKAB 7. sınıf ders kitaplarında “Ahiret inancı” konusu işlenirken, insanların Dünya hayatında yaptıklarının karşılığını göreceğini Allah'ın güzel işler yapanları cennetiyle ödüllendireceği kötü işler yapanları cezalandıracağı bunu yaparken de hiç kimseye en ufak haksızlığın yapılmayacağı bununla birlikte Allah'ın insanları çok sevdiği tövbe edenlerin tövbelerini kabul edeceği vurgulanmaktadır (Komisyon 7, 2002:82–85). Bu yaklaşımla çocuklar bir taraftan iyiliğe yönlendirilmekte diğer taraftan da kötülük yapmaktan sakındırılmak istenmektedir. Bununla birlikte hata yapıldığı takdirde hatadan dönüşün mümkün olduğu belirtilip, Allah'ın hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterip onları affettiği kavratılmak istenmektedir (Tekin ve diğ. 7, 2003:39).

Görülüyor ki; ilköğretimin ilk kademesinde Allah sevgisine dayalı başlayan öğretimin burada dengeli ve tutarlı bir Allah korkusuyla birleştirilmeye çalışılmaktadır. Allah'ın iyileri ödüllendireceği ve kötülerini cezalandıracağı bunu yaparken de Allah'ın son derece adil merhametli ve affedici olduğu bağlamında Allah'ın cezalandırıcı yönüne sadece ikinci kademe yer verilmektedir. Bu öğrencilerin bilişsel gelişimlerine uygun bir yaklaşımdır. Öğrenciler artık adaletinden dolayı kötülerini cezalandırıcı bir

Allah tasavvurunu kavrayacak seviyeye gelmişlerdir. Allah'ın merhametinin cezalandırmasından çok olduğunu öğrenen öğrenci Allah'ın cezalandırmasının boşuna olmadığını da kolaylıkla anlayabilecektir.

Burada şunu da ifade etmeliyiz ki Ekim 2000 tarihli mevcut DKAB müfredatını, Nisan 1992 tarihli eski DKAB müfredatıyla Allah'ın merhameti bağlamında kıyasladığımızda; eski müfredatta, Allahın merhametine doğrudan yer verilmediği görülmektedir. Yeni müfredatta ise bu eksiklik giderilmiş ve Allah'ın merhamet edici, affedici ve mükâfatlandırıcı yönleri ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Böylelikle önemli bir eksiklik giderilmiştir. Allah'ın merhametinin değişik yönleriyle öğrencilere anlatılması Allah'ın sadece cezalandıran bir varlık olarak düşünülmesi gibi çocuklukta oluşması muhtemel yanlış tasavvurların giderilmesine imkân sağlayacaktır.

Buraya kadar yapılan tespitleri ışığında şunlar söylenebilir:

Eski müfredatla mevcut müfredatı Allah inancı öğretimi noktasında karşılaştırıldığında; eski müfredatta Allah inancının öğretimine 4 ve 5. sınıftan sonra 6, 7 ve 8. sınıfta tekrar yer verildiği görülmektedir. Mevcut müfredatta ise programı tekdüzelikten kurtarmak gayesiyle Allah inancına doğrudan sadece 5. sınıfta yer verildiği görülmektedir. Bu yanlıştır çünkü öğrencilerin soyut düşüncülerinin oldukça geliştiği ilköğretimin ikinci kademesinde Allah'ın varlığı ve diğer özelliklerini daha iyi anlayacaklardır. Bu bağlamda mevcut programda, ikinci kademe bu konuya öğrencilerin bilişsel gelişimlerini dikkate alarak yeni örnek ve temsillerle tekrar yer verilmesi isabetli olacaktır.

Eski müfredat sadece Allah'ın varlığı ve sıfatlarını kavratmaya yönelikken mevcut müfredatta Allah öğretimi, 4. sınıfta seven, yaratan ve yaşatan bir Allah tasavvuruyla başlayıp 5. sınıfta, Allah'ın varlığını, birliğini ve diğer özelliklerini kavratma ile devam ettiği, ikinci kademe ise mükâfatlandırıcı ve cezalandıran bir Allah tasavvuru işlendiği göze çarpmaktadır. Bu bağlamda mevcut müfredatın Allah sevgisine dayalı Allah'ın merhameti ve mükâfatlandırmasıyla pekiştirilmiş daha kapsamlı bir Allah öğretimini hedeflediği söylenebilir. Bunların yanında Mevcut

müfredata dayalı DKAB ders kitaplarının Allah inancı anlatımı, örnek ve benzetmelerin ve de nitelikli okuma parçalarının kullanımı noktasında yeterli zenginlikte olduğu söylenemez.

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu araştırma anket - survey metoduyla gerçekleştirilecektir. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerindeki Allah inancını inceleyebilmek için en uygun metodun bu olduğunu düşünüyoruz. Bu bağlamda bu bölümde, anketin hazırlanması, araştırmanın evreni, araştırmanın örnekleme, anketin uygulanması, deneklerin nitelikleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.1. Anketin Hazırlanması

Anket formları çeşitli şekillerde hazırlanabilir, serbest veya açık uçlu sorular şeklinde hazırlanabileceği gibi, işaretlenmesi gereken ve önceden hazırlanmış seçenekleri bulunan kapalı uçlu sorular şeklinde de hazırlanabilir. “Evet” veya “Hayır” şeklinde cevaplandırmayı gerektiren anketler, deneğin ani ve içinden geldiği gibi davranmasını engellediği için eleştirilmiştir. Deneğe daha çok seçme imkânı veren, seçenekleri çok olan anketler, “evet-hayır” diye cevaplandırmayı gerektiren anketlerden daha olumlu görülmektedir. Bizde anketimizde, inanç durumlarını ölçebilmek için beş seçeneikli likert ölçeği’ni kullandık.

Dini yaşayışların anlaşılmasında ve açıklanmasında önemli katkıları olan ankete katılan kişiler sorulan sorular çerçevesinde bir iç gözleme davet edilmektedir. Bundan maksat; kişinin, kökleri geçmişte olan ve şu anda varlığını devam ettiren dini eğilimlerinin açığa çıkarılabilmesidir. Denekler, sorulan soruları iç yaşantılarından ziyade zihinsel ölçülerine göre cevaplasalar da, duygu, düşünce ve eğilimleri ancak bu metodla öğrenilebilir. Bunu sağlamak için, anketimiz hazırlanırken şu noktalara dikkat edilmiştir; dilin ilköğretim ikinci kademe öğrencileri tarafından rahatlıkla anlaşılır olmasına, gençlerin iç dünyasını dışarıya yansıtıcı bir ifade ve üslup kullanılmasına ve cevaplayanların samimi davranmalarını sağlamak maksadıyla güven telkin edici açıklamalara özellikle itina gösterilmiştir.

Teorik bilgiler ışığında daha önce yapılan çalışmalar göz önüne alınarak 45 sorudan oluşan bir taslak hazırlanmıştır. Bu taslak sorular, Doç. Dr. Recep Kaymakcan’ın görüş

ve eleştirileri doğrultusunda tekrar gözden geçirilerek anket formu oluşturulmuştur. Bu form Düzce Cumhuriyet ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerinden oluşan 15 kişilik bir denek gurubuna pilot uygulaması yapılmıştır.

Ön deneme sırasında öğrencilerle sorular hakkında görüşmeler yapılmış, fikirleri sorulmuş ve ön deneme sonucunda elde edilen bilgilerde değerlendirmeye alınmıştır. Anlaşılmayan bazı sorular anlaşılır hale getirilmiş, yığılma olan bazı sorular çıkarılmış ve bazı sorularda da düzeltme yapılarak nihayet araştırmamızın veri kaynağını oluşturacak anket soruları 52 adet olarak son şeklini almıştır.

Soruların içeriğine gelince ankette yer alan sorular kendi arasında, üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, deneğin kişisel ve ailevi özellikleri ile ilgili 12 adet soru sorulmuştur. İkinci bölümde ise, Allah inancı ve tasavvurunu ölçmek üzere 28 adet cümle düzenlemiştir. Üçüncü bölümde de, öğrencilerin DKAB dersi ve kitaplarındaki Allah İnancı öğretimi ile ilgili görüşleri ve Allah inancı öğretimi noktasında DKAB dersinden beklentileri ile ilgili 12 cümle düzenlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmamızın evreni 2005–2006 Eğitim Öğretim yılının birinci kanaat döneminde Düzce ilinde öğrenim gören İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin tümüdür.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini evreni temsil yeteneğine sahip Düzce ili merkezindeki 2 si özel 6 ilköğretim okulunda okuyan 567 ikinci kademe öğrencileri oluşturmaktadır.

Örnekleme yer alan okullar şunlardır: Özel Kültür İlköğretim Okulu, Özel Öncü İlköğretim Okulu, 23 Nisan İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, İsmet Paşa İlköğretim Okulu, Hikmet Akın İlköğretim Okulu.

Bu okullardan her sınıftan eşit sayılarda, öğrenci alınmak suretiyle, bu öğrencilerin

tamamına anket uygulanmıştır. Ayrıca bu okullardan her birinden imkânlar ölçüsünde öğrencilerle görüşmeler yapılmış, yapılanmamış görüşme tekniği ile elde edilen veriler, anket tekniğiyle elde edilen verilerle birleştirilerek değerlendirilmiştir.

3.4. Anketin Uygulanması

Yukarıda belirttiğimiz şekilde en son şeklini alan anket soruları 600 adet basılarak örnekleme teşkil eden okullarda bulunan öğrenciler uygulamaya başlamadan önce bu gidilerek uygulama yapılabilecek uygun ders saatleri belirlenmiştir. Anketin uygulanması o sınıfın ders öğretmeni ile birlikte, sınıflarda bulunarak tarafımızdan gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere anketler dağıtılmadan önce uygulamayla ilgili kısa bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamayla öğrencilerin soruları samimi ve doğru biçimde cevaplamalarına zemin hazırlanmıştır.

Yaptığımız bu araştırmaya 576 öğrenci katılmış soruların tamamını veya bir kısmını cevaplamayan ve eksik bırakanların anket formları değerlendirmeye alınmamıştır. Sonuçta 567 deneğin anketi araştırma amacına uygun görülerek değerlendirmeye alınmıştır.

3.5. Anketin Değerlendirilmesi

Değerlendirmeye alınan anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel işlemleri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar istatistiksel paket programı ile yapılmıştır. Bu programla öncelikle verilerin frekanslara yüzde dağılımlarına bakılmış daha sonra ki-kare yöntemi ile ulaşılan bulguların değişkenlerle anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığı kontrol edilmiştir.

3.6. Denekler ve Nitelikleri

Ankete katılan öğrencilerin şahsi ve ailevi özellikleri ile ilgili dağılımlar şu şekildedir:

Tablo 1: Öğrencilerin, yaşlarına göre dağılımı

Yaş	Frekans	%
12	217	38,3
13	152	26,8
14	170	30,0
15	24	4,2
16	4	0,7
Toplam	567	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %38,3’ü 12 yaşında olup araştırmamızın en kalabalık gurubunu teşkil etmektedir. Bu guruptaki öğrencilerden sonra en kalabalık gurup deneklerin %30’unu oluşturan 13 yaşındakilerdir. 14 yaşındakiler ise bütün denek gurubunun %26,8’ini oluşturmaktadır. Öğrencilerin geri kalanının %4,2’si 15 yaşında, %0,7’si 16 yaşındadır.

Tablo 2: Öğrencilerin, cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%
Kız	288	50,8
Erkek	279	49,2
Toplam	567	100,0

Tablo-2’ye göre, ankete katılan öğrencilerinin % 50,8’inin kız, %49,2’sinin de erkek olduğu görülmektedir. Tesadüfî olarak ortaya çıkan bu durum, araştırmamızın örnekleme bakımından yaklaşık bir dengeyi ifade etmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin, okudukları göre okullara dağılımı

Okul	Frekans	%
Kültür Koleji	49	8,6
Öncü Koleji	60	10,6
Hikmet Akın İlköğretim Okulu	104	18,3
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	119	21,0
23 Nisan İlköğretim Okulu	97	17,1
İsmet Paşa İlköğretim Okulu	138	24,3
Toplam	567	100,0

Tablo-3’de yer alan ikisi özel altı ilköğretim okulu, Düzce il merkezinde yer alan toplam 27 resmi ilköğretim ve 3 özel ilköğretim okulu içerisinde seçilmiştir. Okullardan ankete katılan öğrenci sayıları da, okulların ve bu okullardaki sınıfların mevcutları ile orantılı bir şekilde tespit edilmiştir

Tablo 4: Öğrencilerin, devam ettikleri sınıflara göre dağılımı

Sınıf	Frekans	%
6. sınıf	224	39,5
7. sınıf	160	28,2
8. sınıf	183	32,3
Toplam	567	100,0

Ankete katılan öğrencilerin; 224 kişi ile (%39,5) ilk sırayı 6. sınıflar almıştır. 183 kişi ile (%32,5) ikinci sırayı 8. sınıflar almıştır. 3. sırayı da 160 kişi ile (%28,2) 7. sınıflar almıştır. Görüldüğü gibi, ankete katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı, anketlerin

geriye dönüş ve geçerlilik oranı 6. sınıflarda biraz daha yüksek, 7. sınıflarda ise daha düşük olduğundan değişkenlik göstermiştir. Ancak bu değişkenlik araştırma sonuçlarını etkileyecek boyutta değildir.

Tablo 5: Öğrencilerin, okul dışından dini bilgiler öğrenip öğrenmemelerine göre dağılımı

Okul dışında bir yerden dini bilgiler öğrendiniz mi?	Frekans	%
Evet	556	98,1
Hayır	11	1,9
Toplam	567	100,0

Tablo 5’de görüldüğü gibi öğrencilerin %98,1’i okul dışından dini bilgiler öğrendiğini belirtirken, %1,9’u almadığını ifade etmektedir. Anketimize katılan öğrencilerin okul dışından dini bilgileri öğrenme oranı çok yüksektir. Bu oranın çok yüksek olması Düzce’de yaşayan ailelerin dini eğitime önem vermesine ve dini duyarlılığına işaret etmektedir.

Tablo 6: Öğrenciler, okul dışından dini bilgileri en etkili nereden öğreniyorlar?

Okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiniz?	Frekans	%
Cami	181	31,9
Kur'an Kursu	187	33,0
Özel Ders	33	5,8
Ailemden	155	27,3
Toplam	556	100,0

Tablo 6’da okul dışından dini bilgileri öğrendiğini belirten öğrencilerin % 33,0’ü dini

bilgileri en etkili kuran kursu'ndan öğrendiklerini ifade ederken, 31,9'u cami'den öğrendiklerini belirtmektedir. Dini bilgileri en etkili ailelerinden öğrendiklerini ifade edenlerin oranı ise %27,3'tür. Aldıkları özel derslerin en etkili olduğunu düşünenler ise % 5,8 ile düşük bir orandadır.

Çetin'in 6-12 yaş çocuklarında Allah kavramını araştırdığı çalışmasında öğrencilerin %71'inin cami veya kuran kursu eğitimi gördüğünü tespit etmiştir (Çetin,1991). Yukarıdaki bulgularda da okul dışında en etkili cami ve kuran kursu eğitimi görenler %64,9'luk çoğunluğu oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi okul dışında cami veya kuran kursu eğitimi görme oranının ilköğretimin iki kademesinde de yüksek düzeydedir.

Tablo 7: Öğrencilerin, annelerinin öğrenim durumuna göre dağılımı

Annenizin öğrenim durumu	Frekans	%
Üniversite	77	13,6
Lise	147	25,9
Ortaokul	91	16,0
İlkokul	230	40,6
Okuryazar	14	2,5
Okuma yazması yok	8	1,4
Toplam	567	100,0

Tablo-7 incelendiğinde, % 40,6'si gibi büyük çoğunluğu ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Annelerin % 25,9'u lise, % 16'sı, ortaokul % 13,6'sı üniversite mezunudur. Sadece okuryazar olan annelerin %2,5'lik orandadır. Okur-yazar olmayan annelerinin oranı ise % 1,4'tür. DİE'nin 2002 istatistiklerine göre Türkiye genelinde yetişkin okur-yazarlık oranı kadınlarda % 79,9'dur (DİE, 2003: 2). Buna göre annelerin okuma-yazma oranı, Türkiye ortalamasının üzerinde bir düzeydedir.

Tablo 8: Öğrencilerin, babalarının öğrenim durumuna göre dağılımı

Babanızın öğrenim durumu	Frekans	%
Üniversite	161	28,4
Lise	174	30,7
Ortaokul	95	16,8
İlkokul	131	23,1
Okuryazar	6	1,1
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrenci babalarının eğitim düzeyinin, yine ülkemizin genel manzarasına uygun olarak annelere göre yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. DİE'nin nüfus ve kalkınma göstergelerine göre, Türkiye genelinde ilköğretim ve ortaöğretimde okullaşmada erkeklerin oranı kadınlara göre daha yüksek düzeydedir. Ayrıca Türkiye genelinde 1998 istatistiklerine göre, ortalama eğitim görülen yıl sayısı erkeklerde 7.01, kadınlarda ise 4.96'dır (DİE, 2003: 3).

Üniversite mezunu olan babaların oranı da, annelere göre yüksek bir düzeydedir. Okuma-yazma bilmeyen baba yoktur. DİE'nin 2002 istatistiklerine göre, Türkiye genelinde yetişkin okur-yazarlık oranı erkeklerde % 95,3'tür (DİE, 2003: 2). Buna göre babaların okuma-yazma oranı da Türkiye genelinin üzerinde memnuniyet verici bir düzeydedir.

Tablo 9: Öğrencilerin, ailelerinin ekonomik durumuna göre dağılımı

Ailenizin ekonomik durumu	Frekans	%
Çok iyi	37	6,5
İyi	331	58,4
Orta	191	33,7
Kötü	7	1,2
Oldukça Kötü	1	0,2
Toplam	567	100,0

Tablo-9 incelendiğinde, öğrenci ailelerinin ekonomik durumlarının %58,4 (331kişi)'ünün iyi, %33,7'sinin orta, %6,5'inin çok iyi, %1,2'sinin kötü , %0,2'sinin oldukça kötü olduğu görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin %98,6'sının ailelerinin ekonomik durumu orta ve üzeridir.

Öğrencilerin Ailelerinin %64,9'unun ekonomik durumunun iyi ve çok iyi olması; öğrencilerin il merkezinde yerleşik memur tüccar ve esnaf çocukları olmaları ile açıklanabilir.

BÖLÜM 4: BULGULAR

Toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular, tablolaştırılarak aşağıda ele alınmıştır.

4.1 Öğrencilerin Anne ve Babalarının Allaha İnanma Durumları

Tablo 10: Öğrencilerin, annelerini Allah'a inanma konusunda nasıl gördüklerine göre dağılımı

Annenizi Allah'a inanma konusunda nasıl görüyorsunuz?	Frekans	%
Kesinlikle inanır	555	97,9
İnanır ancak bazı şüpheleri vardır	5	0,9
İnanma konusunda kararsız	0	0
Fikrim yok	0	0
İnanmaz	0	0
Toplam	567	100,0

Tablo-10'da görüldüğü üzere, öğrencilerin %97,9'u annelerinin Allah'a kesinlikle inandığını ifade ederken inanır ama bazı şüpheleri vardır diyenlerin oranı sadece 0,9'dur. Bu konuda fikri olmayanlar ise %1,2'dir. Ankete katılan öğrencilerin %98,8'i Annelerinin Allah'a inandıklarını fikrindedirler. Allah'a inanma konusunda kararsız olan ve inanmayan anne bulunmamaktadır.

Tablo 11: Öğrencilerin, babalarını Allah'a inanma konusunda nasıl gördüklerine göre dağılımı

Babanızı Allah'a inanma konusunda nasıl görüyorsunuz?	Frekans	%
Kesinlikle inanır	532	93,8
İnanır ancak bazı şüpheleri vardır	13	2,3
İnanma konusunda kararsız	3	0,5
İnanmaz	1	0,2
Fikrim yok	18	3,2
Toplam	567	100,0

Tablo-11 incelendiğinde, öğrencilerin %93,8'i babalarının Allah'a kesinlikle inandığını ifade ederken, inanır ama bazı şüpheleri vardır diyenlerin oranı % 2,3'tür. Annelerinin inanma konusunda kararsız olduğunu belirtenler ise %0,5'dir. Babasının Allah'a inanmadığını diyen sadece 1 öğrenci vardır. Bu konuda fikri olmayanların oranı %3,2'dir.

Tablo-10 ve 11 incelendiğinde, öğrencilerin anne ve babalarının Allah'a inanma durumları karşılaştırıldığında; Annelerinin kesinlikle inandığını ifade edenlerin oranı %97,9'dir. Babalarının kesinlikle inandığını ifade edenler ise % 93,8 olup, Allah'a inanan annelerin sayısı babalardan %4,1 daha fazladır. Bununla birlikte Anneler arasında Allah'a inanma konusunda kararsız olan ve Allah'a inanmayan bulunmazken, babalar arasında 3 kararsız ve 1 inanmayan bulunmaktadır. Ayrıca inanıp bazı şüpheleri olan anne sayısı 5 (%0,9) iken inanmakla birlikte bazı şüpheleri olan baba sayısı 13 (%2,3)'tür. Genelde sosyologlar tarafından yapılan araştırmalarında, kadınların daha dindar olduğuna ilişkin bulguların yer aldığı gözlemlenmektedir. Bunlardan Kağıtçıbaşı, kadının genel psikolojik görünümünü ve psikolojik boyutlarını incelediği araştırmasında, kadınların erkeklere nazaran daha dindar, geleneksel normlara uygun olduğunu tespit etmiştir (Kağıtçıbaşı,1988). Yukarıdaki bulgularda bu tespiti destekler niteliktedir.

Tablo 12: Öğrencilerin, Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden öğrendiklerine göre dağılımı

Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden öğrendiniz?	Frekans	%
Anne	382	67,4
Baba	90	15,9
Dede	31	5,5
Büyükanne	55	9,7
Diğer	9	1,6
Toplam	567	100,0

Tablo-12’de görüldüğü gibi, öğrenciler Allah ile ilgili ilk bilgileri %67,4’lük oran ile en çok annelerinden öğrenirken, ikinci olarak %15,9 oranla babalarından öğrenmektedir. Büyükanne %9,7’lik oranla üçüncü sıradadır. Dedelerinden öğrenenler oranı %5,5’dir. Geri kalan %1,6’sı 9 kişi diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bunlardan; 2 si okul’dan, 2 si Öğretmeninden, 1’i ablasından, 1’i yengesinden, 1’i dayısından, 1’i kuzeninden Allah’a ait ilk bilgileri öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Psikologlar çocuğun dindarlığının gelişmesinde yetişkinlerin önemli etkilerini tespit etmekte ve dini uyanışı, yetişkinlerin teşvik, destek ve etkilerine bağlamaktadır (Yavuz,1983:44). Yavuz’un yaptığı araştırmada çocuklar üzerinde en önemli etkiyi anne babanın davranışlarının yaptığını, müspet davranışların doğrudan çocuğa yansıdığını ve onun dini yaşantısına olumlu bir şekilde katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır (Yavuz,1983:155). Çocukta Allah imajının oluşmasında anne babaya göre daha etkindir. Anne baba çocuğun din eğitiminde çekirdek olan ve aynı özellik gösteren iki etkendir (Çetin,1991:295). Yukarıdaki bulgularda anne babanın Allah inancının öğretimi noktasında daha etkili olduğu ve özellikle annenin çocuğa dinini öğreten, Allah’ı tanıtan ilk öğretmen olduğu görülmektedir.

4.2. Allah Varlığı ile İlgili Bulgular

Tablo 13: Öğrencilerin, Allah'a inanmalarına göre dağılımları

Allah'a inanıyorum	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	561	98,9
Katılıyorum	6	1,1
Toplam	567	100,0

Tablo-13'te görüldüğü gibi öğrencilerin hepsi Allah'a inandıklarını belirtmektedir.

Tablo 14: Öğrencilerin, “Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	59	10,4
Katılıyorum	42	7,4
Kararsızım	43	7,6
Katılmıyorum	84	14,8
Kesinlikle katılmıyorum	339	59,8
Toplam	567	100,0

Tablo 14 incelendiğinde, “Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine öğrencilerin %74,6'sının katılmadığı görülmektedir. Öğrencilerin %17,8'i ise bu sorunun zor bir soru olduğu düşüncesindedir. Öğrencilerin geri kalan %7,6'sı kararsız kalmıştır. Görüldüğü gibi öğrencilerin hepsi Allah'ın varlığına inanırken bunların, %17,8'inin Allah var mıdır? yok mudur? sorusunu zor bir soru olarak görmesi, bu öğrencilerin inanmakla birlikte Allah'ın varlığına ulaşmada bazı tereddütler yaşamış olabileceği fikrini akla getirmektedir.

Tablo 15: Öğrencilerin, “İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	441	77,8
Katılıyorum	63	11,1
Kararsızım	45	7,9
Katılmıyorum	6	1,1
Kesinlikle katılmıyorum	12	2,1
Toplam	567	100,0

Tablo-15’de görüldüğü gibi, “İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez” fikrine öğrencilerin %88,9’u katılmaktadır. İnsanın Allah’ın varlığından şüphelenebileceğini düşünenlerin oranı ise %3,2’dir. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise %7,9’dur. Tabloya göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu Allah’ın varlığından şüphelenilemeyeceği görüşündedir. Bununla birlikte geri kalan öğrencilerin bu fikre katılmamaları ve kararsız kalmaları bazı öğrencilerin ifadeleriyle “Allah’ın varlığından şüphelenemez ama şüphe duyan insanlar var” fikrinden kaynaklanacağı gibi Allah’ın varlığına inanmakla birlikte bazı tereddütleri bulunmasından da kaynaklandığı düşünülebilir. Bu durumda DKAB derslerindeki Allah anlatımının yetersizliğinden, öğrencilerin konuları iyi kavrayamamasından kaynaklanabilir.

Tablo 16: Öğrencilerin, “İnsanın bizzat kendisi Allah'ın varlığının en önemli delillerindendir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

İnsanın bizzat kendisi Allah'ın varlığının en önemli delillerindendir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	437	77,1
Katılıyorum	77	13,6
Kararsızım	48	8,5
Katılmıyorum	3	0,5
Kesinlikle katılmıyorum	2	0,4
Toplam	567	100,0

Tablo 16'ya göre, öğrencilerin, %90,7'si İnsanın Allah'ın varlığına işaret eden en önemli delillerden biri olduğu görüşündedir. Bu konuda %8,5 kararsızken %0,9 bu görüş'e katılmamaktadır. İnsanın harikulade yaratılışı mevcut İlköğretim DKAB programında yer almakta ve buna dayalı olarak hazırlanmış DKAB ders kitaplarında değişik örneklerle anlatılmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun cevaplarının gördükleri bu öğretime uygun şekillendiği görülmektedir. Bu konuda kararsız kalan ve bu fikre katılmayan öğrencilerin ise konuya ilgisiz oldukları düşünülebilir.

Tablo 17: Öğrencilerin, “Allah'ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah'ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	320	56,4
Katılıyorum	91	16,0
Kararsızım	75	13,2
Katılmıyorum	28	4,9
Kesinlikle katılmıyorum	53	9,3
Toplam	567	100,0

Tablo 17’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %72,4’lük çoğunluğu akılla Allah’a ulaşılacağı düşünülmektedir. Akıllı kullanarak Allah’ın varlığına ulaşmanın mümkün olmadığını düşünen öğrencilerin oranı ise %14,2’dir. Öğrencilerin geri kalan %13,2’si kararsız kalmıştır.

Yine İlköğretim DKAB müfredatında akıllı kullanarak Allah’ın varlığına ulaşma konusu yer almakta, DKAB dersi kitaplarında inanma ile akıl arasındaki ilişki anlatılmaktadır. Öğrencilerin önemli bir kısmı bu bilgilere paralel tercihte bulunmuşlardır. Burada akıllı kullanarak Allah’ın varlığına ulaşmanın mümkün olmadığını düşünen öğrenciler ya da kararsız kalan öğrenciler konuyu kavramadıkları veya çok ilgisiz oldukları ihtimallerini akla getirmektedir.

Tablo 18: Öğrencilerin, “Evrende olan her şey Allah’ın varlığına işaret etmektedir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Evrende olan her şey Allah’ın varlığına işaret etmektedir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	457	80,6
Katılıyorum	80	14,1
Kararsızım	28	4,9
Katılmıyorum	2	0,4
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin %94,7’si evrende var olan her şeyin Allah’ın varlığına işaret ettiği düşüncesindedir. Bu konuda kararsız kalan öğrencilerin oranı %4,9’dur. Bu fikre katılmayanlar %0,4 gibi düşük oranda kalmıştır. İlköğretim DKAB dersi müfredatı ve buna dayalı hazırlanmış ders kitaplarında kâinatın işleyişinden değişik örnekler verilerek Allah’ın varlığı anlatılmaya çalışılmaktadır. Bu anlatıma ve öğretime paralel olarak öğrencilerin büyük bir bölümünün evrendeki her şeyin Allah’ın varlığına işaret ettiği inancında olduğu görülmektedir. Bu fikre katılmayan ve bu konuda kararsız kalan öğrencilerin öncelikle konuyu ilgisiz oldukları ikinci olarak ta konuyu kavrayamadıkları düşünülebilir.

4.3. Allah İnancının Duygulara Yansıması İle İlgili Bulgular

Tablo 19: Öğrencilerin, “Hayatta insanlar için en değerli şey Allah inancıdır” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	484	85,4
Katılıyorum	71	12,5
Kararsızım	9	1,6
Katılmıyorum	3	0,5
Toplam	567	100,0

Tablo–19 incelendiğinde, öğrencilerin %97,9’u Hayatta insanlar için en değerli şeyin Allah inancı olduğu düşüncesindedir. %1,6’sı ise bu konuda kararsızdır. Geri kalan %0,5’i bu fikre katılmamaktadır.

Öğrencilerin Allah’a inanma oranı %100 iken, hayatta en değerli şeyin Allah inancı olduğu fikrine katılanların oranı % 97,9’dur. Bununda %85,4’ü bu fikre kesinlikle katıldığını ifade etmektedir. Buna göre öğrencilerin küçük bir kısmı Allah’a inanmakla birlikte bu inancın sahip oldukları en değerli şey olduğunu düşünmemektedir.

Tablo 20: Öğrencilerin, “Allah inancı insanı kötülüklerden uzaklaştırır.” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah inancı insanı kötülüklerden uzaklaştırır.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	466	82,2
Katılıyorum	73	12,9
Kararsızım	19	3,4
Katılmıyorum	4	0,7
Toplam	5	0,9

Tablo-20’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %95,1’lik çoğunluğu Allah inancının insanı kötülüklerden uzaklaştıran bir etken olduğu düşüncesindedir. Geri kalan öğrencilerin %1,6’sı bu fikre katılmamakta, %3,4’ü ise kararsız kalmaktadır. Öğrencilerin bu fikre katılmamasında ve kararsız kalmasında bazı öğrencilerin ifadeleriyle, “Allah’a inandığımı belirten insanlar da kötülük yapıyor” değerlendirmesinin etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 21: Öğrencilerin, “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum.” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	504	88,9
Katılıyorum	45	7,9
Kararsızım	15	2,6
Kesinlikle katılmıyorum	3	0,5
Toplam	567	100,0

Tablo-21’de görüldüğü gibi, Allah inancına sahip olma öğrencilerin % 96,8’lik büyük çoğunluğunda güvende olduğu hissini doğurmuştur. Öğrencilerin %2,6’sı kararsız kalmış, %0,5’i ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir.

Tablo 22: Öğrencilerin, “İnanadığım için kendimi Allah'a yakın hissediyorum” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

İnanadığım için kendimi Allah'a yakın hissediyorum.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	470	82,9
Katılıyorum	76	13,4
Kararsızım	18	3,2
Kesinlikle katılmıyorum	3	0,5
Toplam	567	100,0

Tablo-22 incelendiğinde, inandığı için kendini Allah'a yakın hissedenlerin oranı % 95,9 olduğu görülmektedir. Bunların %82,9'u bu fikre kesinlikle katıldıklarını belirtirken, %13,4'ü sadece katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin 3,2'si kararsız kalmış, %0,5'i katılmadığını ifade etmiştir. Allah inancının güven vermesi bulgusunda olduğu gibi burada da Allah inancının öğrencilerin önemli bir kısmında Allah'a yakın olduğu hissini uyandırdığı görülmektedir. Mevcut DKAB programına dayalı olarak hazırlanmış ders kitaplarında Allah'tan gelen ve ona giden bir sevgi anlayışı hâkimdir.

Bu sonuçlar gösteriyor ki bu yaklaşım Allah inancının öğrencilerin duygularına olumlu yansımada etkili olmaktadır. Mehmedoğlu bu konuda şöyle demektedir; “Güven duygusu kişiliğin oluşmasında etkin bir değerdir. Temel güven duygusu ilk çocuklukta aile fertlerinin desteğine bağlı iken yaşın ilerlemesiyle birlikte daha aşkın objeler aramaya başlar. Objesi Allah olan dini güven, bireye hayatının her safhasında öz değerinin oluşması için katkıda bulunur. Kendisinden ve âlemden farklı ve kudretli olana sığınma, güven hissi kişinin öz güvenini ve öz saygısını artırmasına yardım eder” (Mehmedoğlu, 1998:111).

4.4. Allah'ın Sıfatları İle İlgili Bulgular

Tablo 23: Öğrencilerin, “Allah'ın bir olduğunun en önemli delili evrendeki düzendir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah'ın bir olduğunun en önemli delili evrendeki düzendir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	425	75,0
Katılıyorum	90	15,9
Kararsızım	39	6,9
Katılmıyorum	8	1,4
Kesinlikle katılmıyorum	5	0,9
Toplam	567	100,0

Tablo 23 incelendiğinde, öğrencilerin % 90,9'u evrende var olan düzeni Allah'ın

birliğinin en önemli delili olarak düşündüğü, evrendeki düzeni en önemli delil olarak görmeyen öğrencilerin ise % 2,3 gibi düşük bir oranda olduğu, öğrencilerin %6,9'unun bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir.

DKAB Dersi kitaplarında Allah'ın birliğinin anlatımında en çok kullanılan örnek evrendeki düzenli işleyiştir. Yukarıdaki bulgular öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu örneği kavramış ve benimsemiş olduğunu göstermektedir. Kararsız kalan ve bu fikre katılmayan öğrencilerin, konuya ilgisiz oldukları veya kavrayamadıkları düşünülebilir.

Tablo 24: Öğrencilerin, “Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	548	96,6
Katılıyorum	16	2,8
Kararsızım	2	0,4
Katılmıyorum	1	0,2
Kesinlikle katılmıyorum	0	0
Toplam	567	100,0

Tablo 24'e göre, öğrencilerin %99,4'ü Allah'ın görülemediği ama her şeyi görüp, duyup, bildiği görüşündedir. Bu konuda öğrencilerin %0,4'ü kararsızken %0,2'si bu fikre katılmamaktadır. Görüldüğü gibi öğrencilerin tamamına yakınının Allah tasavvuru soyut niteliktedir. Bu bulgu daha önce aynı konuda yapılan araştırma bulgularını desteklemektedir.

Bu araştırmalardan Atalay'ın 12–15 yaş gurubu ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada da bedensel ve zihinsel gelişimle birlikte öğrencilerin soyut bir Allah tasavvuruna sahip olduğu tespit edilmiştir (Atalay, 2002:156).

Tablo 25: Öğrencilerin, “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	506	89,2
Katılıyorum	40	7,1
Kararsızım	12	2,1
Katılmıyorum	1	0,2
Kesinlikle katılmıyorum	8	1,4
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin %96,3’ü Allah’ın her yerde olduğu düşüncesindedir. %2,1’si bu konuda kararsız kalmakta, %1,6’sı ise Allah’ın her yerde olduğu fikrine katılmamaktadır. Bu bulgular öğrencilerin tamamına yakınında soyut Allah tasavvurunun geliştiğini göstermektedir.

Tablo 26: Öğrencilerin, “Allah’ın her şeye gücü yeter” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah’ın her şeye gücü yeter.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	546	96,3
Katılıyorum	13	2,3
Kararsızım	5	0,9
Katılmıyorum	1	0,2
Kesinlikle katılmıyorum	2	0,4
Toplam	567	100,0

Tablo 26’ya göre, öğrencilerin %98,5’i Allah’ın her şeye gücü yettiği düşüncesindedir. Bu düşüncede olamayan öğrencilerin oranı ise %0,6’dır. Öğrencilerin 0,9’u bu konuda kararsız kalmıştır.

Tablo 27: Öğrencilerin, “Tabiat olaylarının hepsi Allah'ın isteğiyle olur” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Tabiat olaylarının hepsi Allah'ın isteğiyle olur	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	463	81,7
Katılıyorum	60	10,6
Kararsızım	37	6,5
Katılmıyorum	3	0,5
Kesinlikle katılmıyorum	4	0,7
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, öğrencilerin % 92,3 gibi önemli bir kısmının “tabiat olayları Allah’ın isteğiyle meydana gelir” inancında olduğu, bunların da %81,7’si bu fikre kesin katılırken, %10,6’sı sadece katıldığı görülmektedir. Bu fikre katılmayan öğrencilerin oranı ise sadece %1,2’dir. %6,5’i ise bu konuda kararsız kalmıştır. Buradaki fikre kesin katılma oranının Allah’ın sıfatları ile ilgili diğer bulgulardaki kesin katılım düzeyinden daha az olduğunu görmekteyiz. Allah’ın sıfatları ile ilgili bulgular incelendiğinde, ikinci kademe öğrencilerinin zihinsel gelişimle birlikte çocuklukta antropomorfik olarak gerçekleşen Allah düşüncesi yerini, her zaman her yerde olan, her şeyi görüp, işitip, bilen ama görülemeyen ve her şeye gücü yeten soyut bir Allah tasavvuruna bıraktığı görülmektedir.

4.5. Allah'ın İnsanlara Yaklaşımı İle İlgili Bulgular

Tablo 28: Öğrencilerin, “Allah her an bizimle beraberdir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah her an bizimle beraberdir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	526	92,8
Katılıyorum	37	6,5
Kararsızım	4	0,7
Toplam	567	100,0

Tablo 28 incelendiğinde, öğrencilerin %99,3'ü Allah'ın her an bizimle olduğu düşüncesinde olduğu,%0,7'sinin ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir.

Tablo 29: Öğrencilerin, “Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	395	69,7
Katılıyorum	118	20,8
Kararsızım	50	8,8
Katılmıyorum	3	0,5
Kesinlikle katılmıyorum	1	0,2
Toplam	567	100,0

Tablo 29'a göre, öğrencilerin %90,5'i Allah'ın yaptığımız her şeyle ilgilendiği düşüncesindedir. Öğrencilerin %8,8'i bu konuda kararsız kalırken, %0,7'si Allah'ın yaptığımız her şey ile ilgilenmediği düşünmektedir.

Tablo 30: Öğrencilerin, “Allah dualarımızı işitir ve bizlere yardım eder” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah dualarımızı işitir ve bizlere yardım eder.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	519	91,5
Katılıyorum	39	6,9
Kararsızım	7	1,2
Katılmıyorum	1	0,2
Kesinlikle katılmıyorum	1	0,2
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin %98,4’ü Allah’ın dualarımızı işittiği ve bizlere yardım ettiği düşüncesindedir. Bu fikre katılmayan öğrencilerin oranı %0,4’tür. Bu konuda kararsız kalan öğrenciler ise %1,2’lik orana sahiptir.

Tablo 31: Öğrencilerin, “Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	512	90,3
Katılıyorum	40	7,1
Kararsızım	11	1,9
Katılmıyorum	2	0,4
Kesinlikle katılmıyorum	2	0,4
Toplam	567	100,0

Tablo 31de görüldüğü gibi, öğrencilerin %97,4’ü Allah’ın bizi dünyada çeşitli olaylarla sınavdan geçirdiği düşüncesidir.

Tablo 32: Öğrencilerin, “Allah’ın yaptığı her şey doğrudur” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah’ın yaptığı her şey doğrudur.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	529	93,3
Katılıyorum	29	5,1
Kararsızım	6	1,1
Katılmıyorum	2	,4
Kesinlikle katılmıyorum	1	,2
Toplam	567	100,0

Tablo 32’ye göre öğrencilerin %98,4’lük büyük çoğunluğu Allah’ın yaptığı her şeyin doğru olduğu görüşündedir.

Tablo 33: Öğrencilerin, “Allah bize verdiği nimetlerle sevgisini göstermektedir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah bize verdiği nimetlerle sevgisini göstermektedir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	417	73,5
Katılıyorum	106	18,7
Kararsızım	39	6,9
Katılmıyorum	3	0,5
Kesinlikle katılmıyorum	2	0,4
Toplam	567	100,0

Tablo 33 incelendiğinde, ankete katılan öğrencilerin %92,2’sinin Allah’ın bize verdiği nimetlerle sevgisini gösterdiğini düşündüğü, bu konuda kararsız kalanların öğrencilerin %6,9’unun oluşturduğu, katılmayanların ise %0,9’luk bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 34: Öğrencilerin, “Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	503	88,7
Katılıyorum	47	8,3
Kararsızım	16	2,8
Katılmıyorum	1	0,2
Toplam	567	100,0

Tablo 34’de görüldüğü gibi, öğrencilerin % 97’si Allah’ın hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterdiği ve onları affettiği inancında olup bunların %88,7’si bu fikre kesinlikle katılırken %8,3’ü sadece katıldığını ifade etmektedir. Bu konuda kararsız kalan öğrencilerin oranı % 2,8 iken bu fikre katılmayanların oranı ise sadece %0,2’dir.

Çetin’in araştırmasına göre 6–12 yaş çocuklarının %64,6’sı kabahat işlendiğinde Allah’ın affedeceğini düşünürken geri kalan %35,4’ü Affetmeyeceğini düşünmektedir (Çetin,1991:211). Yukarıdaki bulgularda ise 12–16 yaşındaki öğrencileri %97’lik bir oranla Allah’ın hatasından dönenleri affedeceğine inanmaktadır. 12-16 yaş gurubundaki öğrencilerin Allah’ın affediciliğine daha çok inanmasında 6., 7. ve 8.sınıfta gördükleri DKAB dersinin etkili olduğu düşünülebilir.

Öğrenciler büyük çoğunluğu, Allah’ın insanlara yaklaşımı ile ilgili olumlu düşüncelere sahiptir. Öğrenciler Allah’ı; yaptığımız her şey ile ilgilenen, hep bizimle beraber olan, bize yardım eden, verdiği nimetlerle sevgisini gösteren ve pişman olanları affeden bir varlık olarak tasavvur etmektedir. Öğrencilerin bu anlayışa sahip olmalarında mevcut DKAB programının seven, esirgeyen, ödüllendiren, affeden bir Allah tasavvuru ile şekillendirilmiş olmasının rol oynadığı düşünülebilir.

4.6. Allah'ın Merhameti ve Cezalandırması ile ilgili Bulgular

Tablo 35: Öğrencilerin, “Yaptığımız iyiliklerin karşılığını Allah mutlaka verecektir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Yaptığımız iyiliklerin karşılığını Allah mutlaka verecektir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	515	90,8
Katılıyorum	47	8,3
Kararsızım	4	0,7
Kesinlikle katılmıyorum	1	0,2
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin %99,1'i Allah'ın yapılan iyiliklerin karşılığını mutlaka vereceği inancındadır. Bu konuda kararsız kalan öğrenciler %0,7 iken bu fikre katılmayanların oranı ise sadece % 0,2'dir.

Tablo 36: Öğrencilerin, “Allah'ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah'ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	358	63,1
Katılıyorum	58	10,2
Kararsızım	86	15,2
Katılmıyorum	27	4,8
Kesinlikle katılmıyorum	38	6,7
Toplam	567	100,0

Tablo 36'da görüldüğü gibi, öğrencilerin %73,3'ü Allah'ın merhametinin cezalandırıcı yönünden daha fazla olduğu inancındadır. Bunların, %63'ü bu fikre kesinlikle katılırken, %10,2'si sadece katıldığını belirtmektedir. Öğrencilerin % 11,5'i bu fikre katılmamaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı ise %15,2'dir.

Öğrencilerin çoğu Allah'ın merhamet edici yönünün cezalandırıcı yönünden daha fazla olduğu inancındadır. Bunda mevcut müfredatın Allah'ın merhametine ve affediciliğine azabından, cezalandırmasından daha çok yer verilmesinin etkili olduğu söylenebilir. Bu şekilde Allah öğretiminin sevgi üzerine kurulması ve Allah'ın azabından çok rahmetinden, esirgeyici ve bağışlayıcılığından bahsedilmesi çocuklukta yetişkinlerin çocukları disipline etmek adına istemeden oluşturdukları sadece ceza veren, cehennem ateşinde yakan bir Allah tasavvurunun giderilmesinde etkili olacaktır.

Tablo 37: Öğrencilerin, “Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandırır” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandırır.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	106	18,7
Katılıyorum	60	10,6
Kararsızım	110	19,4
Katılmıyorum	148	26,1
Kesinlikle katılmıyorum	143	25,2
Toplam	567	100,0

Tablo-37 incelendiğinde, öğrencilerin %51,3'ü Allah'ın kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracağı fikrine katılmadığı, sadece ahirette cezalandıracaktır inancında olanların oranının ise %29,3olduğu, Öğrencilerin %19,4'ünde bu konuda kararsız kaldığı anlaşılmaktadır. Görülüyor ki öğrencilerin çoğu Allah'ın dünyada iken cezalandıracağı inancına sahiptir.

Tablo 38: Öğrencilerin, “Allah'ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah'ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	306	54,0
Katılıyorum	104	18,3
Kararsızım	94	16,6
Katılmıyorum	30	5,3
Kesinlikle katılmıyorum	33	5,8
Toplam	567	100,0

Tablo 38'e göre, öğrencilerin % 72'si Allah'ın kötülere cezalandırmasının adaletinin gereği olduğunu düşünürken, %11,1 bu fikre katılmamaktadır. Öğrencilerin %16,6'sı ise bu konuda kararsız kalmıştır.

Görüldüğü gibi öğrencilerin %11,1'i Allah'ın cezalandırmasının adaletinden kaynaklandığı görüşünde değillerdir. Bu konuda kararsız kalan %16,6'lık öğrenci de dikkate alınırsa öğrencilerin %27,7'sinin Allah'ın adaletli olmasıyla cezalandırması arasında ilişki kuramadığı düşünülebilir.

Tablo 39: Öğrencilerin, “Allah iyi kulları için cenneti hazırlamıştır” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah iyi kulları için cenneti hazırlamıştır.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	491	86,6
Katılıyorum	53	9,3
Kararsızım	18	3,2
Katılmıyorum	3	0,5
Kesinlikle katılmıyorum	2	0,4
Toplam	567	100,0

Tablo 39 incelendiğinde, öğrencilerin %95,9'u Allah'ın iyi kulları için cenneti hazırladığı görüşünde olduğu, %0,9'unun bu inançta olmadığı ve %3,2'sinin bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun iyiliklerin karşılığının cennette göreceği inancındadır. Bu inançta olmayan ve kararsız kalan öğrencilerin de cennet ve ahiret hayatı konusunda tereddütleri bulunduğu düşünülebilir.

Tablo 40: Öğrencilerin, “Allah iyilik yapanları dünyada da ödüllendirecektir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah iyilik yapanları dünyada da ödüllendirecektir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	423	74,6
Katılıyorum	77	13,6
Kararsızım	41	7,2
Katılmıyorum	14	2,5
Kesinlikle katılmıyorum	12	2,1
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin %88,2'si Allah'ın iyi kullarını dünyada da ödüllendireceği fikrine katılmaktadır. Allah'ın dünyada da ödüllendireceği fikrine katılmayanların oranı %4,6'dır. Bu hususta kararsız kalan öğrencilerin oranı ise %7,2'dir.

Görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu Allah'ın iyi kullarını daha dünyada iken ödüllendireceği inancındadır. Bu bulgu ile daha önce elde ettiğimiz öğrencilerin çoğunluğunun Allah'ın sadece ahirette cezalandırmayacağı fikrinde olmaları bulgusu birbirini destekler niteliktedir. İki bulgudan çıkan sonuç öğrencilerin önemli bir kısmının Allah'ın insanları mükâfatlandırmaya ve cezalandırmaya dünyada iken başladığı inanmalarıdır.

4.7. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah Öğretimi İle İlgili Düşünceleri

Tablo 41: Öğrencilerin, “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	377	66,5
Katılıyorum	124	21,9
Kararsızım	47	8,3
Katılmıyorum	12	2,1
Kesinlikle katılmıyorum	7	1,2
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin %88,4’ü DKAB Dersinde en merak ettikleri konunun Allah ve onun özellikleri olduğunu belirtmişlerdir. %3,3’ü ise Allah ve özelliklerini en merak ettikleri konu olarak görmemişlerdir. Öğrencilerin %8,3’ü ise bu konuda kararsız kalmıştır.

Görüldüğü gibi öğrencilerin önemli bir kısmı DKAB Dersinde en merak ettikleri konunun Allah ve özelliklerini belirtmektedirler. Bu bulguların benzer araştırmalarda da ortaya çıktığını görüyoruz. Şöyle ki, Ev’in İzmir’de ilköğretim ikinci kademe öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma bulgularına göre; müfredat konuları arasında Allah inancı, Ahiret inancıyla birlikte öğrencilerin en ilgisini çeken konu durumundadır (Ev, 1993:41). Yine Yılmaz’ın ilköğretim ikinci kademe öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma bulgularına göre öğrencilerin % 85,9’u, genel olarak Allah konusu üzerindeki tartışmaların ilgilerini çektiğini belirtmektedir (Yılmaz, 2004). Bu bağlamda Allah inancı konusunun ilköğretim öğrencilerinin en çok ilgilerini çeken konu olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 42: Öğrencilerin, “DKAB dersi Allah'ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersi Allah'ın sevilmesinde etkili rol oynar.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	355	62,6
Katılıyorum	128	22,6
Kararsızım	54	9,5
Katılmıyorum	15	2,6
Kesinlikle katılmıyorum	15	2,6
Toplam	567	100,0

Tablo 42’de görüldüğü gibi Allah’ı sevilmesinde DKAB Dersini etkili görenlerin oranı %85,2 gibi yüksek bir düzeydedir. DKAB Dersini bu konuda etkili görmeyen öğrencilerin oranı %5,2 gibi düşük bir oranda kalmıştır. Bu öğrencilerden bazıları da “DKAB Dersi görmeden önce de Allah’ı seviyordum zaten” ifadeleriyle bu fikre niçin katılmadıklarını açıklamaya çalışmışlardır. Bu konuda kararsız kalan öğrencilerin oranı ise %9,5’tir.

Tablo 43: Öğrencilerin, “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	243	42,9
Katılıyorum	150	26,5
Kararsızım	104	18,3
Katılmıyorum	48	8,5
Kesinlikle katılmıyorum	22	3,9
Toplam	567	100,0

Tablo 43'e göre, Allah ile ilgili sorulara yeterli cevapların verildiğini düşünen öğrenciler % 69,4'tür. Ancak bu fikre kesin katılma oranının %42 seviyesinde olması ve öğrencilerin bu fikre yüksek düzeyde katılmadıklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin %12,4'ü bu düşünceye katılmamakta ve %18'ide kararsız kalmaktadır. Görüldüğü gibi öğrencilerin Allah ile ilgili sorulara verilen cevapları tatmin edici bulma oranı çok yüksek değildir. Bu bulgu yine Yılmaz'ın araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır. Yılmaz'ın araştırmasına göre; DKAB derslerindeki Allah hakkındaki bilgileri öğrencilerin %66,1'i yeterli bulmaktadır. Bunların da % 39,1 yeterli, %27'si ise kısmen yeterli bulmaktadır. Öğrencilerin % 33,9 ise, DKAB dersindeki Allah hakkındaki bilgileri yeterli bulmamaktadır (Yılmaz,2004). İki araştırmada öğrencilerin DKAB Dersinde Allah ile ilgili verilen bilgileri ve sorulara verilen cevapları yeterli bulma oranları birbirine çok yakındır.

Tablo 44: Öğrencilerin, “ DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	280	49,4
Katılıyorum	154	27,2
Kararsızım	75	13,2
Katılmıyorum	35	6,2
Kesinlikle katılmıyorum	23	4,1
Toplam	567	100,0

Tablo 44'e göre öğrencilerin %76,6'sı DKAB Dersi kitaplarında Allah inancına dair bilgilerin doyurucu olduğuna inanmaktadır. %10,3 ise bu bilgilerin yeterli olmadığını düşünmektedir. Geri kalan %13,2'si ise bu konuda kararsız kalmıştır. Görüldüğü gibi öğrencilerin DKAB dersi kitaplarındaki Allah ile ilgili bilgileri yeterli bulma oranı çok yüksek değildir.

Tablo 45: Öğrencilerin, “Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	268	47,3
Katılıyorum	142	25,0
Kararsızım	85	15,0
Katılmıyorum	39	6,9
Kesinlikle katılmıyorum	33	5,8
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örneklerin sunulduğu fikrine öğrencilerin %72,3’ü katılmaktadır. Bu görüşte olmayan öğrencilerin oranı ise %12,7’dir. Öğrencilerin geri kalan % 15’i ise bu konuda kararsız kalmışlardır. Buna göre, öğrencilerin önemli bir kısmı Allah inancı işlenirken verilen örnekleri ilk kez duymaktadır. Bu fikre katılmayan öğrencilerin ise, bu örnekleri daha önce duydukları, örnekleri ilginç bulmadıkları veya bu konuya ilgisiz oldukları düşünülebilir.

Tablo 46: Öğrencilerin, “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	336	59,3
Katılıyorum	134	23,6
Kararsızım	70	12,3
Katılmıyorum	17	3,0
Kesinlikle katılmıyorum	10	1,8
Toplam	567	100,0

Tablo 46 incelendiğinde, DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkileyici bulan öğrencilerin oranı %92,9 gibi yüksek bir düzeydedir. Bu konuda öğretmenleri etkileyici bulmayan öğrenciler ise %4,8 ile düşük bir oranda kalmıştır. Öğrencilerin %12,3'ü ise bu konuda bir karara varamamıştır.

DKAB dersi öğretmenin Allah'ı anlatışının etkileyici olduğu bulgusu daha önce yapılan benzer bir araştırma bulgusu ile paralellik arz etmektedir. Yılmaz'ın Sakarya ilinde 694 ilköğretim öğrencisi üzerinde 2004 yılında yaptığı araştırmaya göre, öğrencilerin % 85,2'si DKAB öğretmenlerinin dersleri yeterli ve doyurucu anlattığını belirtmişlerdir. DKAB öğretmenlerinin dersleri bazen yeterli ve doyurucu anlattığını belirten öğrencilerin oranı % 11,2, hiç yeterli ve doyurucu anlatmadığını belirten öğrencilerin oranı ise % 3,6'dır (Yılmaz,2004). Görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu DKAB dersi öğretmenlerini gerek Allah inancı konusunda gerek diğer konularda yeterli ve etkileyici bulmaktadırlar. Buraya kadar elde edilen bulgulardan anlaşılıyor ki öğrenciler DKAB dersindeki Allah öğretimi ile ilgili düşünceleri olumludur. Öğrencilerin çoğu DKAB dersi öğretmenlerini etkili, verilen cevapları yeterli, DKAB kitaplarındaki bilgileri doyurucu bulmaktadır.

4.8. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah İnancı Öğretiminden Beklentileri

Tablo 47: Öğrencilerin, “DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	333	58,7
Katılıyorum	83	14,6
Kararsızım	67	11,8
Katılmıyorum	38	6,7
Kesinlikle katılmıyorum	46	8,1
Toplam	567	100,0

Tablo 47 incelendiğinde öğrencilerin, 73,3'ünün DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde Teknolojik araçların daha çok kullanılmasını istemektedir. %14,8'i ise daha çok kullanılmasını istememektedir. Geri kalan %11,8'i ise bu konuda kararsız kalmaktadır. DKAB dersinde teknolojik araçların kullanılma oranı çok düşüktür. Konu ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda bu yönde bulgular mevcuttur. Selçuk'un araştırmasında, derslerde görüntü veren araçlarla film seyrettiren DKAB öğretmenlerinin oranı % 2.63'tür (Selçuk,1991:129). Öğrenciler diğer konularda olduğu gibi Allah öğretiminde de teknolojik araçlardan yeterli şekilde faydalanamamakta ve doğal olarak teknolojik araçların daha çok kullanılmasını istemektedir.

Tablo 48: Öğrencilerin, “DKAB dersinde Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersinde Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	337	59,4
Katılıyorum	129	22,8
Kararsızım	53	9,3
Katılmıyorum	19	3,4
Kesinlikle katılmıyorum	29	5,1
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tabloya göre öğrencilerin %82,2'lik çoğunluğu Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır benzetme ve ifadelerle sunulmasını istemektedir. Daha anlaşılır ifade ve benzetmelere ihtiyaç duymayan öğrencilerin oranı ise %8,5'tir. Geri kalan %9,3'ü ise bu konuda kararsız kalmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin DKAB dersinde Allah'ın anlatımını yeterince anlaşılır bulmadıkları bunun için daha anlaşılır ifadeler ve benzetmelere ihtiyaç hissettikleri düşünülebilir.

Tablo 49: Öğrencilerin, “DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken güncel örneklerin kullanılmasını isterim” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken güncel örneklerin kullanılmasını isterim.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	337	59,4
Katılıyorum	144	25,4
Kararsızım	57	10,1
Katılmıyorum	12	2,1
Kesinlikle katılmıyorum	17	3,0
Toplam	567	100,0

Tablo 49’da görüldüğü gibi, Allah’ın özellikleri anlatılırken güncel örneklerin kullanılmasını isteyen öğrencilerin oranı %84,8’dir. Öğrencilerin %5,1 ise güncel örneklere ihtiyaç duymamaktadır. Geri kalan %10’lik öğrenci ise bu konuda bir karara varamamıştır. Görüldüğü gibi öğrencilerin çoğu Allah’ın öğretiminde güncel örneklerin kullanılmasını arzu etmektedirler.

Tablo 50: Öğrencilerin, “DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isterim” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isterim.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	416	73,4
Katılıyorum	107	18,9
Kararsızım	28	4,9
Katılmıyorum	12	2,1
Kesinlikle katılmıyorum	4	0,7
Toplam	567	100,0

Tablo 50’ye göre öğrencilerin %96,3’lük büyük çoğunluğu DKAB Dersin Allah

inancına dair hikâyelere daha fazla yer verilmesini istemektedir. Daha fazla hikâyeye gerek duymayanların oranı ise %2,8'dir. Öğrencilerin %4,9'u bu konuda kararsız kalmıştır. Görüldüğü gibi DKAB dersinde öğrenciler Allah inancıyla ilgili hikâyeleri yeterli bulmamaktadır. Bu alanda yapılan başka bir araştırma sonuçlarında da yine bu yönde bulgular mevcuttur. Yılmaz'ın araştırmasında, ankete katılan öğrencilerin %32,3'ü yani yaklaşık üçte biri, DKAB dersindeki dinî hikâyeleri yeterli bulmakta, kalan üçte ikilik bir kısmı ise ya kısmen yeterli bulmakta ya da yeterli bulmamaktadır. Yine aynı çalışmada öğrencilerin %89,3'ü dini hikâyelere ilgi duyduklarını belirtmişlerdir (Yılmaz, 2004). Bununla birlikte Ev'in yaptığı çalışmaya göre öğrencilerin %76,47'si DKAB ders kitaplarında yeterince hikaye kullanılmadığını ifade etmektedir (Ev, 1993:65). Bu bulgulardan hareketle, öğrencilerin hikâyelere oldukça ilgi duydukları bu yüzden de DKAB dersinde hikâyelere daha fazla yer verilmesini istedikleri söylenebilir. Allah inancıyla ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini arzu etmeleri bu bağlamda değerlendirilebilir.

Tablo 51: Öğrencilerin, “DKAB dersinde kuran-ı kerimdeki Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isterim” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

DKAB dersinde kuran-ı kerimdeki Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isterim.	Frekans	%
Kesinlikle katılıyorum	379	66,8
Katılıyorum	127	22,4
Kararsızım	43	7,6
Katılmıyorum	11	1,9
Kesinlikle katılmıyorum	7	1,2
Toplam	567	100,0

Yukarıdaki tablo incelendiğinde öğrencilerin %89,2'lik çoğunluğunun DKAB dersinde Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini istediği, istemeyen öğrencilerin sadece %3,1 oranında olduğu, öğrencilerin %7,6'sının ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir.

Tablo 52: Öğrencilerin, “Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim” fikri ile ilgili cevaplarının dağılımı

Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim.	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	367	64,7
Katılıyorum	109	19,2
Kararsızım	62	10,9
Katılmıyorum	18	3,2
Kesinlikle Katılmıyorum	11	1,9
Toplam	567	100,0

Tablo-52’de görüldüğü gibi öğrencilerin %83,9’u Allah inancına ait bilgileri her sene değişik örneklerle tekrar etmek istemektedir. Buna gerek duymayan öğrencilerin oranı ise %5,1’dir. Geri kalan öğrenciler ise bir karara varamamıştır. Yukarıdaki bulgulara bakıldığında öğrencilerin DKAB programındaki mevcut Allah inancına ayrılan zamanı yeterli bulmadığı ve değişik örneklerle her sene Allah inancı konusunun tekrar işlenmesini istedikleri söylenebilir.

Öğrencilerin DKAB dersinden Allah öğretimi bağlamında beklentileri incelendiğinde; öğrencilerin beklenti düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en yüksek orana (%92,3’e) ulaşan beklentileri Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesidir. Daha sonra %89,2’lik oranla Allah’ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesi isteği gelmektedir. Yine öğrencilerin %84,8’i Allah anlatımında güncel örneklerin kullanılmasını istemektedir. Allah inancının her sene tekrar edilmesi isteğine ise öğrencilerin %83,9’u katılmıştır. Allah inancının anlatımında daha anlaşılır ifade ve benzetmelerin kullanılması beklentisi içinde olan öğrencilerin oranı %82,2’dir. Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılması isteği ise %73,3’lük oranla en düşük beklenti düzeyine sahiptir.

BÖLÜM 5: BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde bulguların değişkenleri dağılımı incelenecek aralarında anlamlı ilişki ve farklılaşmalar tablolar şeklinde sunulacak ve bölüm sonlarında değerlendirmeler yapılacaktır.

5.1. Öğrencilerin Anne Babalarının Allah'a İnanma Durumları

Anne babaların Allah'a inanma durumları incelendiğinde Anne ve babaların Allah'a inanma oranlarının oldukça yüksek olduğu annelerin inanma düzeyinin babalardan biraz daha yüksek olduğu görülmektedir (Bkz.tablo-10,11). Aşağıdaki tablolarda öğrencilerin, anne ve babalarının öğrenim durumu ile Allah'a inanma durumları karşılaştırılıp, aralarında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığına bakılmıştır.

Tablo 53: Annelerin öğrenim durumlarına göre Allah'a inanma durumları

Anninizin öğrenim durumu		Annenizi Allah'a inanma konusunda nasıl görüyorsunuz?			
		Kesinlikle İnanır	İnanır ancak bazı şüpheleri vardır	Fikrim yok	Toplam
Üniversite	Frekans	76		1	77
	%	98,7		1,3	100,0
Lise	Frekans	144	1	2	147
	%	98,0	0,7	1,4	100,0
Ortaokul	Frekans	91			91
	%	100,0			100,0
İlkokul	Frekans	222	4	4	230
	%	96,5	1,7	1,7	100,0
Okur-yazar	Frekans	14			14
	%	100,0			100,0
Okuma yazması yok	Frekans	8			8
	%	100,0			100,0
Toplam	Frekans	555	5	7	567
	%	97,9	0,9	1,2	100,0

Chi-Square 0,844 > 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrenci annelerinin öğrenme durumları ile öğrencilere göre annelerin Allah'a inanma durumları karşılaştırılmıştır. Bu iki durum arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Öğrencilere göre inanmakla birlikte bazı şüpheleri olan 5 anneden 4'ünün ilkököl mezunu olduğunu görmekteyiz.

Tablo 54: Babaların öğrenim durumlarına göre Allah'a inanma oranları

Babanızın öğrenim durumu		Babanızı Allah'a inanma konusunda nasıl görüyorsunuz?				
		Kesinlikle İnanır	İnanır ancak bazı şüpheleri vardır	İnanmaz	Fikrim yok	Toplam
Üniversite	Frekans	150	8	2		1
	%	93,2	5,0	1,2		0,6
Lise	Frekans	162	4		1	7
	%	93,1	2,3		0,6	4,0
Ortaokul	Frekans	89	1	1		4
	%	93,7	1,1	1,1		4,2
İlkokul	Frekans	125				6
	%	95,4				4,6
Okur-yazar	Frekans	6				
	%	100,0				
Toplam	Frekans	532	13	3	1	18
	%	93,8	2,3	,5	0,2	3,2
Chi-Square 0,227 > 0.05						

Yukarıdaki tabloda öğrenci babalarının öğrenme durumları ile öğrencilere göre babalarının Allah'a inanma durumları karşılaştırılmıştır. Bu iki durum arasındaki ilişki, ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Öğrencilere göre Allah'a inanmakla birlikte bazı şüpheleri olan 13 babanın; 8'inin Üniversite, 4'ünün Lise, 1'inin de ortaokul mezunu olduğu, Allah'a inanmadığı belirtilen 3 babadan da 2'sin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Bu bulgular Toplamacıoğlu'nun dini yaşantının şiddet ve kesafeti üzerine yaptığı araştırmasında elde edilen öğrenim düzeyi ile dini inancın ters orantılı olduğu bulgusunu desteklemektedir (Toplamacıoğlu,1962). Ayrıca bu bulgular Köktaş'ın "eğitim düzeyi ile dindarlık arasında ters ilişki vardır" sonucunu da

desteklemektedir (Köktaş,1993). Öğrenci Babalarının eğitim düzeyi arttıkça inanma oranı azalmakta, şüphe duyma oranı da artmaktadır.

5.2. Öğrencilerin Allah ile İlgili İlk Bilgileri Kimden Öğrendikleri

Öğrenciler Allah ile ilk bilgileri önce annelerinden sonra babalarından öğrenmişlerdir. Aşağıda bu durum anne babaların eğitim durumları ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 55: Annelerin öğrenim durumlarına göre öğrencilerin Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden öğrendikleri

Annelerin öğrenim durumu		Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden öğrendiniz.					Toplam
		Anne	Baba	Dede	Büyükanne	Diğer	
Üniversite	Frekans	46	8	3	19	1	77
	%	59,7	10,4	3,9	24,7	1,3	100,0
Lise	Frekans	82	31	14	16	4	147
	%	55,8	21,1	9,5	10,9	2,7	100,0
Ortaokul	Frekans	68	12	3	8		91
	%	74,7	13,2	3,3	8,8		100,0
İlkokul	Frekans	172	35	9	10	4	230
	%	74,8	15,2	3,9	4,3	1,7	100,0
Okur-yazar	Frekans	9	1	2	2		14
	%	64,3	7,1	14,3	14,3		100,0
Okuma yazması yok	Frekans	5	3				8
	%	62,5	37,5				100,0
Toplam	Frekans	382	90	31	55	9	567
	%	67,4	15,9	5,5	9,7	1,6	100,0

Chi-Square 0,000 > 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrenci annelerinin öğrenme durumları ile öğrencilerin Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden aldıkları durumları karşılaştırılmıştır. Bu iki durum arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Tablo da görüldüğü gibi Annelerin

Allah ile ilgili ilk bilgileri verme oranları eğitim durumları düştükçe artmaktadır. Öğrenciler Allah ile ilgili ilk bilgileri %67,4'lük oranla annelerinden öğrenmişlerdir. Allah ile ilgili ilk bilgileri öğretme oranı ile annelerin öğrenim durumu arasında ters orantı vardır. Şöyle ki Allah ile ilgili ilk bilgilerin öğrenildiği annelerin %74,8'i ilkokul mezunu, %74,7'si ortaokul mezunu, %59'u üniversite mezunu, %55,8'i lise mezunudur. İlkokul ve ortaokul mezunu annelerin Allah ile ilgili ilk bilgileri öğretme oranı lise mezunu ve üniversite mezunu annelerin oranından daha yüksektir.

Tablo 56: Babaların öğrenim durumlarına göre öğrencilerin Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden öğrendikleri

Babanızın öğrenim durumu		Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden öğrendiniz?					
		Anne	Baba	Büyükanne	Dede	Diğer	Toplam
Üniversite	Frekans	98	29	10	22	2	161
	%	60,9	18,0	6,2	13,7	1,2	100,0
Lise	Frekans	112	36	7	16	3	174
	%	64,4	20,7	4,0	9,2	1,7	100,0
Ortaokul	Frekans	70	11	6	6	2	95
	%	73,7	11,6	6,3	6,3	2,1	100,0
İlkokul	Frekans	99	14	6	10	2	131
	%	75,6	10,7	4,6	7,6	1,5	100,0
Okur-yazar	Frekans	3		2	1		6
	%	50,0		33,3	16,7		100,0
Toplam	Frekans	382	90	31	55	9	567
	%	67,4	15,9	5,5	9,7	1,6	100,0
Chi-Square 0,63 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrenci babalarının öğrenme durumları ile öğrencilerin Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden aldıkları durumları karşılaştırılmıştır. Bu iki durum arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde babaların Allah ile ilgili ilk bilgileri verme oranları eğitim durumları yükseldikçe artmaktadır. Öğrenciler Allah ile ilgili ilk bilgileri %15,9'lük oranla babalarından öğrenmişlerdir. Allah ile ilgili ilk bilgileri öğrenme oranı ile Babaların öğrenim durumu arasında doğru orantı vardır. Şöyle ki Allah ile ilgili ilk bilgilerin öğrenildiği babaların %20,7'si lise

mezunu, %18,7'si üniversite mezunu,%11,6'sı ortaokul mezunu, %10,7'si ise ilkokul mezunudur. Üniversite ve lise mezunu babaların Allah ile ilgili ilk bilgileri öğretme oranı Ortaokul ve ilkokul mezunu babaların oranından daha yüksektir. Allah ile ilgili ilk bilgilerin öğrenildiği annelerin çoğunun öğrenim düzeyi düşükken, babaların çoğunun öğrenim düzeyi yüksektir.

5.3. Öğrencilerin Allah'ın Varlığı ile İlgili Düşünceleri

Allah'ın varlığı ile ilgili veriler değişkenlerle karşılaştırılıp, aralarında anlamlı ilişki bulunan veya verileri farklılık arz eden değişkenler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 57: Öğrencilerin ailelerin ekonomik durumlarına göre Allah'a inanma oranları

Ailenizin ekonomik durumu		Allah'a inanıyorum.		
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Toplam
Çok iyi	Frekans	34	3	37
	%	91,9	8,1	100,0
İyi	Frekans	329	2	331
	%	99,4	0,6	100,0
Orta	Frekans	190	1	191
	%	99,5	0,5	100,0
Kötü	Frekans	7		7
	%	100,0		100,0
Oldukça kötü	Frekans	1		1
	%	100,0		100,0
Toplam	Frekans	561	6	567
	%	98,9	1,1	100,0
Chi-Square 0,001 > 0.05				

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna göre Allah'a inanma durumları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ile bu fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Allah'a inanma oranları ekonomik seviyelere dengeli şekilde dağılmaktadır.

Tablo 58: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları

Doğum yılı		Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur .					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12 yaş	Frekans	22	19	16	30	130	217
	%	10,1	8,8	7,4	13,8	59,9	100,0
13 yaş	Frekans	11	8	16	27	90	152
	%	7,2	5,3	10,5	17,8	59,2	100,0
14 yaş	Frekans	13	12	10	25	110	170
	%	7,6	7,1	5,9	14,7	64,7	100,0
15 yaş	Frekans	11	2	1	2	8	24
	%	45,8	8,3	4,2	8,3	33,3	100,0
16 yaş	Frekans	2	1			1	4
	%	50,0	25,0			25,0	100,0
Toplam	Frekans	59	42	43	84	339	567
	%	10,4	7,4	7,6	14,8	59,8	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki durum arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre, az sayıda ki 15–16 yaş gurubu öğrencileri değerlendirme dışında tutulduğunda, 14 yaşındaki öğrencilerin bu sorunun zor olduğu fikrine 12–13 yaş gurubu öğrencilerden daha yüksek oranla katılmadığı görülmektedir. Bu bağlamda yaş seviyesinin Allahın varlığı ile ilgili fikirleri etkilediği söylenebilir.

Tablo 59: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları

Okul tipi		Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	3	4	6	6	90	109
	%	2,8	3,7	5,5	5,5	82,6	100,0
Devlet	Frekans	56	38	37	78	249	458
	%	12,2	8,3	8,1	17,0	54,4	100,0
Toplam	Frekans	59	42	43	84	339	567
	%	10,4	7,4	7,6	14,8	59,8	100,0
Chi-square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları okul niteliği ile “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki durum arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre; özel okulda okuyan öğrencilerin %88,1’i Allah’ın var olup olmadığı sorusunu zor bir soru olarak görmezken devlet okullarında okuyan öğrencilerde bu oran %71,4’tür

Tablo 60: Öğrencilerin okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiklerine göre Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiniz?		Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Cami	Frekans	27	21	13	33	87	181
	%	14,9	11,6	7,2	18,2	48,1	100,0
Kuran kursu	Frekans	19	15	10	26	117	187
	%	10,2	8,0	5,3	13,9	62,6	100,0
Özel ders	Frekans	2	1	4	4	22	33
	%	6,1	3,0	12,1	12,1	66,7	100,0
Ailemden	Frekans	10	5	15	18	107	155
	%	6,5	3,2	9,7	11,6	69,0	100,0
Toplam	Frekans	58	42	42	81	333	556
	%	10,4	7,6	7,6	14,6	59,9	100,0
Chi-Square 0,006 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin Okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendikleri ile “Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki durum arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre, Allah'ın var olup olmadığı sorusunu zor bir soru kabul etmede en yüksek oran cami eğitimi alanlara daha sonra kuran kursundan eğitim alanlara aittir.

Tablo 61: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları

Sınıf		Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
6.sınıf	Frekans	21	18	17	34	134	224
	%	9,4	8,0	7,6	15,2	59,8	100,0
7.sınıf	Frekans	14	9	16	25	96	160
	%	8,8	5,6	10,0	15,6	60,0	100,0
8.sınıf	Frekans	24	15	10	25	109	183
	%	13,1	8,2	5,5	13,7	59,6	100,0
Toplam	Frekans	59	42	43	84	339	567
	%	10,4	7,4	7,6	14,8	59,8	100,0
Chi-Square 0,706 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları sınıf ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile bu fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte Allahın var olup olmadığı sorusunu zor bir soru olarak kabul etme oranı 8. sınıflarda daha yüksek düzeydedir.

Tablo 62: Annelerin öğrenim durumlarına göre öğrencilerin “Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları

Annelerin öğrenim durumu		Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Üniversite	Frekans	6	4	1	5	61	77
	%	7,8	5,2	1,3	6,5	79,2	100,0
Lise	Frekans	13	7	8	19	100	147
	%	8,8	4,8	5,4	12,9	68,0	100,0
Ortaokul	Frekans	9	5	12	17	48	91
	%	9,9	5,5	13,2	18,7	52,7	100,0
İlkokul	Frekans	27	24	17	39	123	230
	%	11,7	10,4	7,4	17,0	53,5	100,0
Okur-yazar	Frekans	4	1	3	2	4	14
	%	28,6	7,1	21,4	14,3	28,6	100,0
Okuma yazması yok	Frekans		1	2	2	3	8
	%		12,5	25,0	25,0	37,5	100,0
Toplam	Frekans	59	42	43	84	339	567
	%	10,4	7,4	7,6	14,8	59,8	100,0
Chi-Square 0,01 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin annelerinin öğrenim durumları ile “Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Annelerin öğrenim seviyeleri yükseldikçe Allah'ın var olup olmadığı sorusunun zor olduğu fikri azalmaktadır.

Tablo 63: Babaların öğrenim durumlarına göre öğrencilerin Allah ile ilgili ilk bilgileri kimden öğrendikleri

Babanızın öğrenim durumu		Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Üniversite	Frekans	14	6	9	18	114	161
	%	8,7	3,7	5,6	11,2	70,8	100,0
Lise	Frekans	14	14	10	23	113	174
	%	8,0	8,0	5,7	13,2	64,9	100,0
Ortaokul	Frekans	13	7	12	16	47	95
	%	13,7	7,4	12,6	16,8	49,5	100,0
İlkokul	Frekans	17	14	11	25	64	131
	%	13,0	10,7	8,4	19,1	48,9	100,0
Okur-yazar	Frekans	1	1	1	2	1	6
	%	16,7	16,7	16,7	33,3	16,7	100,0
Okuma yazması yok	Frekans	59	42	43	84	339	567
	%	10,4	7,4	7,6	14,8	59,8	100,0
Toplam	Frekans	14	6	9	18	114	161
	%	8,7	3,7	5,6	11,2	70,8	100,0
Chi-Square 0,19 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda babaların öğrenim durumları ile “Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Babaların öğrenim seviyeleri yükseldikçe Allah'ın var olup olmadığı sorusunun zor olduğu fikri azalmaktadır.

Tablo 64: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez” fikrine katılımları

Cinsiyet		İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	235	28	16	2	7	288
	%	81,6	9,7	5,6	0,7	2,4	100,0
Erkek	Frekans	206	35	29	4	5	279
	%	73,8	12,5	10,4	1,4	1,8	100,0
Toplam	Frekans	441	63	45	6	12	567
	%	77,8	11,1	7,9	1,1	2,1	100,0
Chi-Square 0,121 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin cinsiyetleri ile “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikri karşılaştırılmıştır. Cinsiyetle bu fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. İnsanın Allah’ın varlığından şüphelenemeyeceği fikrine katılım kız öğrencilerde %5 daha yüksektir.

Tablo 65: Öğrencilerin “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikri ile “Allah’ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür” fikrine katılımları

Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.		Allah'ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	30	10	8	3	8	59
	%	50,8	16,9	13,6	5,1	13,6	100,0
Katılıyorum	Frekans	17	15	5	3	2	42
	%	40,5	35,7	11,9	7,1	4,8	100,0
Kararsızım	Frekans	24	3	8	1	7	43
	%	55,8	7,0	18,6	2,3	16,3	100,0
Katılmıyorum	Frekans	41	18	14	9	2	84
	%	48,8	21,4	16,7	10,7	2,4	100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	208	45	40	12	34	339
	%	61,4	13,3	11,8	3,5	10,0	100,0
Toplam	Frekans	320	91	75	28	53	567
	%	56,4	16,0	13,2	4,9	9,3	100,0
Chi-Square 0,001 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikri ile “Allah’ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür” fikrine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 66: Öğrencilerin “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikri ile “İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez” fikrine verdikleri cevapların Karşılaştırılması

Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.		İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	43	8	7		1	59
	%	72,9	13,6	11,9		1,7	100,0
Katılıyorum	Frekans	21	11	7	3		42
	%	50,0	26,2	16,7	7,1		100,0
Kararsızım	Frekans	31	5	6	1		43
	%	72,1	11,6	14,0	2,3		100,0
Katılmıyorum	Frekans	56	16	11		1	84
	%	66,7	19,0	13,1		1,2	100,0
Kesinlikle katılmıyorum	Frekans	290	23	14	2	10	339
	%	85,5	6,8	4,1	0,6	2,9	100,0
Toplam	Frekans	441	63	45	6	12	567
	%	77,8	11,1	7,9	1,1	2,1	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, “Allah’ın var olup olmadığı zor bir sorudur” fikri ile “İnsan Allah’ın varlığından şüphelenemez” fikrine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur

Tablo 67: Öğrencilerin “Evrende olan her şey Allah’ın varlığına işaret etmektedir” fikri ile “İnsanın bizzat kendisi Allah’ın varlığının en önemli delillerindendir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Evrende olan her şey Allah’ın varlığına işaret etmektedir.		İnsanın bizzat kendisi Allah’ın varlığının en önemli delillerindendir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	384	41	29	2	1	457
	%	84,0	9,0	6,3	0,4	0,2	100,0
Katılıyorum	Frekans	42	29	9			80
	%	52,5	36,3	11,3			100,0
Kararsızım	Frekans	10	6	10	1	1	28
	%	35,7	21,4	35,7	3,6	3,6	100,0
Katılmıyorum	Frekans	1	1				2
	%	50,0	50,0				100,0%
Kesinlikle katılmıyorum	Frekans	437	77	48	3	2	567
	%	77,1	13,6	8,5	0,5	0,4	100,0
Toplam	Frekans	384	41	29	2	1	457
	%	84,0	9,0	6,3	0,4	0,2	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin “Evrende olan her şey Allah’ın varlığına işaret etmektedir” fikri ile “İnsanın bizzat kendisi Allah’ın varlığının en önemli delillerindendir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki, ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 68: Öğrencilerin “Allah’ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür” fikri ile “Evrende olan her şey Allah’ın varlığına işaret etmektedir” fikrine katılımları karşılaştırılması

Allah'ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür.		Evrende olan her şey Allah'ın varlığına işaret etmektedir.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	287	25	6	2	320
	%	89,7	7,8	1,9	0,6	100,0
Katılıyorum	Frekans	57	30	4		91
	%	62,6	33,0	4,4		100,0
Kararsızım	Frekans	55	11	9		75
	%	73,3	14,7	12,0		100,0
Katılmıyorum	Frekans	17	7	4		28
	%	60,7	25,0	14,3		100,0
Kesinlikle katılmıyorum	Frekans	41	7	5		53
	%	77,4	13,2	9,4		100,0
Toplam	Frekans	457	80	28	2	567
	%	80,6	14,1	4,9	0,4	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05						

Yukarıdaki tabloda “Allah’ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür” fikri ile “İnsan bizzat Allah’ın varlığının en önemli delillerindendir” fikrine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki, ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 69: Öğrencilerin “Allah'ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür” fikri ile “İnsanın bizzat kendisi Allah'ın varlığının en önemli delillerindendir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah'ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür.		İnsanın bizzat kendisi Allah'ın varlığının en önemli delillerindendir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	276	25	16	1	2	320
	%	86,3	7,8	5,0	0,3	0,6	100,0
Katılıyorum	Frekans	56	31	4			91
	%	61,5	34,1	4,4			100,0
Kararsızım	Frekans	46	11	18			75
	%	61,3	14,7	24,0			100,0
Katılmıyorum	Frekans	17	8	3			28
	%	60,7	28,6	10,7			100,0
Kesinlikle katılmıyorum	Frekans	42	2	7	2		53
	%	79,2	3,8	13,2	3,8		100,0
Toplam	Frekans	437	77	48	3	2	567
	%	77,1	13,6	8,5	0,5	0,4	100,0
Chi-Square 0,000 < 0,05							

Yukarıdaki Tabloda “Evrende olan her şey Allah'ın varlığına işaret etmektedir” fikri ile “İnsanın bizzat kendisi Allah'ın varlığının en önemli delillerindendir” fikrine öğrencilerin katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Allah'ın varlığı ile ilgili bulguların değişkenlere dağılımı incelendiğinde görülüyor ki; öğrencilerin tamamı Allah'a inandığını belirtmektedir. Bu bulgu sadece ailelerin ekonomik durumu ile anlamlı bir ilişki içersindedir. Diğer değişkenlere dağılımında anlamlı bir ilişki ve farklılaşma tespit edilmemiştir.

Öğrencilerin, Allah'ın var olup olmadığı sorusunun zor olduğu ve insanın Allah'ın varlığından şüphe edemeyeceği fikirlerine katılım oranları Allah'a inanma düzeyinde değildir. Bu iki fikrin değişkenlere dağılımı incelendiğinde; Allah'ın var olup olmadığı zor bir sordur fikri ile sadece Anne babaların öğrenim durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre; Anne babanın eğitim seviyesi yükseldikçe Allah'ın var olup olmadığı sorusunun zor olduğu fikri azalmaktadır. Bunun yanında anlamlı olmamakla birlikte bu fikre katılımın, 12 yaş gurubundaki öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Allah'ın varlığında şüphe edilemez fikrinin değişkenlere dağılımında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Bunun yanında cinsiyet değişkenine göre cevapların farklılaştığı görülmektedir. Buna göre; kız öğrencilerin Allah'ın varlığından şüphe edilemeyeceği fikrine katılımları erkek öğrencilerden daha fazladır. Cinsiyet değişkenine göre dindarlık araştırmalarının sonuçları incelendiğinde, literatür gözden geçirildiğinde özellikle batı tandanslı çalışmalarda kızların erkeklere göre daha Dindar varsayımını destekleyecek bulguların ağırlıkta olduğu görülür. Örneğin; Peplotion ve Pilkington araştırmaları sonucunda ulaştıkları bulgulardan kızların daha yüksek dindarlık ortalamalarına sahip olduklarını tespit etmiştir (Atalay, 2002:159).

Bununla birlikte ülkemizde bu konuda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Batıda yapılan çalışmaların sonuçlarında, yukarıda verilen örneklerde görüldüğü gibi, kızların dine karşı daha ilgi ve dindarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenirken, Türkiye'de yapılan çalışmalarda erkeklerin dindarlık ve ilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu kanaatine varılabilecek bulguların sayısının daha fazla olduğuna dikkat çekmektedir. Ülkemizde gerçekleştirilen dindarlığa ilişkin çalışmalardan bazılarının ulaştıkları sonuçlar şunlardır; Yıldız erkek öğrencilerin dindarlık ortalamalarının kız öğrencilerin ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (Yıldız, 1998). Kula erkek öğrencilerin dini tutum düzeyinin kız öğrencilerin dini tutum düzeyine göre daha olumlu ve yüksek olduğunu tespit etmiştir (Kaya, 1998:234). Aynı şekilde Kula'nın yaptığı araştırma bulgularına göre erkek öğrencilerin dindarlık ortalamaları kız öğrencilerin ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Kula, 2001:151). Bizim araştırma bulgularımız batıda yapılan araştırma sonuçlarını desteklerken

ülkemizde yapılan araştırma sonuçlarını desteklememektedir.

5.4. Allah İnancının Duygulara Yansıması

Bu bölümde, Allah inancının duygulara yansıması ile ilgili veriler değişkenlerle karşılaştırılmıştır. Anlamlı bir ilişki yahut farklılaşma tespit edilenler aşağıda sunulmuştur.

Tablo:70 Öğrencilerin yaşlarına göre “hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikrine katılımları

Doğum yılı		Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
12 yaş	Frekans	197	17	2	1	217
	%	90,8	7,8	0,9	0,5	100,0
13 yaş	Frekans	130	22			152
	%	85,5	14,5			100,0
14 yaş	Frekans	137	26	6	1	170
	%	80,6	15,3	3,5	0,6	100,0
15 yaş	Frekans	17	5	1	1	24
	%	70,8	20,8	4,2	4,2	100,0
16 yaş	Frekans	3	1			4
	%	75,0	25,0			100,0%
Toplam	Frekans	484	71	9	3	567
	%	85,4	12,5	1,6	0,5	100,0

Chi-Square 0,021 < 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikri karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki, ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Bunu göre, “hayatta insanlar için en değerli şey Allah inancıdır” fikrine kesin katılma oranı yaş seviyesi düştükçe artmaktadır. 12-13 yaş gurubu öğrencilerin Allah inancını hayatta en değerli şey olarak görme oranları 14–15 ve 16 yaş gurubu öğrencilerinden daha fazladır.

Tablo 71: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikrine katılımları

Cinsiyet		Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	251	33	4		288
	%	87,2	11,5	1,4		100,0
Erkek	Frekans	233	38	5	3	279
	%	83,5	13,6	1,8	1,1	100,0
Toplam	Frekans	484	71	9	3	567
	%	85,4	12,5	1,6	05	100,0

Chi-Square 0,262 > 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin cinsiyetleri ile “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikri karşılaştırılmıştır. Cinsiyetle bu fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bunun yanında Allah inancının hayatta insanlar için en değerli şey olduğu fikrine kız öğrencilerin kesin katılım oranı erkek öğrencilerden daha yüksektir.

Tablo 72: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “Hayatta İnsanlar için en değerli olan şey Allah İnancıdır” fikrine katılımları

Sınıf		Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	205	16	2	1	224
	%	91,5	7,1%	0,9	0,4	100,0
7.Sınıf	Frekans	137	23			160
	%	85,6	14,4			100,0
8.Sınıf	Frekans	142	32	7	2	183
	%	77,6	17,5	3,8	1,1	100,0
Toplam	Frekans	484	71	9	3	567
	%	85,4	12,5	1,6	0,5	100,0

Chi-Square 0,01 < 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları sınıflar ile “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Okudukları sınıflar ile bu fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. “Hayatta insanlar için en değerli şey Allah inancıdır” fikrine kesin katılma oranı sınıf seviyesiyle ters orantılıdır. Sınıf seviyesi arttıkça bu fikre katılma oranı düşmektedir.

Tablo 73: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikrine katılımları

Okul Tipi		Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır .				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	80	24	4	1	109
	%	73,4	22,0	3,7	0,9	100,0
Devlet	Frekans	404	47	5	2	458
	%	88,2	10,3	1,1	0,4	100,0
Toplam	Frekans	484	71	9	3	567
	%	85,4	12,5	1,6	0,5	100,0
Chi-Square 0,01 < 0.05						

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları Okulların niteliği ile “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin okudukları okulların niteliği ile bu fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Şöyle ki Devlet okullarındaki öğrencilerin “Hayatta insanlar için en değerli şey Allah inancıdır” fikrine katılma oranı %3,1’lik bir farkla özel okullarda okuyan öğrencilerden daha yüksektir

Tablo 74: Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna göre “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah İnancıdır” fikrine katılımları

Ailenizin ekonomik durumu		Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Çok iyi	Frekans	28	8	1		37
	%	75,7	21,6	2,7		100,0
İyi	Frekans	280	46	4	1	331
	%	84,6	13,9	1,2	0,3	100,0
Orta	Frekans	168	17	4	2	191
	%	88,0	8,9	2,1	1,0	100,0
Kötü	Frekans	7				7
	%	100,0				100,0
Oldukça kötü	Frekans	1				1
	%	100,0				100,0
Toplam	Frekans	484	71	9	3	567
	%	85,4	12,5	1,6	0,5	100,0
Chi-Square 0,678 > 0.05						

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ile “Hayatta insanlar için en değerli olan şey Allah inancıdır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ile bu fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte yukarıdaki tabloya göre hayatta insanlar için en değerli şey Allah inancıdır” fikrine kesin katılma oranı ailelerin ekonomik seviyesi yükseldikçe düşmektedir.

Tablo 75: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine katılımları

Yaş		Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	192	16	7	2	217	192
	%	88,5	7,4	3,2	0,9	100,0	88,5
13	Frekans	134	14	3	1	152	134
	%	88,2	9,2	2,0	0,7	100,0	88,2
14	Frekans	153	13	4		170	153
	%	90,0	7,6	2,4		100,0	90,0
15	Frekans	23		1		24	23
	%	95,8		4,2		100,0	95,8
16	Frekans	2	2			4	2
	%	50,0	50,0			100,0%	50,0
Toplam	Frekans	504	45	15	3	567	504
	%	88,9	7,9	2,6	0,5	100,0	88,9
Chi-Square 0,257 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikri karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte yukarıdaki tabloya göre “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine katılma oranı yaş seviyesi yükseldikçe artmaktadır.

Tablo 76: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine katılımları

Cinsiyet		Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	262	19	5	2	288
	%	91,0	6,6	1,7	0,7	100,0
Erkek	Frekans	242	26	10	1	279
	%	86,7	9,3	3,6	0,4	100,0
Toplam	Frekans	504	45	15	3	567
	%	88,9	7,9	2,6	0,5	100,0
Chi-Square 0,291 > 0.05						

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin cinsiyetleri ile “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikri karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte yukarıdaki tabloya göre “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine kesin katılma oranı kızlarda daha yüksektir.

Tablo 77: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “Allah’a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine katılımları

Sınıf		Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	197	17	8	2	224
	%	87,9	7,6	3,6	0,9	100,0
7.Sınıf	Frekans	141	15	3	1	160
	%	88,1	9,4	1,9	0,6	100,0
8.Sınıf	Frekans	166	13	4		183
	%	90,7	7,1	2,2		100,0%
Toplam	Frekans	504	45	15	3	567
	%	88,9	7,9	2,6	0,5	100,0%
Chi-Square 0,744 > 0.05						

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları sınıf ile “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine verilen cevaplar karşılaştırılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine katılma oranının sınıf seviyesi yükseldikçe arttığı görülmektedir.

Tablo 78: Öğrencilerin “Allah'a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikri ile “inandığım için kendimi Allah’a yakın hissediyorum” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah'a inanmakla Kendimi daha güvende hissediyorum.		İnandığım için kendimi Allah'a yakın hissediyorum.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	446	47	8	3	504
	%	88,5	9,3	1,6	0,6	100,0
Katılıyorum	Frekans	15	23	7		45
	%	33,3	51,1	15,6		100,0
Kararsızım	Frekans	7	5	3		15
	%	46,7	33,3	20,0		100,0
Katılmıyorum	Frekans	2	1			3
	%	66,7	33,3			100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	470	76	18	3	567
	%	82,9	13,4	3,2	0,5	100,0
Toplam	Frekans	446	47	8	3	504
	%	88,5	9,3	1,6	0,6	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05						

Yukarıdaki tabloda “Allah’a inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum” fikrine öğrencilerin katılımları ile “inandığım için kendimi Allah’a yakın hissediyorum” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 79: Öğrencilerin “Allah inancı insanı kötülüklerden uzaklaştırır” fikri ile “Allah her an bizimle beraberdir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah inancı insanı kötülüklerden uzaklaştırır.		Allah her an bizimle beraberdir.			
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	446	18	2	466
	%	95,7	3,9	0,4	100,0
Katılıyorum	Frekans	57	15	1	73
	%	78,1	20,5	1,4	100,0
Kararsızım	Frekans	16	2	1	19
	%	84,2	10,5	5,3	100,0
Katılmıyorum	Frekans	3	1		4
	%	75,0	25,0		100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	4	1		5
	%	80,0	20,0		100,0
Toplam	Frekans	526	37	4	567
	%	92,8	6,5	0,7	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05					

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin “Allah inancı insanı kötülüklerden uzaklaştırır” fikri ile “Allah her an bizimle beraberdir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 80: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah her an bizimle beraberdir” fikrine katılımları

Yaş		Allah her an bizimle beraberdir.			
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Toplam
12 yaş	Frekans	203	11	3	217
	%	93,5	5,1	1,4	100,0
13 yaş	Frekans	144	7	1	152
	%	94,7	4,6	0,7	100,0
14 yaş	Frekans	156	14		170
	%	91,8	8,2		100,0
15 yaş	Frekans	21	3		24
	%	87,5	12,5		100,0
16 yaş	Frekans	2	2		4
	%	50,0	50,0		100,0
Toplam	Frekans	526	37	4	567
	%	92,8	6,5	0,7	100,0

Chi-Square 0,015 < 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah her an bizimle beraberdir” fikri karşılaştırılmıştır. Bu iki fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Allah inancının duygulara yansımaları ile ilgili bulguların değişkenlere dağılımı incelendiğinde görülüyor ki;

Hayatta insanlar için en değerli şey Allah inancıdır fikri ile yaş, okul tipi, sınıf değişkenleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna göre; 12–13 yaş gurubundaki öğrencilerin, Allah inancını hayatta en değerli şey görme oranları daha yüksektir. Yine bu fikre devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler özel okul

öğrencilerinden daha fazla katılmakta ve sınıf seviyesi düştükçe bu fikrine kesin katılım oranı artmaktadır. Bunun yanında anlamlı olmamakla birlikte cinsiyet ve ekonomik durum değişkenlerine göre farklılaşma ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin ve Ailesinin ekonomik durumu orta olanların, Allah inancını hayatta en değerli şey olarak görme oranları daha fazladır.

Allah'a inandığım için kendimi güvende hissediyorum fikri ile değişkenler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemekle birlikte, cevapların yaş, cinsiyet, sınıf, okul tipi değişkenlerine göre farklılaştığı görülmektedir. Buna göre; Öğrencilerin Allah'a inandıkları için kendilerini güvende hissetme düzeyleri yaş sınıf seviyesi ile birlikte artmaktadır. Yine devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin kendini güvende hissetme oranları özel okul öğrencilerinden daha fazladır. Cinsiyet bağlamında da kız öğrencilerin, bu fikre kesin katılım düzeyleri daha yüksek olduğu görülmektedir.

İnandıkları için kendilerini Allah'a yakın hissetme oranı ile değişkenler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemekle birlikte sadece cinsiyete göre farklılık ortaya çıkmaktadır. Kız öğrencilerin inandıkları için kendilerini Allaha yakın hissetme düzeyleri erkeklerden daha fazladır.

Burada şunu söylemeliyiz ki, hayatta en değerli şey olarak Allah inancını görme, inandığı için kendini güvende ve Allah'a yakın hissetme düzeylerinin kız öğrencilerde daha yüksek olması dikkat çekicidir. Bu tespit batıda yapılan bazı araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Bu araştırmalardan bazıları şunlardır; Folkner ve De Jong kızların Dini hayatın boyutlarında özellikle duygu boyutunda erkeklerden daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı şekilde Allport araştırması sonucunda, kızların erkeklere göre daha çok dine ihtiyaç hissettiklerini tespit etmiştir (Atalay, 2002:156).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar ise şu şekildedir; Fırat'ın üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma sonuçlarına göre kızların dini duyguları erkeklere göre daha zayıftır (Fırat, 1977:76).

Yine Şahin'in Selçuk üniversitesindeki değişik fakültelerde okuyan öğrenciler

üzerinde yaptığı araştırma sonuçlarına göre, kızların duygu boyutu ortalamaları anlamlı farklılaşmaya ulaşacak düzeyde daha yüksektir (Şahin, 1999:149). Bizim araştırma bulgularımızda anlamlılık düzeyine ulaşmamakla birlikte kızların duygu boyutu noktasında batıda yapılan araştırma sonuçlarını ve Şahin'in üniversite öğrencilerinde ulaştığı sonucu desteklemektedir.

5.5. Allah'ın Sıfatları

Bu bölümde Allah'ın sıfatları ile ilgili veriler değişkenlerle karşılaştırılıp, aralarında anlamlı ilişki bulunan veya farklılık arz eden karşılaştırmalar sunulacaktır.

Tablo 81: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah'ın bir olduğunun en önemli delili evrendeki düzendir” fikrine katılımları

Yaş		Allah'ın bir olduğunun en önemli delili evrendeki düzendir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	158	40	13	4	2	217
	%	72,8	18,4	6,0	1,8	0,9	100,0
13	Frekans	113	24	12	1	2	152
	%	74,3	15,8	7,9	0,7	1,3	100,0
14	Frekans	133	21	12	3	1	170
	%	78,2	12,4	7,1	1,8	0,6	100,0
15	Frekans	19	4	1			24
	%	79,2	16,7	4,2			100,0
16	Frekans	2	1	1			4
	%	50,0	25,0	25,0			100,0
Toplam	Frekans	425	90	39	8	5	567
	%	75,0	15,9	6,9	1,4	0,9	100,0
Chi-Square 0,947 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah’ın bir olduğunun en önemli delili evrendeki düzendir” fikri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin cevapları ile yaşları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Evrendeki düzenin Allah’ın bir olduğuna en önemli delil olduğu görüşüne her yaş gurubu öğrenci hemen hemen aynı oranlarda katılmakla beraber, kesin katılma oranları yaş seviyesiyle birlikte yükselmektedir.

Tablo 82: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları

Yaş		Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	192	16	5		4	217
	%	88,5	7,4	2,3		1,8	100,0
13	Frekans	137	8	4		3	152
	%	90,1	5,3	2,6		2,0	100,0
14	Frekans	151	15	3	1		170
	%	88,8	8,8	1,8	0,6		100,0
15	Frekans	23	1				24
	%	95,8	4,2				100,0
16	Frekans	3				1	4
	%	75,0				25,0	100,0
Toplam	Frekans	506	40	12	1	8	567
	%	89,2	7,1	2,1	0,2	1,4	100,0
Chi-Square 0,076 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin cevapları ile yaşları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Allah’ın her yerde tasavvur edilmesi oranı yaş seviyesiyle birlikte yükselmektedir.

Tablo 83: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları

Cinsiyet		Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	265	9	11		3	288
	%	92,0	3,1	3,8		1,0	100,0
Erkek	Frekans	241	31	1	1	5	279
	%	86,4	11,1	0,4	0,4	1,8	100,0
Toplam	Frekans	506	40	12	1	8	567
	%	89,2	7,1	2,1	0,2	1,4	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin cinsiyetleri ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile bu fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre Allah’ın her yerde olduğu tasavvuruna katılma oranı erkeklerde az farkla da olsa daha yüksektir. Bununla birlikte Allah’ın her yerde olduğu fikrine kesin katılma oranı kızlarda daha yüksektir.

Tablo 84: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları

Sınıf		Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	195	17	7	1	4	224
	%	87,1	7,6	3,1	0,4	1,8	100,0
7.Sınıf	Frekans	144	10	2		4	160
	%	90,0	6,3	1,3		2,5	100,0
8.Sınıf	Frekans	167	13	3			183
	%	91,3	7,1	1,6			100,0
Toplam	Frekans	506	40	12	1	8	567
	%	89,2	7,1	2,1	0,2	1,4	100,0
Chi-Square 0,436 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları sınıf ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin okudukları okulun niteliği ile bu fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte Allah’ın her yerde olduğu fikrine katılma oranının sınıf seviyesi yükseldikçe arttığı görülmektedir.

Tablo 85: Öğrencilerin “Allah her zaman bizimle beraberdir” fikri ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah her zaman bizimle beraberdir		Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	483	25	11		7	526
	%	91,8	4,8	2,1		1,3	100,0
Katılıyorum	Frekans	20	14	1	1	1	37
	%	54,1	37,8	2,7	2,7	2,7	100,0
Kararsızım	Frekans	3	1				4
	%	75,0	25,0				100,0
Toplam	Frekans	506	40	12	1	8	567
	%	89,2	7,1	2,1	0,2	1,4	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “Allah her an bizimle beraberdir” fikri ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğuna göre Allah her yerde her an bizimle beraberdir.

Tablo 86: Öğrencilerin “Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir” fikri ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir.		Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	495	9	1	1	506
	%	97,8	1,8	0,2	0,2	100,0
Katılıyorum	Frekans	36	4			40
	%	90,0	10,0			100,0
Kararsızım	Frekans	11	1			12
	%	91,7	8,3			100,0
Katılmıyorum	Frekans		1			1
	%		100,0			100,0
Kesinlikle katılmıyorum	Frekans	6	1	1		8
	%	75,0	12,5	12,5		100,0
Toplam	Frekans	548	16	2	1	567
	%	96,6	2,8	0,4	0,2	100,0
Chi-square 0,000 < 0.05						

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir” fikri ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 87: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir” fikri ile “Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir” fikrine katılımları

Yaş		Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	211	6			217
	%	97,2	2,8			100,0
13	Frekans	147	5			152
	%	96,7	3,3			100,0
14	Frekans	164	4	1	1	170
	%	96,5	2,4	0,6	0,6	100,0
15	Frekans	23	1			24
	%	95,8	4,2			100,0
16	Frekans	3		1		4
	%	75,0		25,0		100,0
Toplam	Frekans	548	16	2	1	567
	%	96,6	2,8	0,4	0,2	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05						

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir” fikri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin cevapları ile yaşları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Bütün yaş grupları hemen hemen aynı oranda bu tasavvura sahiptir.

İlköğretim ikinci kademe çocuklarının Allah’ın özellikleri ile ilgili düşüncelerinin değişkenlere dağılımı incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır; Allah’ın her yerde olduğu düşüncesine katılım sınıf ve yaş seviyesiyle birlikte artmaktadır. Yine kız öğrencilerin Allah’ın her yerde olduğu fikrine kesin katılım düzeyleri erkeklerinkinden

anlamli biçimde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yine öğrencilerin büyük çoğunluğuna göre, Allah'ın yapılan her şeyi görüp, duyması ve bilmesi ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Öğrencilerin bu fikre katılımları yaşlara dengeli biçimde dağılmaktadır.

Bu bulgular batıda ve ülkemizde yapılan çalışmaları paralellik arz etmektedir.

Pnevmatikos Hristiyan ilkokul çocukları üzerinde yaptığı araştırmada çocukların sınıf seviyesi ile birlikte Tanrı tasavvurunun da somuttan soyuta doğru ilerlediğini tespit etmiştir. Çocuklar başlangıçta tanrıyı insanlığın bir örneği gibi tasavvur ederken daha sonra Tanrıyı gökyüzü denilen başka bir dünyada yaşayan varlıklardan biri olarak görmekte bir sonraki aşamada ise Tanrı gökyüzünde yaşayan ruhların bir örneği hatta iyi ruhların bir örneği şekline dönüşmektedir (Pnevmatikos, 2006:329).

Kerim yavuzun 7-12 yaş çocukları üzerinde yaptığı araştırmaya göre ise, Çocuklar İslam'ın öğrettiği zamandan ve mekândan münezzeher her yerde hâzır ve nâzır bir Allah tasavvuruna ancak çocukların soyut düşünmeye başladığı 11-12 yaşlarından itibaren sahip olabilmektedirler. Bu yaşlara kadar çocukların Allah'a layık gördükleri yer gökyüzüdür. Allah nerededir? Sorusuna Allah bulutların üstünde, havada, uzayda, gökyüzünde, cennette gibi karşılıklar vermektedirler. 11-12 yaşlarında ise O'nun her zaman ve her yerde olduğunu kabul etmektedirler (Yavuz, 1983:179).

Bu tespitlerden anlaşılıyor ki yaş, dolayısıyla zihinsel kapasite ve bilgi düzeyinin artması çocukların tanrı tasavvurunun oluşumunda belirleyici olmaktadır. Antropomorfik olarak başlayan Allah tasavvuru yaşın artmasıyla birlikte gittikçe ruhanileşmektedir. Yukarıdaki İlköğretim 6., 7.ve 8. sınıf öğrencilerinin %96,3'ünün Allah'ı her yerde tasavvur ettiği bulgusu Yavuz'un araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

5.6. Allah'ın İnsanlara Yaklaşımı

Bu bölümde Allah'ın insanlara yaklaşımı ile ilgili verilerin değişkenlere dağılımı incelenmiş anlamlı bir ilişki yahut farklılaşma bulunan karşılaştırmalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 88: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah dualarımızı işitir ve bize yardım eder” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Yaş		Allah dualarımızı işitir ve bize yardım eder.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	203	13	1			217
	%	93,5	6,0	0,5			100,0
13	Frekans	139	11	2			152
	%	91,4	7,2	1,3			100,0
14	Frekans	152	14	3	1		170
	%	89,4	8,2	1,8	0,6		100,0
15	Frekans	22	1	1			24
	%	91,7	4,2	4,2			100,0
16	Frekans	3				1	4
	%	75,0				25,0	100,0
Toplam	Frekans	519	39	7	1	1	567
	%	91,5	6,9	1,2	0,2	0,2	100,0

Chi-Square 0,000 < 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah dualarımızı işitir ve bize yardım eder” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin okudukları okulun yaşları ile bu fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 89: Öğrencilerin “Allah her an bizimle beraberdir” fikri ile “Allah yaptığımız her şey ile ilgilenir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah her an bizimle beraberdir.		Allah yaptığımız her şey ile ilgilenir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	383	96	44	2	1	526
	%	72,8	18,3	8,4	0,4	0,2	100,0
Katılıyorum	Frekans	11	19	6	1		37
	%	29,7	51,4	16,2	2,7		100,0
Kararsızım	Frekans	1	3				4
	%	25,0	75,0				100,0%
Toplam	Frekans	395	118	50	3	1	567
	%	69,7	20,8	8,8	0,5	0,2	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “Allah her an bizimle beraberdir” fikri ile “Allah yaptığımız her şey ile ilgilenir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğuna göre, Allah her an bizimle beraberdir ve yaptığımız her şeyle ilgilenir.

Tablo 90: Öğrencilerin “Allah’ın yaptığı her şey doğrudur” fikri ile “Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah’ın yaptığı her şey doğrudur.		Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	484	33	10		2	529
	%	91	6	1		0,4	100,0
Katılıyorum	Frekans	22	5	1	1		29
	%	75,9	17,2	3,4	3,4		100,0
Kararsızım	Frekans	5	1				6
	%	83,3	16,7				100,0
Katılmıyorum	Frekans		1		1		2
	%		50		50		100,0
Kesinlikle katılmıyorum	Frekans	1					1
	%	100,0					100,0
Toplam	Frekans	512	40	11	2	2	567
	%	90,3	7,1	1,9	0,4	0,4	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “Allah’ın yaptığı her şey doğrudur” fikri ile “Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğuna göre, Allah bizi dünyada çeşitli olaylarla sınavdan geçirir ve Allah’ın yaptığı her şey doğrudur.

Tablo 91: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir” fikrine katılımları

Yaş		Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	194	17	6			217
	%	89,4	7,8	2,8			100,0
13	Frekans	141	9	1	1		152
	%	92,8	5,9	0,7	0,7		100,0
14	Frekans	154	11	3	1	1	170
	%	90,6	6,5	1,8	0,6	0,6	100,0
15	Frekans	20	3			1	24
	%	83,3	12,5			4,2	100,0
16	Frekans	3		1			4
	%	75,0		25,0			100,0
Toplam	Frekans	512	40	11	2	2	567
	%	90,3	7,1	1,9	0,4	0,4	100,0
Chi-Square 0,026 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir” fikrine katılımları karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 92: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir” fikrine katılımları

Yaş		Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	149	45	23			217
	%	68,7	20,7	10,6			100,0
13	Frekans	101	39	11		1	152
	%	66,4	25,7	7,2		0,7	100,0
14	Frekans	124	28	16	2		170
	%	72,9	16,5	9,4	1,2		100,0
15	Frekans	19	5				24
	%	79,2	20,8				100,0
16	Frekans	2	1		1		4
	%	50,0	25,0		25,0		100,0
Toplam	Frekans	395	118	50	3	1	567
	%	69,7	20,8	8,8	0,5	0,2	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşları ile “Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir” fikrine katılımları karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 93: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir” fikrine katılımları

Okul tipi		Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	80	24	5			109
	%	73,4	22	4,6			100,0
Devlet	Frekans	315	94	45	3	1	458
	%	68,8	20,5	9,8	0,7	0,2	100,0
Toplam	Frekans	395	118	50	3	1	567
	%	69,7	20,8	8,8	0,5	0,2	100,0
Chi-Square 0,399 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları Okulların niteliği ile “Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin okudukları okulların niteliği ile bu fikre verilen cevaplar arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte tablo incelendiğinde Allahın yaptığımız her şey ile ilgilenir fikrine Özel okul öğrencileri devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerden %6,1 oranında daha fazla katılmışlardır.

Allah’ın insanlara yaklaşımı ile ilgili bulguların değişkenlere dağılımı incelendiğinde görülüyor ki; Öğrencilerin yaşları ile Allah’ın dualarımızı işitip bize yardım ettiği bizi Dünyada çeşitli olaylarla sınavdan geçirdiği fikirlerine katılımları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu fikirlere katılım yaş guruplarına dengeli biçimde dağılmaktadır. Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir fikrine verilen cevaplarda yaş ve okul değişkenlerine göre farklılaşma mevcuttur. Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir fikrine 14–15 yaş gurubunun katılımı daha yüksek düzeydedir. Özel okul öğrencileri de Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir fikrine anlamlı biçimde daha fazla katılmaktadır.

5.7. Allah'ın Merhameti ve Cezalandırması

Bu bölümde, Allah'ın merhamet edici ve cezalandırıcı yönleriyle ilgili bu bulguların hangi değişkenlerle anlamlı ilişki içinde oldukları ve farklılaşma gösterdikleri ortaya konacaktır.

Tablo 94: Öğrencilerin Yaşlarına Göre “Allah'ın Merhameti Cezalandırıcı Yönünden Daha Fazladır” Fikrine Katılımları

Yaş		Allah'ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	133	19	29	17	19	217
	%	61,3	8,8	13,4	7,8	8,8	100,0
13	Frekans	87	23	26	4	12	152
	%	57,2	15,1	17,1	2,6	7,9	100,0
14	Frekans	121	12	24	6	7	170
	%	71,2	7,1	14,1	3,5	4,1	100,0
15	Frekans	14	4	6			24
	%	58,3	16,7	25,0			100,0
16	Frekans	3		1			4
	%	75,0		25,0			100,0
Toplam	Frekans	358	58	86	27	38	567
	%	63,1	10,2	15,2	4,8	6,7	100,0

Chi-Square 0,060 > 0.05

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin yaşlarına göre, Allah'ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde Allah'ın merhametini cezalandırıcı yönünden fazla kabul etme oranının yaşla birlikte arttığı görülmektedir.

Tablo 95: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları

Cinsiyet		Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	163	38	53	14	20	288
	%	56,6	13,2	18,4	4,9	6,9	100,0
Erkek	Frekans	195	20	33	13	18	279
	%	69,9	7,2	11,8	4,7	6,5	100,0
Toplam	Frekans	358	58	86	27	38	567
	%	63,1	10,2	15,2	4,8	6,7	100,0
Chi-Square 0,011 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin cinsiyetleri ile “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile bu fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre, Allah’ın merhametinin daha fazla olduğu inancına katılma oranı erkeklerde %7,3’lük bir farkla daha yüksektir.

Tablo 96: Öğrencilerin okudukları okullara göre “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları

Okul tipi		Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	78	11	8	5	7	109
	%	71,6	10,1	7,3	4,6	6,4	100,0
Devlet	Frekans	280	47	78	22	31	458
	%	61,1	10,3	17,0	4,8	6,8	100,0
Toplam	Frekans	358	58	86	27	38	567
	%	63,1	10,2	15,2	4,8	6,7	100,0
Chi-Square 0,136 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları okulun niteliği ile “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin okudukları okulların niteliği ile bu fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte Allah’ın merhametinin daha fazla olduğu inancına katılma oranı Özel okul öğrencilerinde %10 daha yüksektir.

Tablo 97: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları

Sınıf		Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	138	17	33	15	21	224
	%	61,6	7,6	14,7	6,7	9,4	100,0
7.Sınıf	Frekans	94	24	26	6	10	160
	%	58,8	15,0	16,3	3,8	6,3	100,0
8.Sınıf	Frekans	126	17	27	6	7	183
	%	68,9	9,3	14,8	3,3	3,8	100,0
Toplam	Frekans	358	58	86	27	38	567
	%	63,1	10,2	15,2	4,8	6,7	100,0
Chi-Square 0,68 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları sınıf ile “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin okudukları okulun niteliği ile bu fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte Allah’ın merhametinin daha fazla olduğu inancının sınıf seviyesi yükseldikçe arttığı görülmektedir.

Tablo 98: Öğrencilerin okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiklerine göre “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları

Okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiniz		Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Cami	Frekans	112	16	34	8	11	181
	%	61,9	8,8	18,8	4,4	6,1	100,0
Kuran kursu	Frekans	116	22	34	9	6	187
	%	62,0	11,8	18,2	4,8	3,2	100,0
Özel ders	Frekans	22	3	2	1	5	33
	%	66,7	9,1	6,1	3,0	15,2	100,0
Ailemden	Frekans	104	14	13	8	16	155
	%	67,1	9,0	8,4	5,2	10,3	100,0
Toplam	Frekans	354	55	83	26	38	556
	%	63,7	9,9	14,9	4,7	6,8	100,0
Chi-Square 0,60 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin Okul dışında en etkili dini bilgileri nereden öğrendikleri ile “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları karşılaştırılmış ve bu iki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte Allah’ın merhamet yönünün daha fazla olduğu inancı okul dışında dini bilgilerin öğrenildiği yerlere göre farklılık arz etmiştir. Buna göre Allah’ın merhametinin cezalandırmasından daha fazla olduğu fikrine en fazla okul dışında dini bilgileri özel ders ailesinden öğrenenler katılmışlardır

Tablo 99: Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna göre “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları

Ailenizin ekonomik durumu		Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Çok iyi	Frekans	26	3	4	3	1	37
	%	70,3	8,1	10,8	8,1	2,7	100,0
İyi	Frekans	218	33	44	13	23	331
	%	65,9	10,0	13,3	3,9	6,9	100,0
Orta	Frekans	110	22	36	9	14	191
	%	57,6	11,5	18,8	4,7	7,3	100,0
Kötü	Frekans	4		1	2		7
	%	57,1		14,3	28,6		100,0
Oldukça Kötü	Frekans			1			1
	%			100,0			100,0
Toplam	Frekans	358	58	86	27	38	567
	%	63,1	10,2	15,2	4,8	6,7	100,0
Chi-Square 0,125 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumları ile “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikrine katılımları karşılaştırılmış ve aralarındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Ailelerin ekonomik durumu iyileştikçe Allahın merhametinin fazla olduğu fikrine katılım artmaktadır.

Tablo 100: Öğrencilerin “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır” fikri ile “Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.		Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	332	23	3		358
	%	92,7	6,4	0,8		100,0
Katılıyorum	Frekans	46	10	2		58
	%	79,3	17,2	3,4		100,0
Kararsızım	Frekans	67	10	8	1	86
	%	77,9	11,6	9,3	1,2	100,0
Katılmıyorum	Frekans	21	3	3		27
	%	77,8	11,1	11,1		100,0
Kesinlikle katılmıyorum	Frekans	37	1			38
	%	97,4	2,6			100,0
Toplam	Frekans	503	47	16	1	567
	%	88,7	8,3	2,8	0,2	100,0
Chi-Square 0,000< 0.05						

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.” fikri ile “Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğuna göre Allah’ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır bu bağlamda Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder.

Tablo 101: Öğrencilerin yaşlarına göre “Allah’ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir” fikrine katılımları

Yaş		Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	193	18	6		217
	%	88,9	8,3	2,8		100,0
13	Frekans	139	11	2		152
	%	91,4	7,2	1,3		100,0
14	Frekans	148	14	8		170
	%	87,1	8,2	4,7		100,0
15	Frekans	21	3			24
	%	87,5	12,5			100,0
16	Frekans	2	1		1	4
	%	50,0	25,0		25,0	100,0
Toplam	Frekans	503	47	16	1	567
	%	88,7	8,3	2,8	0,2	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05						

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin yaşları ile “Allah’ın hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo 102: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder” fikrine katılımları

Sınıf		Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder.				
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	195	22	6	1	224
	%	87,1	9,8	2,7	0,4	100,0
7.Sınıf	Frekans	150	8	2		160
	%	93,8	5,0	1,3		100,0
8.Sınıf	Frekans	158	17	8		183
	%	86,3	9,3	4,4		100,0
Toplam	Frekans	503	47	16	1	567
	%	88,7	8,3	2,8	0,2	100,0
Chi-Square 0,231 > 0.05						

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları sınıf ile “Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte Allah hatasından dönmek isteyenlere doğru yolu gösterir ve onları affeder düşüncesine en yüksek oranla 7. sınıf öğrencileri katılmıştır. En düşük oran ise 8. sınıf öğrencilerine aittir.

Tablo 103: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Allah’ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir.” fikrine katılımları

Cinsiyet		Allah'ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	141	60	54	20	13	288
	%	49,0	20,8	18,8	6,9	4,5	100,0
Erkek	Frekans	165	44	40	10	20	279
	%	59,1	15,8	14,3	3,6	7,2	100,0
Toplam	Frekans	306	104	94	30	33	567
	%	54,0	18,3	16,6	5,3	5,8	100,0
Chi-Square 0,025 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin cinsiyetleri ile “Allah'ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre, Allah’ın adaletinden dolayı kötülere cezalandırdığı fikrine erkekler kızlardan %5,1 daha fazla katılmaktadır.

Tablo 104: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların niteliğine göre “Allah’ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir” fikrine katılımları

Okul tipi		Allah'ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	70	24	7	5	3	109
	%	64,2	22,0	6,4	4,6	2,8	100,0
Devlet	Frekans	236	80	87	25	30	458
	%	51,5	17,5	19,0	5,5	6,6	100,0
Toplam	Frekans	306	104	94	30	33	567
	%	54,0	18,3	16,6	5,3	5,8	100,0
Chi-Square 0,006 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların niteliği ile “Allah'ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Bununla birlikte tablo incelendiğinde, özel okul öğrencilerinin Allah’ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir fikrine katılma oranı devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerden %17,2 daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 105: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “Allah’ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir” fikrine katılımları

Sınıf		Allah'ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	113	45	42	10	14	224
	%	50,4	20,1	18,8	4,5	6,3	100,0
7.Sınıf	Frekans	80	28	26	14	12	160
	%	50,0	17,5	16,3	8,8	7,5	100,0
8.Sınıf	Frekans	113	31	26	6	7	183
	%	61,7	16,9	14,2	3,3	3,8	100,0
Toplam	Frekans	306	104	94	30	33	567
	%	54,0	18,3	16,6	5,3	5,8	100,0
Chi-Square 0,137 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda öğrencilerin okudukları sınıf ile “Allah’ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin okudukları sınıf ile fikre katılımları arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tabloya göre Allah’ın kötülere cezalandırması adaleti gereğidir düşüncesine en fazla 8. sınıflar sahiptir.

Tablo 106: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracaktır” fikrine katılımları

Cinsiyet		Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracaktır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	48	29	59	87	65	288
	%	16,7	10,1	20,5	30,2	22,6	100,0
Erkek	Frekans	58	31	51	61	78	279
	%	20,8	11,1	18,3	21,9	28,0	100,0
Toplam	Frekans	106	60	110	148	143	567
	%	18,7	10,6	19,4	26,1	25,2	100,0
Chi-Square 0,126 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin cinsiyetleri ile “Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracaktır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır.

Tablo incelendiğinde, erkek öğrencilerin Allah’ın kötülükleri sadece ahirette cezalandıracağı fikrine kız öğrencilerinkinden daha fazla katıldıkları buna mukabil kız öğrencilerinde Allah’ın kötülükleri sadece ahirette cezalandırmayacağı düşüncesine erkeklerden daha fazla sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 107: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların niteliğine göre “Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracaktır” fikrine katılımları

Okul Tipi		Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracaktır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	11	9	14	36	39	109
	%	10,1	8,3	12,8	33,0	35,8	100,0
Devlet	Frekans	95	51	96	112	104	458
	%	20,7	11,1	21,0	24,5	22,7	100,0
Toplam	Frekans	106	60	110	148	143	567
	%	18,7	10,6	19,4	26,1	25,2	100,0
Chi-Square 0,02 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların niteliği ile “Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracaktır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre birlikte tablo incelendiğinde, devlet okulunda okuyan öğrencilerinin Allah’ın kötülükleri sadece ahirette cezalandırması fikrine özel okulda okuyan öğrencilerden daha fazla katılmaktadır. Buna mukabil özel okul öğrencileri de Allah’ın kötülükleri sadece ahirette cezalandırmayacağı inancına daha fazla sahiptir.

Tablo 108: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların niteliğine göre “Allah iyilik yapanları dünyada ödüllendirecektir” fikrine katılımları

Okul tipi		Allah iyilik yapanları dünyada ödüllendirecektir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	86	16	4	3		109
	%	78,9	14,7	3,7	2,8		100,0
Devlet	Frekans	337	61	37	11	12	458
	%	73,6	13,3	8,1	2,4	2,6	100,0
Toplam	Frekans	423	77	41	14	12	567
	%	74,6	13,6	7,2	2,5	2,1	100,0
Chi-Square 0,221 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların niteliği ile “Allah iyilik yapanları dünyada ödüllendirecektir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, özel okulda okuyan öğrencilerin Allah’ın iyilik yapanları bu dünyada da ödüllendireceği fikrine devlet okullarında okuyan öğrencilerden daha fazla katıldığı görülmektedir.

Tablo 109: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Allah iyilik yapanları dünyada ödüllendirecektir” fikrine katılımları

Cinsiyet		Allah iyilik yapanları dünyada da ödüllendirecektir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	219	39	19	5	6	288
	%	76,0	13,5	6,6	1,7	2,1	100,0
Erkek	Frekans	204	38	22	9	6	279
	%	73,1	13,6	7,9	3,2	2,2	100,0
Toplam	Frekans	423	77	41	14	12	567
	%	74,6	13,6	7,2	2,5	2,1	100,0
Chi-Square 0,779 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin cinsiyetleri ile “Allah iyilik yapanları dünyada da ödüllendirecektir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, kız öğrencilerin Allah’ın iyilik yapanları dünyada da ödüllendireceği fikrine erkek öğrencilerden %3’lük bir farkla daha fazla katıldıkları görülmektedir.

Tablo 110: Öğrencilerin okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiklerine göre “Allah iyilik yapanları dünyada da ödüllendirecektir” fikrine katılımları

Okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiniz.		Allah iyilik yapanları dünyada da ödüllendirecektir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Cami	Frekans	132	25	14	6	4	181
	%	72,9	13,8	7,7	3,3	2,2	100,0
Kuran kursu	Frekans	139	23	17	4	4	187
	%	74,3	12,3	9,1	2,1	2,1	100,0
Özel ders	Frekans	26	6			1	33
	%	78,8	18,2			3,0	100,0
Ailemden	Frekans	118	21	9	4	3	155
	%	76,1	13,5	5,8	2,6	1,9	100,0
Toplam	Frekans	415	75	40	14	12	556
	%	74,6	13,5	7,2	2,5	2,2	100,0
Chi-Square 0,901 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendikleri ile “Allah iyilik yapanları dünyada da ödüllendirecektir.” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte tablo incelendiğinde, Aile ve özel ders yoluyla dini bilgiler öğrenen öğrencilerin Allah’ın iyilik yapanları dünyada da ödüllendireceğine inanma oranı cami ve kuran kursunda eğitim gören öğrencilerin oranından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 111: Öğrencilerin “Allah yaptığımız iyiliklerin karşılığını mutlaka verecektir” fikri ile “Allah iyilik yapanları dünyada ödüllendirecektir” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

Allah yaptığımız iyiliklerin karşılığını mutlaka verecektir.		Allah iyilik yapanları dünyada ödüllendirecektir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	401	56	32	14	12	515
	%	77,9	10,9	6,2	2,7	2,3	100,0
Katılıyorum	Frekans	21	19	7			47
	%	44,7	40,4	14,9			100,0
Kararsızım	Frekans	1	1	2			4
	%	25,0	25,0	50,0			100,0
Katılmıyorum	Frekans		1				1
	%		100,0				100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	423	77	41	14	12	567
	%	74,6	13,6	7,2	2,5	2,1	100,0
Toplam	Frekans	401	56	32	14	12	515
	%	77,9	10,9	6,2	2,7	2,3	100,0
Chi-Square 0,000< 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “Allah yaptığımız iyiliklerin karşılığını Allah mutlaka verecektir” fikri ile “Allah iyilik yapanları dünyada ödüllendirecektir.” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Allah’ın merhameti ile ilgili bulguların değişkenlere dağılımı incelendiğinde görülüyor ki; Allah’ın merhametini cezalandırmasından fazla kabul etme düzeyi sadece cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir ilişki içersindedir. Buna göre; kız öğrencilerin Allah’ın merhametinin daha çok olduğuna inanma oranları erkek öğrencilerden anlamlı biçimde yüksektir.

Bununla birlikte yaş, okul tipi, sınıf, okul dışından dini eğitim alma, ailelerin ekonomik durumu değişkenlerine göre veriler farklılık arz etmektedir. Buna göre; Allah'ın merhametinin daha fazla olduğuna inanma düzeyi yaş ve sınıf seviyesiyle birlikte artmaktadır. Özel okul öğrencilerinin bu fikre inançları devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerden daha fazladır. Yine okul dışından ailesi ve özel ders yoluyla dini bilgiler öğrenenlerin bu fikre katılımları cami ve kuran kursundan dini bilgiler öğrenenlerin oranından daha yüksektir. Bunlara ilaveten, ailelerin ekonomik düzeyi yükseldikçe öğrencilerin Allah'ın merhametini daha fazla kabul etme oranı artmaktadır. Allah'ın merhametinin cezalandırıcı yönünden daha fazla olduğunu kabul eden öğrenciler bu görüşlerini Allah'ın insanlara doğru yolu göstermesi ve onları affetmesi inancı ile desteklemektedirler.

Allah'ın sadece kötülere cezalandırmasının adaleti gereği olduğu fikri ile cinsiyet ve okul değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Allah'ın kötülere cezalandırmasının adaletinden kaynaklandığı fikrine erkek öğrencilerin katılım oranı daha yüksektir. Yine özel okulda öğrenim gören öğrencilerin katılım düzeyleri devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerden daha fazladır. Bununla birlikte, bu fikir sınıf değişkeni ile karşılaştırıldığında, anlamlı olmamakla birlikte sınıf seviyesinin yükselmesiyle bu fikre katılımın arttığı görülmektedir.

Allah'ın kötülere sadece ahirette cezalandıracağı fikrine verilen cevaplar ile sadece okul değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Allah'ın sadece ahiret'te cezalandıracağı fikrine katılmama oranı özel okul öğrencilerinde anlamlı biçimde daha fazladır. Bununla birlikte cinsiyete göre bu fikre katılımda farklılaşma görülmektedir. Buna göre; kızların sadece ahiret'te cezalandırma fikrine katılmama düzeyleri erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Allah'ın iyilik yapanları dünyada da ödüllendireceği fikrine verilen cevaplar cinsiyet, okul tipi ve okul dışından din eğitimi alma değişkenlerine göre farklılaşmaktadır. Buna göre; Allah'ın dünyada da ödüllendireceği fikrine kız öğrencilerin katılım düzeyi daha fazla olmuştur. Yine bu düşünceye özel okul öğrencilerinin katılım oranları devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerden daha yüksektir. Ayrıca, okul dışında en etkili

ailesinden dini bilgiler öğrenen öğrencilerin bu fikri kabul etme düzeyleri cami ve kuran kursundan öğrenenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

5.8. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah Öğretimi İle İlgili Düşünceleri

Bu bölümde öğrencilerin, Allah inancını merak etme düzeyleri, DKAB öğretmenini, DKAB ders kitaplarını, dolayısıyla DKAB dersini, Allah inancı öğretimi noktasında nasıl buldukları ile ilgili bulguların değişkenlerle ilişkileri ortaya konulacaktır. Bu bağlamda anlamlı ilişkiler ve farklılaşmalar sunulacaktır.

Tablo 112: Öğrencilerin yaşlarına göre “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikrine katılımları

Yaş		DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	158	37	16	3	3	217
	%	72,8	17,1	7,4	1,4	1,4	100,0
13	Frekans	93	38	14	4	3	152
	%	61,2	25,0	9,2	2,6	2,0	100,0
14	Frekans	108	42	14	5	1	170
	%	63,5	24,7	8,2	2,9	0,6	100,0
15	Frekans	17	4	3			24
	%	70,8	16,7	12,5			100,0
16	Frekans	1	3				4
	%	25,0	75,0				100,0
Toplam	Frekans	377	124	47	12	7	567
	%	66,5	21,9	8,3	2,1	1,2	100,0
Chi-Square 0,380 > 0.05 Anlamlı değil							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin yaşları ile “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, Allah ve özellikleri en merak ettiğim konudur fikrine kesin katılımın en fazla olduğu gurubun 12 yaş gurubu öğrencileri olduğu görülmektedir.

Tablo 113: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	159	43	15	3	4	224
	%	71,0	19,2	6,7	1,3	1,8	100,0
7.Sınıf	Frekans	104	36	14	4	2	160
	%	65,0	22,5	8,8	2,5	1,3	100,0
8.Sınıf	Frekans	114	45	18	5	1	183
	%	62,3	24,6	9,8	2,7	0,5	100,0
Toplam	Frekans	377	124	47	12	7	567
	%	66,5	21,9	8,3	2,1	1,2	100,0
Chi-Square 0,627 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, Allah ve özelliklerini merak etme düzeyinin sınıf seviyesi ile ters orantılı olduğu görülmektedir. Buna göre; Allah’ı ve özelliklerini en merak eden gurup 6. sınıflardır.

Tablo 114: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve onun özellikleridir” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	49	36	19	4	1	109
	%	45,0	33,0	17,4	3,7	0,9	100,0
Devlet	Frekans	328	88	28	8	6	458
	%	71,6	19,2	6,1	1,7	1,3	100,0
Toplam	Frekans	377	124	47	12	7	567
	%	66,5	21,9	8,3	2,1	1,2	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde, Devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin Allah’ı ve özelliklerini merak etme düzeyi özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden %22,8 daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 115: Öğrencilerin okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiklerine göre “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikrine katılımları

Okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiniz?		DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Cami	Frekans	119	39	17	3	3	181
	%	65,7	21,5	9,4	1,7	1,7	100,0
Kuran kursu	Frekans	135	37	9	4	2	187
	%	72,2	19,8	4,8	2,1	1,1	100,0
Özel ders	Frekans	20	9	4			33
	%	60,6	27,3	12,1			100,0
Ailemden	Frekans	96	35	17	5	2	155
	%	61,9	22,6	11,0	3,2	1,3	100,0
Toplam	Frekans	370	120	47	12	7	556
	%	66,5	21,6	8,5	2,2	1,3	100,0
Chi-Square 0,644 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin okul dışında dini bilgileri öğrendikleri yerler ile “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır.

Tablo incelendiğinde, Allah’ı ve özelliklerini % 92’lik oranla en fazla kuran kursu eğitimi almış öğrenciler merak etmektedir. Ailesinden dini bilgiler öğrenmiş olanların merak etme düzeyi ise %84.5 ile en düşük düzeydir.

Tablo 116: Öğrencilerin “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir” fikri ile “Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim.” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir.		Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	275	55	30	10	7	377
	%	72,9	14,6	8,0	2,7	1,9	100,0
Katılıyorum	Frekans	58	40	19	6	1	124
	%	46,8	32,3	15,3	4,8	0,8	100,0
Kararsızım	Frekans	23	11	11	1	1	47
	%	48,9	23,4	23,4	2,1	2,1	100,0
Katılmıyorum	Frekans	6	3	1		2	12
	%	50,0	25,0	8,3		16,7	100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	5		1	1		7
	%	71,4		14,3	14,3		100,0
Toplam	Frekans	367	109	62	18	11	567
	%	64,7	19,2	10,9	3,2	1,9	100,0
Chi-Square 0,000< 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “DKAB dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve özellikleridir.” fikri ile “ Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin çoğu DKAB dersinde, en merak ettikleri konu olan Allah ve özelliklerini her sene değişik örneklerle tekrar işlenmesini istemektedir

Tablo 117: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	52	31	11	11	4	109
	%	47,7	28,4	10,1	10,1	3,7	100,0
Devlet	Frekans	191	119	93	37	18	458
	%	41,7	26,0	20,3	8,1	3,9	100,0
Toplam	Frekans	243	150	104	48	22	567
	%	42,9	26,5	18,3	8,5	3,9	100,0
Chi-Square 0,172 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır.

Tablo incelendiğinde, özel okulda öğrenim gören öğrenciler DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevapların verildiği fikrine devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerden %8,4 daha fazla katılmaktadır. Bu bağlamda özel okul öğrencilerinin Allah öğretimine yönelik olarak daha iyi bir eğitim aldıkları söylenebilir.

Tablo 118: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir.					
		Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	100	63	35	21	5	224
	%	44,6	28,1	15,6	9,4	2,2	100,0
7.Sınıf	Frekans	77	36	27	11	9	160
	%	48,1	22,5	16,9	6,9	5,6	100,0
8.Sınıf	Frekans	66	51	42	16	8	183
	%	36,1	27,9	23,0	8,7	4,4	100,0
Toplam	Frekans	243	150	104	48	22	567
	%	42,9	26,5	18,3	8,5	3,9	100,0
Chi-Square 0,183 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, Sınıf seviyesi yükseldikçe Allah ile ilgili cevapları yeterli bulma oranının düştüğü, DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevabın verildiği düşüncesine en fazla %72,7 ile 6. sınıflar katılırken en az %64 ile 8. sınıfların katıldığı görülmektedir.

Tablo 119: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları

Cinsiyet		DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	119	76	59	25	9	288
	%	41,3	26,4	20,5	8,7	3,1	100,0
Erkek	Frekans	124	74	45	23	13	279
	%	44,4	26,5	16,1	8,2	4,7	100,0
Toplam	Frekans	243	150	104	48	22	567
	%	42,9	26,5	18,3	8,5	3,9	100,0
Chi-Square 0,612 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, cinsiyetleri ile “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevabın verildiği düşüncesine erkeklerin %3,2 farkla daha fazla katıldığı görülmektedir.

Tablo 120: Öğrencilerin okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiklerine göre “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları

Okul dışında dini bilgileri en etkili nereden öğrendiniz?		DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Cami	Frekans	87	52	27	11	4	181
	%	48,1	28,7	14,9	6,1	2,2	100,0
Kuran kursu	Frekans	79	49	41	10	8	187
	%	42,2	26,2	21,9	5,3	4,3	100,0
Özel ders	Frekans	13	9	6	4	1	33
	%	39,4	27,3	18,2	12,1	3,0	100,0
Ailemden	Frekans	60	36	28	22	9	155
	%	38,7	23,2	18,1	14,2	5,8	100,0
Toplam	Frekans	239	146	102	47	22	556
	%	43,0	26,3	18,3	8,5	4,0	100,0
Chi-Square 0,113 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin okul dışında dini bilgileri öğrendikleri yerler ile “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır.

Tablo incelendiğinde, DKAB dersine Allah ile ilgili sorulara yeterli cevabın verildiğini % 76,8’lik oranla en fazla cami eğitimi almış öğrenciler düşünmektedir. Ailesinden dini bilgiler öğrenmiş olanların yeterli bulma düzeyi ise %61,9 ile en düşük düzeydir.

Tablo 121: Öğrencilerin “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikri ile “DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir.		DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	166	41	19	10	7	243
	%	68,3	16,9	7,8	4,1	2,9	100,0
Katılıyorum	Frekans	57	70	15	6	2	150
	%	38,0	46,7	10,0	4,0	1,3	100,0
Kararsızım	Frekans	39	28	30	5	2	104
	%	37,5	26,9	28,8	4,8	1,9	100,0
Katılmıyorum	Frekans	10	13	8	14	3	48
	%	20,8	27,1	16,7	29,2	6,3	100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	8	2	3		9	22
	%	36,4	9,1	13,6		40,9	100,0
Toplam	Frekans	280	154	75	35	23	567
	%	49,4	27,2	13,2	6,2	4,1	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikri ile “DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin çoğu DKAB derslerinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevapların verildiğini ve DKAB ders kitaplarındaki Allah ile ilgili bilgilerin doyurucu olduğunu düşünmektedir.

Tablo 122: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikrine katılımları

Cinsiyet		DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	131	84	44	17	12	288
	%	45,5	29,2	15,3	5,9	4,2	100,0
Erkek	Frekans	149	70	31	18	11	279
	%	53,4	25,1	11,1	6,5	3,9	100,0
Toplam	Frekans	280	154	75	35	23	567
	%	49,4	27,2	13,2	6,2	4,1	100,0
Chi-Square 0,329 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, cinsiyetleri ile “DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgilerin bulunduğu düşüncesine erkeklerin %3,8 farkla daha fazla katıldığı görülmektedir.

Tablo 123: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikrine katılımları

Okul Tipi		DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	40	38	11	12	8	109
	%	36,7	34,9	10,1	11,0	7,3	100,0
Devlet	Frekans	240	116	64	23	15	458
	%	52,4	25,3	14,0	5,0	3,3	100,0
Toplam	Frekans	280	154	75	35	23	567
	%	49,4	27,2	13,2	6,2	4,1	100,0
Chi-Square 0,002 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur

Tablo incelendiğinde, devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunduğu fikrine özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden %6,1 daha fazla katılmaktadır.

Tablo 124: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	123	62	23	14	2	224
	%	54,9	27,7	10,3	6,3	0,9	100,0
7.Sınıf	Frekans	77	43	21	6	13	160
	%	48,1	26,9	13,1	3,8	8,1	100,0
8.Sınıf	Frekans	80	49	31	15	8	183
	%	43,7	26,8	16,9	8,2	4,4	100,0
Toplam	Frekans	280	154	75	35	23	567
	%	49,4	27,2	13,2	6,2	4,1	100,0
Chi-Square 0,007 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Tablo incelendiğinde, sınıf seviyesi yükseldikçe DKAB ders kitaplarındaki Allah inancı ile ilgili bilgileri doyurucu bulma oranının düştüğü görülmektedir. DKAB ders kitaplarındaki Allah inancını dair bilgileri doyurucu bulmada en yüksek oran %82,6 ile 6. sınıflara en düşük düzey ise %70,5 ile 8. sınıflara aittir.

Tablo 125: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları

Cinsiyet		DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	64	33	8	4		109
	%	58,7	30,3	7,3	3,7		100,0
Erkek	Frekans	291	95	46	11	15	458
	%	63,5	20,7	10,0	2,4	3,3	100,0
Toplam	Frekans	355	128	54	15	15	567
	%	62,6	22,6	9,5	2,6	2,6	100,0
Chi-Square 0,070 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, cinsiyetleri ile “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, DKAB dersinin Allah sevilmesinde etkili olduğu düşüncesine kızların %3,8 farkla daha fazla katıldığı görülmektedir.

Tablo 126: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	52	31	11	11	4	109
	%	47,7	28,4	10,1	10,1	3,7	100,0
Devlet	Frekans	191	119	93	37	18	458
	%	41,7	26,0	20,3	8,1	3,9	100,0
Toplam	Frekans	243	150	104	48	22	567
	%	42,9	26,5	18,3	8,5	3,9	100,0
Chi-Square 0,172 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır

Tablo incelendiğinde, özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin, DKAB dersinin Allah’ın sevilmesinde etkili olduğu görüşüne devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerden daha fazla katıldığı görülmektedir.

Tablo 127: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	147	40	25	6	6	224
	%	65,6	17,9	11,2	2,7	2,7	100,0
7.Sınıf	Frekans	101	35	13	5	6	160
	%	63,1	21,9	8,1	3,1	3,8	100,0
8.Sınıf	Frekans	107	53	16	4	3	183
	%	58,5	29,0	8,7	2,2	1,6	100,0
Toplam	Frekans	355	128	54	15	15	567
	%	62,6	22,6	9,5	2,6	2,6	100,0
Chi-Square 0,327 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, sınıf seviyesi yükseldikçe DKAB dersini Allah’ın sevilmesinde etkili bulma oranının arttığı görülmektedir

Tablo 128: Öğrencilerin yaşlarına göre “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir” fikrine katılımları

Yaş		DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkileyicidir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	137	52	24	3	1	217
	%	63,1	24,0	11,1	1,4	0,5	100,0
13	Frekans	93	36	16	5	2	152
	%	61,2	23,7	10,5	3,3	1,3	100,0
14	Frekans	89	41	26	8	6	170
	%	52,4	24,1	15,3	4,7	3,5	100,0
15	Frekans	15	4	4		1	24
	%	62,5	16,7	16,7		4,2	100,0
16	Frekans	2	1		1		4
	%	50,0	25,0		25,0		100,0
Toplam	Frekans	336	134	70	17	10	567
	%	59,3	23,6	12,3	3,0	1,8	100,0
Chi-Square 0,135 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin yaşları ile “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışlarını etkileyici bulma oranı yaş seviyesi ile ters orantılıdır. 12–13 yaş gurubu öğrencileri DKAB dersi öğretmenlerini Allah anlatımı bağlamında 14–15–16 yaş gurubu öğrencilerinden daha etkili bulmaktadır.

Tablo 129: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB Dersi Öğretmenlerinin Allah'ı Anlatışları Etkileyicidir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	142	54	22	6		224
	%	63,4	24,1	9,8	2,7		100,0
7.Sınıf	Frekans	96	36	20	5	3	160
	%	60,0	22,5	12,5	3,1	1,9	100,0
8.Sınıf	Frekans	98	44	28	6	7	183
	%	53,6	24,0	15,3	3,3	3,8	100,0
Toplam	Frekans	336	134	70	17	10	567
	%	59,3	23,6	12,3	3,0	1,8	100,0
Chi-Square 0,121 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkileyicidir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, sınıf seviyesi yükseldikçe DKAB dersini Allah'ın sevilmesinde etkili bulma oranının azaldığı görülmektedir. Allah anlatımında DKAB öğretmenlerini en etkileyici bulan öğrenciler 6. sınıf öğrencileridir.

Tablo 130: Öğrencilerin “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir” fikri ile “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar ” fikrine katılımlarının karşılaştırılması

DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir.		DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kesinlikle katılıyorum	Frekans	259	44	20	5	8	336
	%	77,1	13,1	6,0	1,5	2,4	100,0
Katılıyorum	Frekans	57	57	13	3	4	134
	%	42,5	42,5	9,7	2,2	3,0	100,0
Kararsızım	Frekans	24	23	15	6	2	70
	%	34,3	32,9	21,4	8,6	2,9	100,0
Katılmıyorum	Frekans	8	2	5	1	1	17
	%	47,1	11,8	29,4	5,9	5,9	100,0
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	7	2	1			10
	%	70,0	20,0	10,0			100,0
Toplam	Frekans	355	128	54	15	15	567
	%	62,6	22,6	9,5	2,6	2,6	100,0
Chi-Square 0,000< 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah’ı anlatışları etkileyicidir.” fikri ile “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. Bu iki fikir arasındaki ilişki, ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin çoğu DKAB derslerini ve DKAB ders öğretmenlerini Allah’ın sevilmesinde etkili görmektedirler.

Tablo 131: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “DKAB dersi Allah’ın sevilmesinde etkili rol oynar” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkileyicidir.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	70	28	10	1		109
	%	64,2	25,7	9,2	0,9		100,0
Devlet	Frekans	266	106	60	16	10	458
	%	58,1	23,1	13,1	3,5	2,2	100,0
Toplam	Frekans	336	134	70	17	10	567
	%	59,3	23,6	12,3	3,0	1,8	100,0
Chi-Square 0,183 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkileyicidir” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır

Tablo incelendiğinde, özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin, DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkileyici olduğu görüşüne devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerden daha fazla katıldığı görülmektedir.

Tablo 132: Öğrencilerin okudukları sınıflara göre “Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır” fikrine katılımları

Sınıf		Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	107	51	38	18	10	224
	%	47,8	22,8	17,0	8,0	4,5	100,0
7.Sınıf	Frekans	73	42	22	12	11	160
	%	45,6	26,3	13,8	7,5	6,9	100,0
8.Sınıf	Frekans	88	49	25	9	12	183
	%	48,1	26,8	13,7	4,9	6,6	100,0
Toplam	Frekans	268	142	85	39	33	567
	%	47,3	25,0	15,0	6,9	5,8	100,0
Chi-Square 0,799 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, sınıf seviyesi yükseldikçe Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış örneklerin DKAB dersinde sunulduğu görüşü artmaktadır.

Tablo 133: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır” fikrine katılımları

Okul tipi		Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	53	23	19	10	4	109
	%	48,6	21,1	17,4	9,2	3,7	100,0
Devlet	Frekans	215	119	66	29	29	458
	%	46,9	26,0	14,4	6,3	6,3	100,0
Toplam	Frekans	268	142	85	39	33	567
	%	47,3	25,0	15,0	6,9	5,8	100,0
Chi-Square 0,473 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır

Tablo incelendiğinde, devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin, Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır görüşüne özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden az farkla da daha fazla katıldığı görülmektedir.

Bu bulguların değişkenlere dağılımını incelendiğinde şu sonuçlarla karşılaşılmaktadır;

Allah inancını merak etme düzeyi sadece okul değişkeni ile anlamlı bir ilişki içersindedir. Bunun yanında, yaş, sınıf, cinsiyet, okul dışında nereden DKAB eğitimi alındığı değişkenlerine göre veriler farklılık arz etmektedir. Buna göre; Devlet okulu öğrencilerinin Allah inancını merak etme düzeyleri özel okulda öğrenim gören öğrencilerden anlamlı biçimde daha yüksektir. Yaş gurupları içinde, Allah inancını merak etmede en yüksek düzey 12 yaş gurubu öğrencilerine aittir. Sınıf bazında ise 6. sınıf öğrencileri Allah ve özelliklerini 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden daha fazla merak etmektedir. Yine Allah ve özelliklerini en fazla kuran kursu eğitimi alanlar merak etmektedir.

Öğrencilerin Allah'ı ve özelliklerini merak etme düzeyi ile Allah ve özelliklerinin her sene tekrar edilmesi isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verildiği fikrine katılım düzeyleri sınıf, cinsiyet, okul, okul dışında nereden din eğitimi alındığı değişkenlerine göre farklılaşmaktadır. Buna göre; 6. sınıf öğrencilerinin DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara verilen cevapları yeterli bulma düzeyi 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden daha fazladır. Özel okulda öğrenim gören öğrencilerin verilen cevapları yeterli bulma düzeyleri devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerden daha yüksektir. Cinsiyet bağlamında ise erkek öğrencilerin Allah ile ilgili cevapları yeterli bulma düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görölmektedir. Yine verilen cevapları yeterli bulma oranı camiden dini eğitim alan öğrencilerde daha yüksektir.

DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara verilen yanıtları yeterli bulma ile DKAB dersi kitaplarındaki bilgileri doyurucu bulma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

DKAB dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır fikrine katılım ile okul ve sınıf değişkenleri ile anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Özel okul öğrencilerinin DKAB dersi kitaplarını Allah inancı noktasında devlet okulu öğrencilerden daha fazla doyurucu bulmaktadır. Sınıf seviyesi düştükçe doyurucu

bulma düzeyi arttığı ve 6. sınıf öğrencilerinin doyurucu bulma düzeyinin anlamlı biçimde daha fazla olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde ise erkek öğrencilerin DKAB dersi kitaplarındaki Allah inancına dair bilgileri kız öğrencilerden daha doyurucu bulduğu anlaşılmaktadır.

DKAB dersi Allah'ın sevilmesinde etkili rol oynar fikrine katılım ile hiçbir değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bunun yanında, sınıf, cinsiyet, okul, değişkenlerine göre farklılaşmalar tespit edilmiştir. Buna göre, DKAB dersinin Allah'ın sevilmesinde etkili olduğu düşüncesine kız öğrenciler daha fazla katılmaktadırlar. Yine devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerin DKAB dersini etkili görme düzeyleri özel okul öğrencilerinden daha yüksektir. Bununla birlikte sınıf seviyesi yükseldikçe Allah'ın sevilmesinde DKAB dersini etkili görme oranı da artmaktadır.

DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışlarının etkileyicidir fikri ile DKAB dersi Allah'ın sevilmesinde etkilidir fikirlerine verilen cevaplar anlamlı bir ilişki içersindedir.

DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkileyicidir katılım ile hiçbir değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bununla birlikte, yaş, sınıf, okul, değişkenlerine göre farklılaşmalar tespit edilmiştir. Buna göre;12-13 yaş gurubu öğrencileri Allah'ın anlatılması noktasında DKAB dersi öğretmenlerini etkileyici bulma düzeyi daha fazladır. Sınıf bazında değerlendirildiğinde en yüksek düzeyin 6. sınıflara ait olduğu anlaşılmaktadır. Yine özel okul öğrencileri DKAB dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışlarını 1 devlet okulu öğrencilerinden daha etkileyici bulmaktadır.

Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler DKAB dersinde sunulmaktadır fikrine katılım ile hiçbir değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bununla birlikte, sınıf, okul değişkenlerine göre çok belirgin olmamakla birlikte farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre; sınıf seviyesi yükseldikçe Allah inancıyla ilgili duyulmamış bazı örneklerin DKAB dersinde sunulduğu fikri de artmakta ve özel

okul öğrencileri az farkla da olsa bu fikre daha fazla katılmaktadır.

5.9. Öğrencilerin DKAB Dersindeki Allah İnancı Öğretiminden Beklentileri

Tablo 134: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	129	28	27	17	23	224
	%	57,6	12,5	12,1	7,6	10,3	100,0
7.Sınıf	Frekans	100	27	14	7	12	160
	%	62,5	16,9	8,8	4,4	7,5	100,0
8.Sınıf	Frekans	104	28	26	14	11	183
	%	56,8	15,3	14,2	7,7	6,0	100,0
Toplam	Frekans	333	83	67	38	46	567
	%	58,7	14,6	11,8	6,7	8,1	100,0
Chi-Square 0,417 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır.

Tablo incelendiğinde, Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların kullanılmasını en çok %79,4 ile 7 sınıfların istediği, 8. sınıfların %72,1 oranında 6. sınıfların ise %70,1 düzeyinde bu isteğe katıldığı görülmektedir.

Tablo 135: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	56	16	10	9	18	109
	%	51,4	14,7	9,2	8,3	16,5	100,0
Devlet	Frekans	277	67	57	29	28	458
	%	60,5	14,6	12,4	6,3	6,1	100,0
Toplam	Frekans	333	83	67	38	46	567
	%	58,7	14,6	11,8	6,7	8,1	100,0
Chi-Square 0,006 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde, devlet okullarda öğrenim gören öğrencilerin, DKAB dersinde Allah inancı öğretiminde teknolojik araçların daha çok kullanılmasını özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha fazla istediği görülmektedir. Bunun nedeni olarak devlet okullarının özel okullar kadar eğitim teknolojisine sahip olmamaları söylenebilir.

Tablo 136: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “DKAB dersinde Allah’ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim” fikrine katılımları

Cinsiyet		DKAB dersinde Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	152	78	33	9	16	288
	%	52,8	27,1	11,5	3,1	5,6	100,0
Erkek	Frekans	185	51	20	10	13	279
	%	66,3	18,3	7,2	3,6	4,7	100,0
Toplam	Frekans	337	129	53	19	29	567
	%	59,4	22,8	9,3	3,4	5,1	100,0
Chi-Square 0,015 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, cinsiyetleri ile “DKAB dersinde Allah’ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Tablo incelendiğinde, DKAB dersinde Allah’ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla istediği görülmektedir.

Tablo 137: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliğine göre “DKAB dersinde Allah’ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersinde Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	62	24	13	4	6	109
	%	56,9	22,0	11,9	3,7	5,5	100,0
Devlet	Frekans	275	105	40	15	23	458
	%	60,0	22,9	8,7	3,3	5,0	100,0
Toplam	Frekans	337	129	53	19	29	567
	%	59,4	22,8	9,3	3,4	5,1	100,0
Chi-Square 0,875 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersinde Allah’ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır

Tablo incelendiğinde, devlet okullarda öğrenim gören öğrencilerin, DKAB dersinde Allah’ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha fazla istediği görülmektedir.

Tablo 138: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “DKAB dersinde Allah’ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isterim” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	142	52	19	2	9	224
	%	63,4	23,2	8,5	09	4,0	100,0
7.Sınıf	Frekans	97	32	19	6	6	160
	%	60,6	20,0	11,9	3,8	3,8	100,0
8.Sınıf	Frekans	98	60	19	4	2	183
	%	53,6	32,8	10,4	2,2	1,1	100,0
Toplam	Frekans	337	144	57	12	17	567
	%	59,4	25,4	10,1	2,1	3,0	100,0
Chi-Square 0,044 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde, Allah inancı öğretiminde daha güncel örneklerin kullanılmasını en çok %86,6 ile 6 sınıf ile %86,4 ile 8. sınıf öğrencilerinin istediği 7. sınıfların ise %80,6 düzeyinde bu isteğe katıldığı görülmektedir.

Tablo 139: Öğrencilerin okudukları okulların niteliğine göre “DKAB dersinde Allah’ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isterim” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	50	31	18	4	6	109
	%	45,9	28,4	16,5	3,7	5,5	100,0
Devlet	Frekans	287	113	39	8	11	458
	%	62,7	24,7	8,5	1,7	2,4	100,0
Toplam	Frekans	337	144	57	12	17	567
	%	59,4	25,4	10,1	2,1	3,0	100,0
Chi-Square 0,006 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur

Tablo incelendiğinde, devlet okullarda öğrenim gören öğrencilerin, DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği ile ilgili daha güncel örneklerin kullanılmasını özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha fazla istediği görülmektedir.

Tablo 140: Öğrencilerin yaşlarına göre “DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isterim” fikrine katılımları

Yaş		DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
12	Frekans	161	34	12	8	2	217
	%	74,2	15,7	5,5	3,7	0,9	100,0
13	Frekans	118	24	8		2	152
	%	77,6	15,8	5,3		1,3	100,0
14	Frekans	118	41	7	4		170
	%	69,4	24,1	4,1	2,4		100,0%
15	Frekans	17	7				24
	%	70,8	29,2				100,0
16	Frekans	2	1	1			4
	%	50,0	25,0	25,0			100,0
Toplam	Frekans	416	107	28	12	4	567
	%	73,4	18,9	4,9	2,1	0,7	100,0
Chi-Square 0,198 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin yaşları ile “DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmeli” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte yaş seviyesiyle birlikte isteğin arttığı görülmektedir.

Tablo 141: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isterim” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	166	37	11	8	2	166
	%	74,1	16,5	4,9	3,6	0,9	74,1
7.Sınıf	Frekans	124	25	9		2	124
	%	77,5	15,6	5,6		1,3	77,5
8.Sınıf	Frekans	126	45	8	4		126
	%	68,9	24,6	4,4	2,2		68,9
Toplam	Frekans	416	107	28	12	4	416
	%	73,4	18,9	4,9	2,1	0,7	73,4
Chi-Square 0,093 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmeli” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 142: Öğrencilerin okudukları okulun niteliğine göre “Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim” fikrine katılımları

Okul tipi		DKAB dersinde Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Özel	Frekans	55	34	14	6		109
	%	50,5	31,2	12,8	5,5		100,0
Devlet	Frekans	324	93	29	5	7	458
	%	70,7	20,3	6,3	1,1	1,5	100,0
Toplam	Frekans	379	127	43	11	7	567
	%	66,8	22,4	7,6	1,9	1,2	100,0
Chi-Square 0,000 < 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun niteliği ile “DKAB dersinde Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmeli” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmuştur. Buna göre; devlet okullarda öğrenim gören öğrencilerin, DKAB dersinde Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini özel okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha fazla istediği görülmektedir.

Tablo 143: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “DKAB dersinde kuran-ı kerimdeki Allah’ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isterim” fikrine katılımları

Sınıf		DKAB dersinde Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	160	48	11	4	1	224
	%	71,4	21,4	4,9	1,8	0,4	100,0
7.Sınıf	Frekans	104	36	12	4	4	160
	%	65,0	22,5	7,5	2,5	2,5	100,0
8.Sınıf	Frekans	115	43	20	3	2	183
	%	62,8	23,5	10,9	1,6	1,1	100,0
Toplam	Frekans	379	127	43	11	7	567
	%	66,8	22,4	7,6	1,9	1,2	100,0
Chi-Square 0,277 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “DKAB dersinde Kuran-ı kerimdeki Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isterim.” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, sınıf seviyesi yükseldikçe Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isteme düzeyinin düştüğü görülmektedir.

Tablo 144: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim” fikrine katılımları

Cinsiyet		Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Kız	Frekans	180	55	40	8	5	288
	%	62,5	19	13	2	1,7	100,0
Erkek	Frekans	187	54	22	10	6	279
	%	67,0	19,4	7,9	3,6	2,2	100,0
Toplam	Frekans	367	109	62	18	11	567
	%	64,7	19,2	10,9	3,2	1,9	100,0
Chi-Square 0,236 > 0.05							

Yukarıdaki tabloda, cinsiyetleri ile “Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla istediği görülmektedir.

Tablo 145: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre “Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim” fikrine katılımları

Sınıf		Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim.					
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam
6.Sınıf	Frekans	150	41	23	5	5	224
	%	67,0	18,3	10,3	2,2	2,2	100,0
7.Sınıf	Frekans	110	29	14	3	4	160
	%	68,8	18,1	8,8	1,9	2,5	100,0
8.Sınıf	Frekans	107	39	25	10	2	183
	%	58,5	21,3	13,7	5,5	1,1	100,0
Toplam	Frekans	367	109	62	18	11	567
	%	64,7	19,2	10,9	3,2	1,9	100,0

Chi-Square 0,275 > 0.05

Yukarıdaki tabloda, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile “Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim” fikrine katılımları karşılaştırılmıştır. İki değişken arasındaki ilişki ki-kare testi sonucu anlamlı bulunmamıştır. Tablo incelendiğinde, 8. sınıf öğrencilerinin Allah inancı konularının her sene tekrar edilmesi fikrine katılımlarının 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden daha düşük olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Allah İnancı öğretimi ile ilgili beklentilerinin değişkenlere dağılımı incelendiğinde şu sonuçlarla karşılaşılmaktadır;

Allah inancı öğretiminde teknolojik imkânlardan daha fazla yararlanılması beklentisi sadece okul değişkeni ile anlamlı bir ilişki içersindedir. Buna Göre; Allah inancı öğretiminde teknolojik imkânların daha fazla kullanılmasını devlet okulu öğrencileri daha çok istemektedirler. Bununla birlikte sınıf bazında belirgin bir farklılaşma tespit edilmiştir. Sınıf bağlamında Allah inancı öğretiminde teknolojik imkânların daha fazla

kullanılması isteme düzeyi en yüksek sınıf 7. sınıflardır.

DKAB dersinde Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isteği ile sadece cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre; Erkek öğrencilerin Allah'ın özelliklerini daha anlaşılır ve benzetmeler kullanılarak anlatılmasını isteme düzeyi kız öğrencilerden anlamlı derecede daha fazladır. Bununla beraber okul değişkenine göre bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır ve benzetmeler kullanılarak anlatılmasını isteme düzeyi devlet okulu öğrencilerinde daha yüksektir.

Öğrenciler Allahın özelliklerinin öğretiminin daha anlaşılır olmasını istemektedir. Bu konuda benzetmelerin kullanılması önemlidir. Selçuk'a bu konuda şöyle demektedir: “Din eğitimi ve öğretiminde çocuğa kavramları belletmeye çalışmaktan çok bu kavramları duyu organlarına açık ve etkili bir tarzda sunabilmenin yollarını bulunmalıdır. Bu hususta bileşik ve ulvi olan şeylerin basit şeylerle, uzakta bulunanı yakında bulunanlarla, görünmeyenleri görünenler yardımıyla tasvir ve izah mümkündür” (Selçuk, 1990:36).

DKAB dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isteme düzeyi ile sınıf ve okul değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bunun haricinde değişkenlere göre belirgin bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Buna göre; Devlet okulu öğrencilerinin Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isteme oranı anlamlı biçimde daha yüksektir. Sınıf bazında ise bu istekte en yüksek düzeye 6. sınıflar sahiptir.

DKAB dersinde Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isteme düzeyi ile yaş ve sınıf değişkenlerine göre farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre; yaş ve sınıf seviyesi yükseldikçe Allah inancı ile ilgili daha fazla hikâye olmalı beklentisi artmaktadır.

DKAB dersinde Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isteme düzeyi ile sadece okul değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre; Devlet Okulu

öğrencilerinin Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isteme oranı anlamlı biçimde daha yüksektir. Bununla birlikte sınıflara göre bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. Sınıf seviyesi yükseldikçe Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isteme düzeyi düşmektedir.

Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesi isteği cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre farklılaşmaktadır. Buna göre; kız öğrenciler Allah inancının her sene tekrar edilmesini daha fazla istemektedir. Sınıf bazında ise 6. ve 7. sınıflar 8. sınıflardan daha çok istemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Allah inancı öğretiminin etkinliğine katkı sağlamak amacıyla hazırlanan bu çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Allah tasavvurları, Allah inancı öğretimini nasıl buldukları ve Allah inancı öğretiminden beklentileri araştırılmıştır. Bu bağlamda Düzce il merkezinde 6 farklı ilköğretim okulunda okuyan 567 öğrenciye 52 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Toplanan veriler değerlendirilmiş ve şu anlamlı istatistiksel sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Ebeveynlerin eğitim durumları öğrencilerin Allah varlığı ile ilgili düşünceleri üzerinde etkilidir. Ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe Allah'ın var olup olmadığı sorusunun zor olduğu fikri azalmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlerin eğitim seviyelerinin yüksek oluşunun Allah'ın varlığı ile ilgili tereddütlerin azalmasında etkili olduğu söylenebilir.

2. Öğrencilerinin Allah tasavvurları ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çocuklukta antropomorfik olarak gerçekleşen Allah tasavvurunun ilköğretimin ikinci kademesinde zihinsel gelişime paralel olarak soyut bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Öğrenciler büyük çoğunluğu, Allah'ı her zaman her yerde, her şeyi görüp, duyup, bilen ve her şeye gücü yeten bir varlık olarak tasavvur etmektedir.

3. Allah inancı öğrencilerin duygularına olumlu şekilde yansımaktadır. Öğrencilerin çoğu, hayatta en değerli şeyin Allah inancı olduğunu düşünmekte, Allah'a inandığı için kendini daha güvende ve Allah'a yakın hissetmektedir. Allah inancının duygulara yansması cinsiyet değişkenine göre farklılık arz etmektedir. Allah inancının kız öğrencilerin duygularını olumlu yönde etkileme düzeyi erkek öğrencilerden daha fazladır.

4. Allah'ın insanlara yaklaşımı ile ilgili tespitler olumludur. Öğrencilerin çoğu Allah'ın insanlara nimet vermesini sevgisinin bir tezahürü olarak algılamaktadır. Yine öğrencilerin önemli bir kısmı Allah'ı her zaman bizimle beraber olan, yaptığımız her şeyle ilgilenen ve yardımımıza koşan, insanlara doğruyu gösteren bir varlık olarak

kabul etmektedir.

5. Öğrenciler büyük çoğunluğu Allah'ın merhametinin cezalandırmasından daha fazla olduğu düşüncesindedir. Öğrencilerin Allah'ın merhameti ile ilgili düşünceleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır. Erkek öğrencilerin, Allah'ın merhametini cezalandırmasından daha fazla kabul etme düzeyleri daha fazladır.

6. Öğrencilerin Allah'ın mükâfatlandırması ve cezalandırması ile ilgili düşünceleri de dikkat çekicidir. Öğrencilerin çoğu Allah'ın daha bu dünyada iken ödüllendirmeye ve cezalandırmaya başlayacağına inanmakta bununla birlikte Allah'ın yaptığı her şeyin doğru olduğunu ve adaletinden kaynaklandığını düşünmektedir. Allah'ın mükâfatlandırması ve cezalandırması ile ilgili bulgular cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin Allah'ın dünyada iken cezalandıracağına ve ödüllendireceği fikirlerine katılma düzeyleri anlamlı şekilde daha fazladır. Buna karşılık erkek öğrencilerin Allah'ın kötülere cezalandırmasının adaletinden kaynaklandığını düşünme oranı anlamlı daha fazladır.

7. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun DKAB dersinde en merak ettikleri konu Allah ve özellikleridir. Öğrencilerin DKAB dersini Allah'ın sevilmesinde etkili olduğunu düşünmekte bu bağlamda DKAB dersi öğretmenlerinin Allah anlatımını etkileyici bulmaktadır.

8. Öğrencilerin çoğuna göre DKAB dersinde Allah ile ilgili sorulara verilen yanıtlar yeterli ve DKAB dersi kitaplarındaki Allah inancına ait bilgiler doyurucudur.

9. Öğrencilerin Allah inancı öğretiminden beklentileri yüksektir. Öğrencilerin çoğu Allah inancı bağlamında, teknolojik imkânlardan daha fazla yararlanılmasını, güncel örneklerin, hikâyelerin ve ayetlerin daha fazla kullanılmasını, benzetmelere daha fazla yer verilmesini istemektedir. Bununla birlikte öğrencilerin yarıdan fazlası Allah inancının her sene tekrar edilmesini de istemektedir.

10. Öğrencilerin Allah inancı öğretimi ile ilgili beklentileri yaş, cinsiyet, okul ve sınıf

değişkenlerine göre farklılaşmaktadır. Öğrencilerin Allah inancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesi ile ilgili beklentileri yaş seviyesiyle birlikte artmaktadır. Erkek öğrenciler Allah ve özelliklerinin anlatımında daha anlaşılır ifade ve benzetmelere kız öğrencilerden daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

11. Öğrencilerin Allah inancı öğretiminden beklentileri okudukları okula göre farklılaşmaktadır. Devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin Allah inancı öğretiminde; teknolojik imkânlardan daha fazla yararlanması, daha güncel örneklerin, daha anlaşılır ifade ve benzetmelerin kullanılması, Allah tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesi konularındaki beklenti düzeyleri özel okul öğrencilerinden daha yüksektir.

12. Öğrencilerin Allah inancı öğretiminden beklentileri öğrenim gördükleri sınıfa göre farklılaşmaktadır. 6. sınıf öğrencileri Allah ve özelliklerinin anlatımında; daha anlaşılır ifade ve benzetmelere, güncel örneklere ve Allah'ı tanıtan ayetlere 6. ve 7. sınıflardan daha çok ihtiyaç duymaktadır. Bununla birlikte sınıf seviyesi yükseldikçe Allah inancı ile ilgili daha fazla hikâye olmalı beklentisi artmaktadır.

Öneriler

1. DKAB programında, Allah inancının doğrudan öğretimi sadece 4. ve 5. sınıfla sınırlandırılmamalıdır. Çünkü öğrenciler ilköğretimin ikinci kademesinde Allah'ı artık tamamen soyut olarak düşünmektedir. Öyleyse DKAB programı Allah inancı öğretimi noktasında 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin bilişsel seviyeleri dikkate alınarak, onların soyut Allah tasavvurunu güçlendirecek biçimde yeniden düzenlenmelidir.

2. Allah inancı öğretiminde, öğrencilerin beklentileri dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, nitelikli hikâyelere, Allah'ı ve özelliklerini tanıtan ayetlere, güncel örneklere ve konuyu akıllara yaklaştıran temsillere daha fazla yer verilmelidir.

3. Öğrencilerin çoğu Allah'ın merhamet yönünün cezalandırıcı yönünden fazla olduğunu düşünmektedir. Bunda mevcut DKAB programının etkili olduğundan hareketle, DKAB Programında ve buna dayalı olarak hazırlanan DKAB ders

kitaplarında Allah'ın merhametine daha fazla yer verilmeli, DKAB öğretmenleri Allah'ın merhametinin anlatımına daha fazla özen göstermelidir.

4. Araştırma sonucunda görülüyor ki Allah inancı, öğrencilerin kendilerini güvende ve Allah'a yakın hissetmelerine neden olmaktadır. Öyleyse DKAB öğretmenleri, bu etkiyi güçlendirecek bir yaklaşımla hareket etmeli, genel ve DKAB dersine özel tüm yöntemleri yeterince kullanmalıdır.

5. DKAB dersinin ve Allah öğretiminin daha verimli hale gelebilmesi için derslerde, göze ve kulağa hitap eden tepegöz, slâyt, fotoğraf, resim, teyp, video ve bilgisayar gibi araç ve gereçler yeterince kullanılmalıdır. Öğretmenler, imkânları ölçüsünde çevrelerinde bulunan öğrenme ve öğretme kaynaklarını inceleyip, öğrencilerin öğrenim düzeylerine uygun, dersleri destekleyecek malzemeleri sağlamalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü de bu konuya daha fazla özen göstermelidir. Halen devlet okullarının çoğunda tepegöz, slâyt, video, teyp ve bilgisayar gibi teknolojik araçlar yeterince bulunmamakta, ya da DKAB öğretmenleri tarafından kullanılmamaktadır. Bunun için devlet okullarına bu tür teknolojik imkânlar sağlanması yanında, hizmet içi eğitim kurslarıyla bu araç-gereçlerin kullanımı konusunda eğitim verilmelidir.

KAYNAKÇA

ALTAŞ, Nurullah (2001) , *İlköğretimde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*,

1.Baskı, Nobel Yayınları, Ankara.

ALTINTAŞ, Hayranî (1981), *Çocukluk Devresinde Ailede Din Eğitimi*, (Tebliğ) T.1.

DES., Ankara.

ATALAY, Talip (2002), *İlköğretim ve Liselerde Dindarlık Üzerine Bir Araştırma*

(*Diyarbakır Örneği*), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi

Sosyal bilimler Enstitüsü, Konya.

ATAY, Hüseyin (1961), *Kur'an'a Göre İman Esasları*, Ankara.

AY, Mehmet Emin (2002), *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*,15.Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.

AYDIN, Mehmet Zeki (1998), *Din Öğretiminde Yöntemler ve Buldurma Yönetimi*, 1. Baskı, Karakoç Yayınları, Ankara.

BAYRAKLI, Bayraktar (1989), *İslam'da Eğitim*, 5.Baskı, İFAV Yayınları, İstanbul.

BAYYİĞİT, Mehmet (1989), *Üniversite Gençlerinin Dini İnanç Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

BİLGİN, Beyza (1991), *İslam ve Çocuk*, TDV Yayınları, Ankara.

BİLGİN, Beyza ve Mualla Selçuk(1999), *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, 4. Baskı, Gün Yayıncılık, Ankara.

BİLGİN, Beyza (1986), *Çocuğun Manevi Eğitimi*, *Din Öğretimi Dergisi*, Cilt 10, Ankara.

- BUHARİ, Muhammed b. İsmail (1967), *El-Camiu's-Sahih*, Cilt 1-8, El-Mektebul İslamiyye, İstanbul.
- CÜCELOĞLU, Doğan (1997), *İnsan ve Davranışı*, Sistem Yayıncılık, İstanbul
- ÇETİN, Bayram (1991), *6–12 Yaşları Arasındaki Çocuklarda Allah İnancının Gelişimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DEMİREL, Özcan (2002), *Öğretme Sanatı*, 2 Baskı, Pagem A Yayıncılık, Ankara.
- DODURGALI, Abdurrahman (1998), *Ailede Çocuğun Dini Eğitimi*, İFAV Yayınları, İstanbul.
- ELİAS, John L. (1983), “Çocuklar Dini Kavramları Nasıl Anlarlar” Çev., Ali Rıza Aydın, Birey ve Din, İnsan Yayınları, İstanbul.
- ERDEN, Münire ve Yasemin Akman (2002), *Gelişim ve Öğrenme*, 11. Baskı, Arkadaş Yayınları, Ankara.
- EV, Halit (1993), *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Dini Gelişim ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri*, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- FIRAT, Erdoğan (1977), *Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Urfa.
- GÜNÇE, Gülseren (1973), *Çocukta Zihin Gelişimi*, 1. Baskı, Ankara.
- HÖKELEKLİ, Hayati (1993), *Din Psikolojisi*, 3. Baskı, TDV Yayınları, Ankara
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1988), *İnsan ve İnsanlar*, Evrim Kitabevi, İstanbul
- KARACOŞKUN, M. Doğan (2004), *Dini Gelişim Kuramları*, Din Bilimleri Araştırma

Dergisi, Cilt 4, Sayı 4, İstanbul.

KAYA, Mevlüt (1998), *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun

KOMİSYON, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4*, Milli Eğitimi Basımevi, Ankara.

KOMİSYON, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 5*, Milli Eğitimi Basımevi, Ankara.

KOMİSYON, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 7*, Milli Eğitimi Basımevi, Ankara.

KOMİSYON, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 8*, Milli Eğitimi Basımevi, Ankara.

KÖKTAŞ, M. Emin (1993), *Türkiye’de Dini Hayat*, İşaret Yayınları, İstanbul.

KULA, Naci (2001), *Kimlik ve Din*, 1.Baskı, Ayıışığı Kitapları, İstanbul.

KUTUB, Muhammed (1977), *İslam Terbiye Metodu ve Ahlâk Sistemi*, Çev., Ali Özek, Hisar Yayınları, İstanbul.

MEHMEDOĞLU, Yurdagül (1998), *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, “Bir Eğitim Sorunu Olarak Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi”, Ensar Neşriyat, İstanbul.

ÖNKAL, Ahmet (1984), *Resûlullah’ın İslam’a Davet Metodu*, Konya.

ÖZBAY, Ekrem(1995), “*Ergenlerde Din ve Allah İnancı*” Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZBAYDAR, Belma (1970), *Din ve Tanrı İnancının Gelişimi Üzerine Bir Araştırma*, Baha Matbası, İstanbul.

PİAGET, Jean (1939), *Çocukta Hüküm ve Muhakeme*, Çev., S. Esat Siyavuşgil, İstanbul.

PNEVMATİKOS, Dimitris (2006), *İlkokul Çağındaki Çocukların Dini Kavramlarındaki Kavramsal Değişimler: Tanrının Yaşadığı Ev Örneği*, Çev.,

Recep Kaymakcan-Abdulkadir Çekin, Dini Araştırmalar Dergisi, Sayı 22, s. 313-334.

RATCLIFF, Ronald (1992), *Çocukların Dini Kavramları Anlama Şekli*, Çev., Ali Rıza Aydın, Birey ve Din, İnsan Yayınları, İstanbul.

ROUSSEAU, J.J. (1961), *Emile*, Çev., Hilmi Ziya Ülken, İstanbul.

SELÇUK, Ziya (1997), *Eğitim psikolojisi*, Pegem Yayınları, Ankara

SELÇUK, Mualla (1990), *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Diyanet Yayınları, Ankara.

TEKİN, Ahmet (2003), Cihat Türkeli, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4*, Gizem Yayıncılık, Ankara.

TEKİN, Ahmet (2003), Cihat Türkeli, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 5* Gizem Yayıncılık, Ankara.

TOPLAMACIOĞLU, Mehmet (1962), Din Sosyolojisi, “Yaşlara Göre Dini Yaşayışın Şiddet ve Kesafeti Üzerine Bir Anket Denemesi”, AÜİFD, C.10, Ankara.

YAVUZ, Kerim (1983), *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişimi*, Diyanet Yayınları, Ankara.

YILDIZ, Murat (1998), *Dini Hayat İle Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

YILMAZ, Yüksel (2003), İlköğretimi 6, 7, 8. Sınıf Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersinden Beklenti ve Tatmin Düzeyleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, SAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

EK A - Anket Formu 1

Değerli Öğrenciler

Bu anketin amacı sizin Allah ile ilgili düşüncelerinizi öğrenmektir. Bu bilimsel bir araştırmadır. Araştırmamızın başarıya ulaşabilmesi için soruların hepsini samimi ve doğru bir şekilde cevaplamamız son derece önemlidir. Ankete isim yazmayınız.

Göstereceğiniz ilgiye şimdiden teşekkür eder öğrenim hayatınızda başarılar dilerim.

Salih Kerem ÇABUK
S.A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Din Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. YAŞ

Doğum tarihiniz (Yıl)

2. CİNSİYET

() Kız () Erkek

3. EĞİTİM

1- Okulunuz

2- Sınıfınız () 6 () 7 () 8

3- Okul dışında bir yerden dini bilgiler öğrendiğiniz mi? () Evet () Hayır

4- Cevabınız evet ise en etkili olarak dini bilgileri nereden öğrendiğinizi belirtiniz

- () Cami
() Kur'an kursu
() Özel ders
() Ailemden
() Diğer..... (lütfen yazınız)

4. AİLE

1- Annenizin öğrenim durumu

- () Üniversite mezunu
() Lise mezunu
() Ortaokul mezunu
() İlkokul mezunu
() Okur yazar
() Okuma yazması yok

4- Annenizi Allah'a inanma konusunda nasıl görüyorsunuz?

- () Kesinlikle inanır
() İnanır ancak bazı şüpheleri vardır.
() İnanma konusunda kararsız.
() İnanmaz
() Fikrim yok

2- Babanızın öğrenim durumu

- () Üniversite mezunu
() Lise mezunu
() Ortaokul mezunu
() İlkokul mezunu
() Okuryazar
() Okuma yazması yok

5- Babanızı Allah'a inanma konusunda nasıl görüyorsunuz?

- () Kesinlikle inanır
() İnanır ancak bazı şüpheleri vardır.
() İnanma konusunda kararsız.
() İnanmaz
() Fikrim yok

3- Ailenizin ekonomik durumu

- () Çok iyi
() İyi
() Orta
() Kötü
() Oldukça kötü

6- Allah ile ilk bilgileri kimden öğrendiniz?

- () Anne
() Baba
() Dede
() Büyükanne
() Diğer.....(Yazın)

Ek -B Anket Formu 2

KESİNLİKLE KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM
--------------------------	------------	------------	----------------------------	--------------

Aşağıdaki ifadelere ne derece katılıyorsunuz?

- 1-Allah'a inanıyorum
- 2-Allah'ın var olup olmadığı zor bir sorudur.
- 3-Allah bir olduğunun en önemli delili evrendeki düzendir.
- 4-Allah görülemez ama her şeyi görür, duyar ve bilir.
- 5-Allah her an bizimle beraberdir.
- 6-Yaptığımız iyiliklerin karşılığını Allah mutlaka verecektir.
- 7-Hayatta İnsanlar için en değerli olan şey Allah İnancıdır.
- 8-İnsan Allah'ın varlığından şüphelenemez.
- 10-Allah yükseklerde bir yerde değil her yerdedir.
- 12-Allah dualarımızı işitir ve bizlere yardım eder.
- 12-Tabiat olaylarının hepsi Allah'ın isteğiyle olur.
- 13-İnsanın bizzat kendisi Allah'ın varlığının en önemli delillerindedir
- 14-Allah yaptığımız her şeyle ilgilenir.
- 15-Allah dünyada bizi çeşitli olaylarla sınavdan geçirir.
- 16-Allah'ın her şeye gücü yeter.
- 17-Allah kötülük yapanları sadece ahirette cezalandıracaktır.
- 18-Allah bize verdiği nimetlerle sevgisini gösterir.
- 19-Allah'ın varlığına aklımızı kullanarak ulaşmamız mümkündür.
- 20-Allah inanmakla kendimi daha güvende hissediyorum.
- 21-Allah inanan iyi kulları için cenneti hazırlamıştır.
- 22-Allah'ın kötülükleri cezalandırması adaletinin gereğidir.
- 23-Allah inancı insanı kötülüklerden uzaklaştırır.
- 24-Allah'ın yaptığı her şey doğrudur.
- 25-Allah İyilik yapanları Dünyada da ödüllendirecektir.
- 26-Evrende var olan her şey Allah'ın varlığına işaret etmektedir.
- 27-İnanmışım için kendimi Allah'a çok yakın hissediyorum
- 28-Allah'ın merhameti cezalandırıcı yönünden daha fazladır.
- 29- Din dersinin en merak ettiğim konusu Allah ve O'nun özellikleridir
- 30- Din dersi Allah'ın sevilmesinde etkili rol oynar.
- 31- Din dersinde Allah ile ilgili sorulara yeterli cevap verilmektedir.
- 32- Allah inancı ile ilgili hiç duyulmamış bazı örnekler din dersinde sunulmaktadır.
- 33- Din dersi kitaplarında Allah inancına dair doyurucu bilgiler bulunmaktadır.
- 34- Din dersi öğretmenlerinin Allah'ı anlatışları etkiliyecedir.
- 35- Din dersinde Allah inancı öğretiminde (Vcd-Slâyt-Tepegöz-Video vb.) Teknolojik araçların daha çok kullanılmasını isterim.
- 36- Din dersinde Allah'ın özelliklerinin daha anlaşılır ifade ve benzetmelerle sunulmasını isterim
- 37- Din dersinde Allah'ın varlığı ve birliği anlatılırken daha güncel örneklerin kullanılmasını isterim.
- 38-Din dersinde Allah İnancı ile ilgili hikâyelere daha fazla yer verilmesini isterim
- 39- Din dersinde Kuran-ı kerimdeki Allah'ı tanıtan ayetlere daha fazla yer verilmesini isterim
- 40-Allah inancına ait bilgilerin her sene değişik örneklerle tekrar edilmesini isterim

ÖZGEÇMİŞ

15.07.1976'da Düzce'de doğdu. İlköğrenimini Düzce'de, Lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1995 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesine başladı. 2000 yılında aynı fakültenen mezun oldu. 2001 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Din Eğitimi alanında Yüksek Lisans öğrenimine başladı. Evli ve bir çocuk babası olup halen Düzce Endüstri Meslek Lisesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak çalışmaktadır.